

Wienbibliothek im Rathaus

T10362/2.Ex.

A

MA 9 - SD 25 - 112011 - 21A

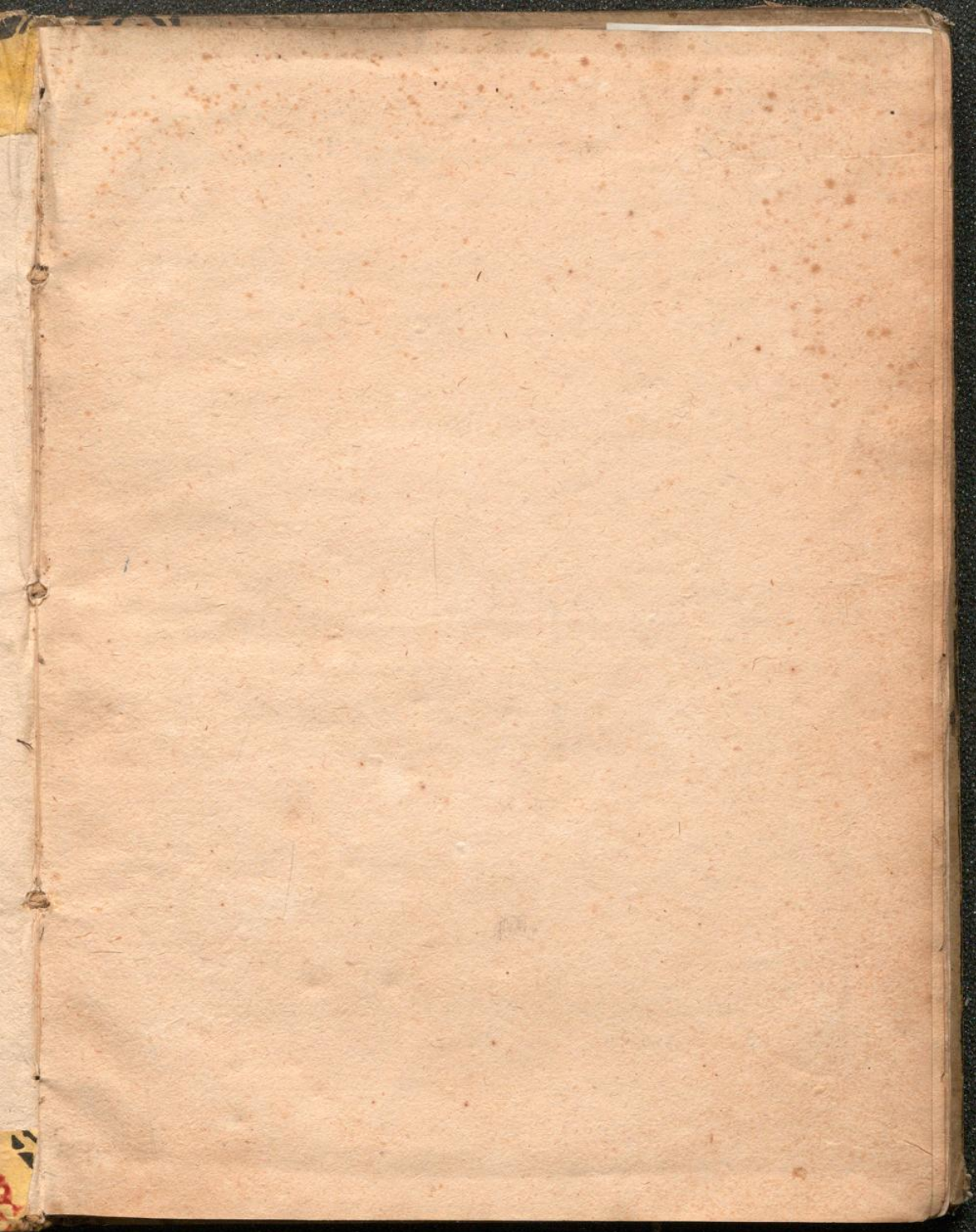
B - 3339

3993

N-1961. Jmrl.

Variante: 4 map. 92 p [wie 2942]
am Schluss 10 map. [2941: 9 map,
2942 = 2 map.!]]

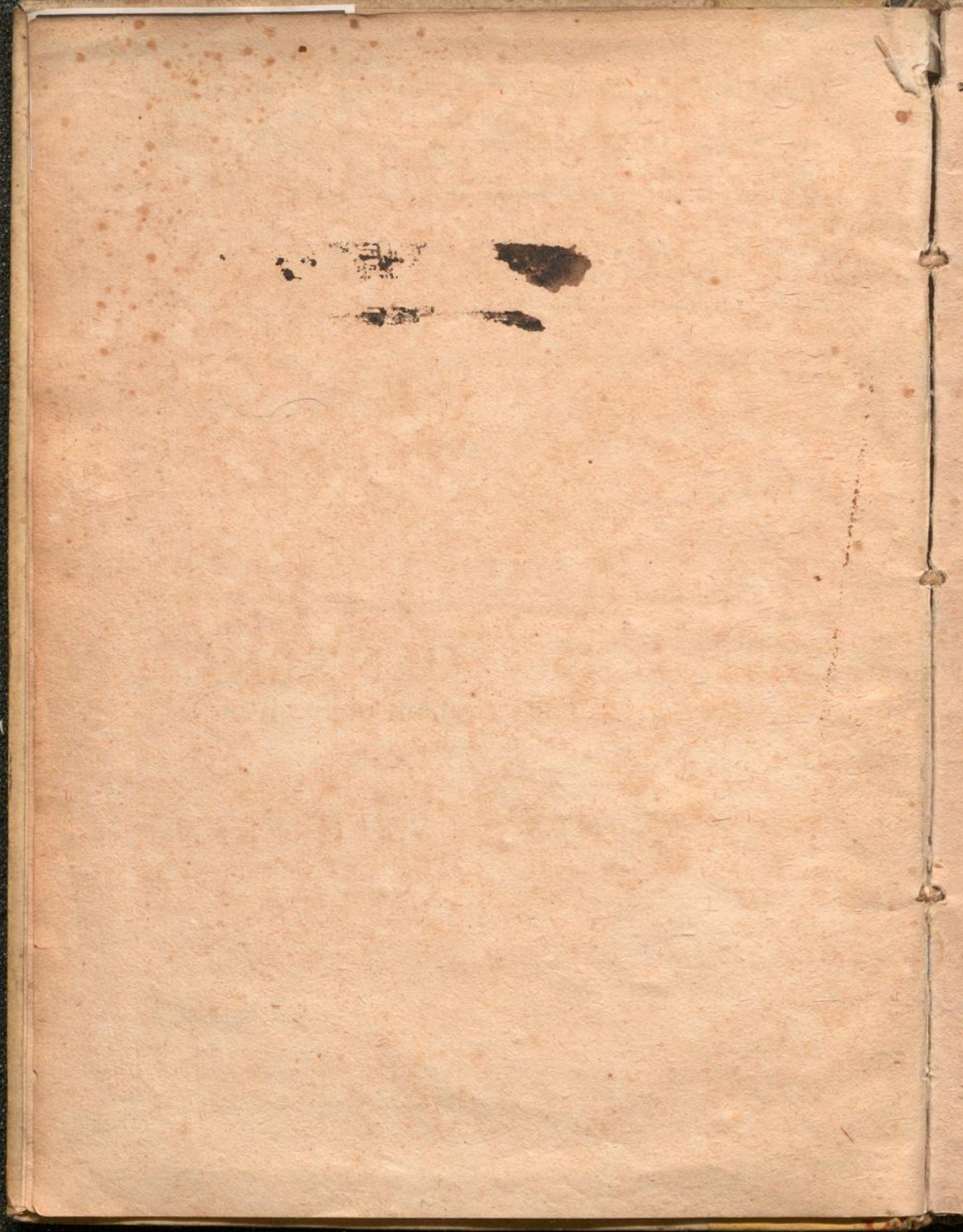

Wiener Stadt- und
Landesbibliothek

10301 A

MA 9 - SD 25 - 25 - 894 - 115518 - 38

Vaelkeren Jo-Pet. Vienna a turciz
opessa, a Christianiz liberata, sive
Dianum opidiorum Viennensium etc -
Viennæ Voigt 1688 in 4 cu tavla
Loro raro legat in pec. fo. 10.

VIENNA
à
TURCIS OBSESSA,
à
CHRISTIANIS
ELIBERATA,
SIVE

DIARIUM
OBSIDIONIS VIENNENSIS,
Indè à sexta Maij ad decimam quintam usque
Septembris deductum,

AUTHORE

JOANNE PETRO à VÆLCKEREN,
Sacri Romani Imperij Equite, Sac: Caf: Maj: Consiliario Aulico
Bellico, Generali Auditore & Hifloriographo: unà
cum typis æneis.

Cum licentia Superiorum, & Privilegio Cæsareo.

VIENNÆ AUSTRIÆ

Typis Leopoldi Voigt, Universitatis Typographi,
Anno 1683.

A 10362/12. Ex

A 10-301

4. Ex.

IN 335.374

ILLUSTRISSIMO ATQ;
EXCELLENTISSIMO
DOMINO DOMINO
RUTGERO
ERNESTO,

Comiti à Stharenberg, &c.

SAC: CÆS: MAIESTATIS
CAMERARIO, CONSILIARIO

Aulico-bellico, Generali rei Tormentariæ Præfecto,
Campi Marefchallo, Commendanti Viennensi supremo, &
legionis pedestris Tribuno.

DOMINO AC MECÆNATI
SVO GRATIOSO.

Eos hos de Viēnensis ur-
bis obsidione & eliberatione,
commentarios *Tuæ Excellentie*
dedico, Mecænas nunquam satis depræ-
dicande: cū enim *Tua* in eis præclarè
facta & gesta passim narrantur, jure me-

rito *Tuæ etiam nominis famæ* à me consecran-
tur. Hoc cavi: ne nimius videar in lau-
dando, ut ne adulari velle reprehendar,
qui scio, quàm sollicitè *Tu Ipse* hinc abitu-
riens caveris, ne quidquam in hoc genere
relationis imprimeretur Viennæ, quod
mediocritatem excederet. Hanc mode-
stiam *Tuam* ne flagellem ego; libellum,
hunc meum supremis hic Viennæ relictis
à *Cæsare* Deputatis Consiliarijs dedi cen-
sendum, qui dum lectum & cribratum ty-
po comitti posse subscriberent, ausus sum
prælo subjicere. Cætera quæ post elibe-
rationem urbis usq; ad finem Anni, eaq;
quæ obsidionis tempore alibi gesta sunt,
scribam, cum finito hoc campiductu cer-
tiùs me de omnibus informare potuero,
intellexeroque priùs, hos meos labores
placuisse.

Excellentiæ Tuæ

Obsequiosus servitor

Joannes Petrus à Vælckeren.

TENOR PRIVILEGII CÆSAREI.

NEOPOLDUS Divinâ favente clementiâ Electus Romano-
rum Imperator, semper Augustus, ac Germania, Hungaria, Bohemia,
Dalmatia, Croatia, Sclavonia, &c. Rex, Archi-Dux Austria, Dux
Burgundia, Styria, Carinthia, Carniola & Württembergæ, Comes Tyrolis, &c.
Agnoscamus, & notum facimus tenore presentium Universis, quod, cum Nobis Hono-
rabilis Noster Sacriq; Imperij fidelis Dilectus Joannes Petrus à Valckeren, in
bellicis Consiliarius, Exercituum supremus Prætor, & Historiographus Noster, hu-
millimè explicaverit, se in nupero Urbis Nostræ Viennensis obsidio presentem, inter
atroces armorum strepitus, & sevos Turcarum impetus, accurato notasse studio, quæ
hostes quotidie expugnabundi Urbem, Nostræq; præsidarius miles ad excludendam
vim barbaram, moliti fuerint, ac libro sub nomine: Vienna à Turcis obsessa,
à Christianis eliberata, composito, traditurum, non adeo virtutum sterile hoc
saculum, ut non & bona posterisq; imitanda exempla prodant: Nos hoc opus, fortitu-
dinis Christianæ monumentum, opimum casibus, testimonium constanter toleratæ
necessitatis, & celebratis antiquorum ingenij pares successus complectens, benignè
laudasse approbasseq; non tantum, sed ad supplices Authoris preces privilegio No-
stro impressorio omnino dignum censuisse. Proinde clementer volumus, & virtute
hujus Nostræ Cæsarei edicti firmiter statuimus, quod Consiliario & Historiographo
Nostræ à Valckeren unice liceat intra biennij spatium volumen hoc suum, uti in La-
tino sermone conscriptum est, edere, nulli verò idem in Germanicum vel aliud quod-
cunq; idioma, citra ipsius impetratum consensum & permissionem vertere, ac vul-
gare facultas esse debeat. Omnibus adeo ac singulis, Bibliopolis, Typographis,
ac Bibliopægis, caterisq; quibuscunq; rem seu negotiationem librariam exercen-
tibus, serio ac districtè, idq; sub pœnâ Sex Marcarum Auri puri puri, inhibemus
& mandamus, ne eorum quisquam præter memoratum Consiliarium Nostrum à
Valckeren, durante præfinito tempore, à primâ editionis die computando, intra
Sacri Romani Imperij fines, indigitatum librum in aliam transferre linguam, simili
vel alio Typo, eadem aliâve formâ, imitari, recudere, invehere, apportare,
clam seu palam divendere, aut distrahere præsumat: Si quis verò Edictum seu
Privilegium hoc Nostrum temerè violare, seu transgredi ausus fuerit, eum non so-
lum Exemplaribus ubicunq; repertis, perperam quippè recusis & apportatis (quæ
quidem Noster Consiliarius à Valckeren propriâ autoritate, vel ejus loci ubi depre-
henduntur Magistratûs auxilio sibi vindicare poterit) privandum; sed etiam pœnâ
constitutâ ex semisse Fisco, seu Ærario Nostræ Imperiali inferendâ, ex altero verò

semisse injuriam passo pendendâ , omni spe venia sublata , multandum deternimus. Dummodo tamen ipse libellus tenorem hujus Privilegij pro cujuscunq, notitiâ in frontispicio ostendat , ejusq, quatuor ad minimam Exemplaria ad Cancellariam Nostram Imperialem quantocius transmittantur. Mandamus itaq, Universis Nostris, & Sacri Imperij, Regnorumq, & Provinciarum Nostrarum hereditariarum Magistratibus, Ecclesiasticis & Sacularibus, cujuscunq, Ordinis, conditionis & gradus fuerint, ne quemquam huic Nostro Cesareo Privilegio ullatenus impunè contravenire patiantur, quin potius ejusdem transgressores supradictis poenis, alijsq, modis idoneis coèrceri curent, quatenus & ipsi eandem multam evitare voluerint: harum testimonio litterarum manu Nostra subscriptarum, & Sigilli Nostri Cesarei appensione munitarum, quae dabantur Lincij, die Vigesima Octobris Anno Millesimo Sexcentesimo Octuagesimo tertio: Regnorum Nostrorum Romani vigesimo sexto, Hungarici vigesimo nono, Bohemici verò vigesimo octavo.

Leopoldus.

Vt. Leopoldus Guilielmus
Comes in Königsegg.

Ad Mandatum Sac.^{rae} Cæsar.^{ae}
Majestatis proprium.

Joannes Probst.

LE-

L E C T O R I.

FActum est, DEO sic disponente, ut, dum alij passim Viennam desererent, ego adversâ valetudine dejectus in lectulum, operiri jam cogerer eam, quamcunq̄ue daturus esset eventus sortem. Aliquot ab excessu Cæsaris abierant dies, cum pristinae sanitati restitutus, ijs me per ordinem sisto, meaq̄ue officia singulis in Cæsareæ Majestatis obsequia defero, penes quos Cæsar deposuerat rerum summam.

Asymbolum * hoc angebat, ecquonam ociosus negotio temporis tædia evitarem honestius? neque enim legere semper erat volupe: Historiam scriberem, qui sum repetito Cæsaris decreto Historiographus? sed deerat continuandæ, quam conscriptis jam tribus libris nuper sum orsus, interclusa Archivis materia: dumq̄ue hæc volvo, incidit; amplam in dies & horas, obsidione quâ premimur, ex ijs, quæ geruntur & fiunt, novæ prorsus condendæ Historiæ suppeditari materiam: moxq̄ue hanc mihi spartam, exornandam desumpsi. Et ecce:

Communico tibi junctim, Lector, hic pauculis, quæ multis ego septimanis à diversis, nec testatæ satis semper fidei authoribus collegi: undè & factum, ut, quæ singulis diebus dubio rumore intellexeram singula,

* Sine figura officij relictum.

gula, ea dein in hanc formam contracta, & cum majoris tum authoritatis, tum fidei viris (qui ipsi rerum gestarum pars magna fuerunt) communicata, tanquam minùs syncerè relata, aut aliter gesta reprobarentur. Veritati autem ab ipsismet restituta ita hìc quidem in lucem prodeunt, ut nudam & simplicem rerum gestarum narrationem, non ipsa momenta rerum, aut causas invenias.

Has altiori rerum indagini maturandas, dedolandaſque priùs remittimus, olim deindè defacatori cum iudicio in Historiam Cæsareo-Austriacam recondituri. Vale, & promiscuæ huic latinitati indulge, quia scribo promiscuis.

Hoc quoque hic notes velim: Bina sunt commentarijs his, uti vides, adjunctæ tabulæ æri incisæ, quarum altera characteribus, altera numeris notata est. Ubi ergo characteres notatos in libello inveneris, ad minorem recurre, ubi numeros, ad majorem: & sane: propterea neutra earum compacta est libro, ut lecturus Narrationem ante oculos tuos habere possis, nec toties, quoties in characterem vel numerum offenderis, necesse sit semper ad caput libri recurrere. Vale, & æqui bonique
consule.

Vienna
à Turcis obsessa

&
DEO DANTE

A Christianis
eliberata

Eigentliche Delineation vnd Abzeichnung
der Belagerung der Kayserl. Residenz-Statt Wienn
in Oesterreich / wie dieselbe den 14. Julij 1683. von denen
Türcken / Rebellen Ungarn / Wallachen / Moldauern
vnd Siebenbürgern / vnter Commando des Türckischen Groß-Bejers oder Für-
stlichen Kara-Mutapha Bassa genannt / angefangen / vnd den 12. Septembris des-
selben Jahrs durch Gottes Segen vnd der alljhrigen Christen Entsetzung auffge-
hebt worden.

Bartholomaeo Camuccio,
&
Leonaro Angussola, Authoribus.

Auslegung deren Ziffern.

NUm. 7. Die Burg-Pastey. (8.) Die Löbel-Pastey. (17.) Die Cortina zwischen beiden. 9. Das Revelin
schützt mit Abschnitten vnd
Kreuzen vnd
Kirchen.
10. Das Revelin vor dem Neuen Thor. 11. Die Wasser-Revelin. 12. Die Wasser-Revelin
vnter dem Neuen Thor. 13. Die Wasser-Revelin vnter dem Neuen Thor.
14. Das Ober-Bollwerk. 15. Das Ober-Bollwerk über der Löbel-Pastey gelegen vulgo cavaglier oder Käse. 16. Das
Melcher-Revelin. 17. Das Melcher-Revelin oder Ziegel-Schänkl. 18. Das Melcher-Pastey.
19. Das Schotten-Revelin. 20. Die Elend-Pastey. 21. Das Revelin vor dem Neuen Thor. 22. Das
Wasser Revelin. 23. Zwei Pasteyen vnd die mittlere Corinen dabey / das Neue Gonsagische Werk genannt.
24. Die Wiber-Pastey. 25. Das Juden-Schänkl. 26. Das Wiber-Revelin. 27. Die Pastey zur Hollersfauden. 28. Die Ober-Pastey vor denen
PP. Dominicaner. 29. Das Stuben-Schänkl. 30. Die Brunn-Pastey. 31. Das Revelin im Dachloch genannt. 32. Die Wasserfont-Pastey.
33. Das Karnthner-Revelin. 34. Die Karnthner-Pastey. 35. Der Vogel-Gefang. 36. Das Revelin von denen PP. Augustinern. 37. O. Arsenal.
38. Das Burg-Thor. 39. Das Schotten-Thor. 40. Das Neue Thor. 41. Das rothe Thor oder der Oberfall. 42. Das Fischer-Thor. 43. Der Unterfall. 44. Das Stuben-Thor. 45. Das Karnthner-Thor. 46. Die tieffe in Graben. 47. Abschnitt Caponiers deren Belagerten. 48. Bedeckt vnd verpalsirte Weeg / warunder die Belagerte zu denen Revelinen.
49. vnd 27. ab vnd zugiengen. 50. Andere Abschnitt deren Belagerten / so sie vor dem Neuen Thor in denen Contrascarpen gemacht haben. 51. Das Wasser-Revelin. 52. St. Stephans-Kir-
chen. 53. Die Abbtin zum Schotten. 54. Das Prediger-Closter. 55. Kauf-Burg. 56. Der Canal innerhalb des Neuen Thors / so auß der Donau zum Arsenal leitet. 57. Die Schlachbrücken zur Leopoldstadt. 58. Der Weeg zur Leopoldstadt. 59. Die Brück zum Prater. 60. Bey denen Weisgar-
beren. 61. Auf der Landstrassen. 62. Auf der Widen. 63. Auf der Wien. 64. Auf der Leimbgruben. 65. Das Croaten-Dörffl. 66. Nach S. Ulrich. 67. Die Alstergassen. 68. Die Waringer-Gäß. 69. Die Rosau. 70. Der Kaldschmidische Garten. 71. Der Reichowitschische Garten. 72. Der Rotenhoff. 73. Der Türcken Lauff-Graben / welche sie auff ihre Sprach Meteris nennen. 74. Der Anfang der Magistralschen Linien mit ihren Traverfen / so die Türcken durchgehend Zische-niolij / das ist zu Teuffsch Mäuslöcher nennen. 75. Die Schluß-Linien an den Ecken der Lauff-Graben.

9. In der mittleren Attacque zum Revelin.
20. 72. Allhie hat der Groß-Bejers selbst commandirt vnd ange-
führt.
20. 73. Allhie commandirte der Janiser Aga.
20. 74. Allhie commandirte der Hassan, Bassa von Sophien.
20. 75. Allhie commandirte Ismael Kyhaia Beg.

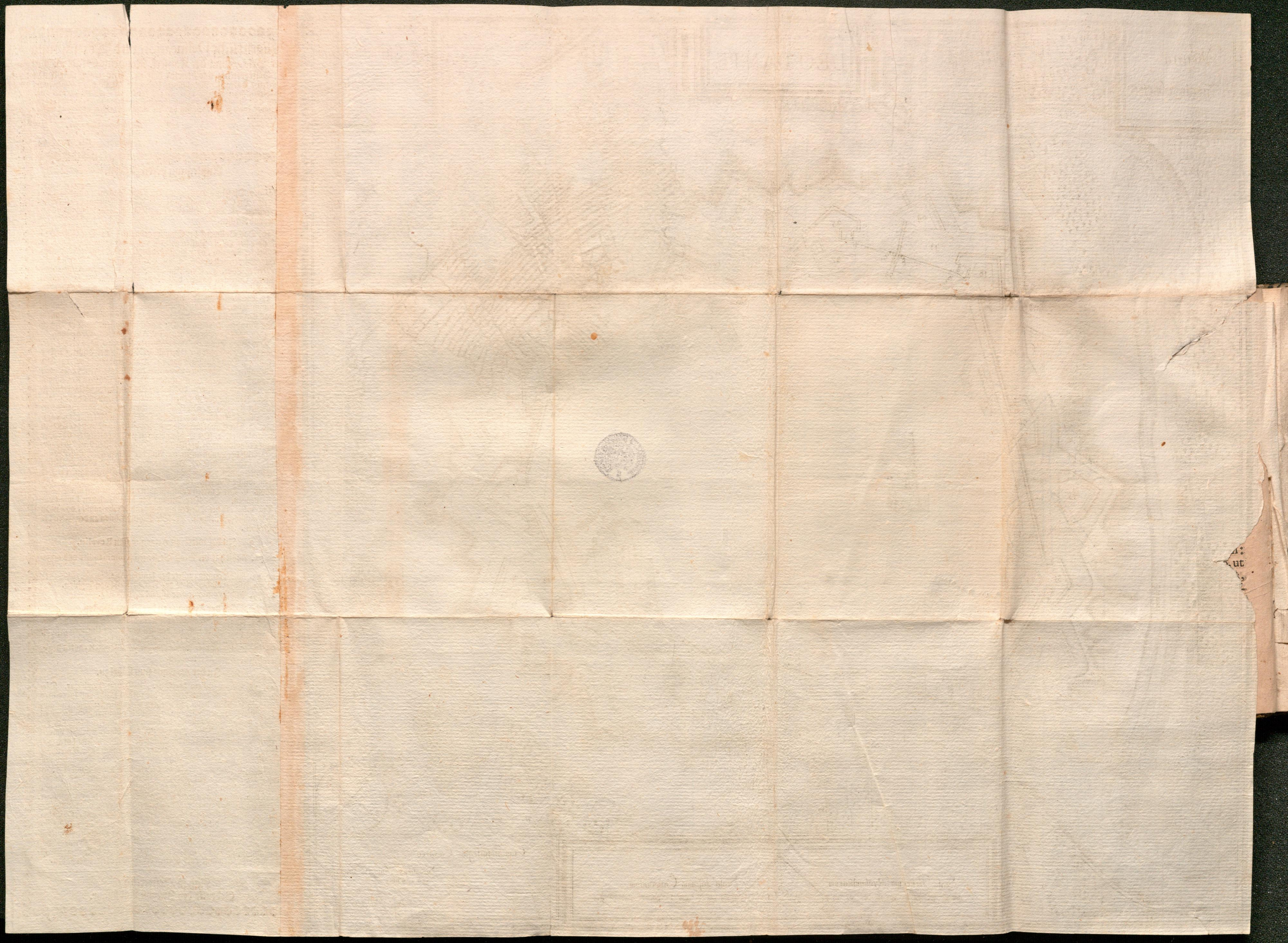
7. In der Attacque zu der Burg-Pastey.
20. 76. Allhie commandirte der Kara Mahemet, Bassa auß Mesopotamia, da aber dieser über ein hauffen von denen Unfrigen geschos-
sen worden / ist ihm succediret Hussaim, Bassa von Damasco.
20. 77. Commandirte Ismael Czagarly Bassy, vnd Kyhaia Beg, von welchen oben gemeidert worden.

8. In der Attacque zum Löbel zu.
20. 78. Commandirte Machmet, Bassa von Temiswar. Die-
ser aber starb den 3. Septembris an der rothen Ruhr vnd succediret ihm alsobald Hussaim Bassa, so vorhero Schahmeister gewesen / auff
Türckisch Tekterdar genannt. 20. 79. Allhie commandirte Solymann Samlongy Bassy. 80. Allhie im Trautsonischen Garten hielte sich der
Groß-Bejers oft auff neigt bey der PP. Capuciner-Kirchen / vnmitt
St. Ulrich / allwo er Löcher in die Maur 81. brechen lassen / durch wel-
che er in die Lauff-Graben 82. eintrat / so zweyfach bey dem Rotenhoff.
5. Eingeschritten waren / vnd einer zum Revelin. 9. Der ander zum
Löbel-Pastey 8. führte. 21. Andere Dertzer in denen Lauff-Graben
zu des Groß-Bejers vnd anderer Basen Aufenthalt. 22. Unter-
schiedliche Batterien der Türcken / so wohl in denen Lauff-Graben
vnd Approschen, als auch auff jener Seiten der Donau in der Leopoldstadt.
83. Eine Türckische Batteria auff dem eroberten Revelin, von welchen der
Feind ärgerlich mit steinen in die Stadt schosse. 24. Zappa oder Gallerien.
21. Neun Minen / so die Türcke vnter der Corinen zwischen der Burg vnd
der Löbel-Pastey schon verfertiget hatten. 84. Der Graben / vermittelst
welches die Türcken das Wasser / so von St. Ulrich herab rinnet / von
ihren Lauffgraben ab vnd anderswärts hin deriviret haben. 23. Brust-
wehr / so die Türcken auff jener Seiten der Donau verfertiget haben.

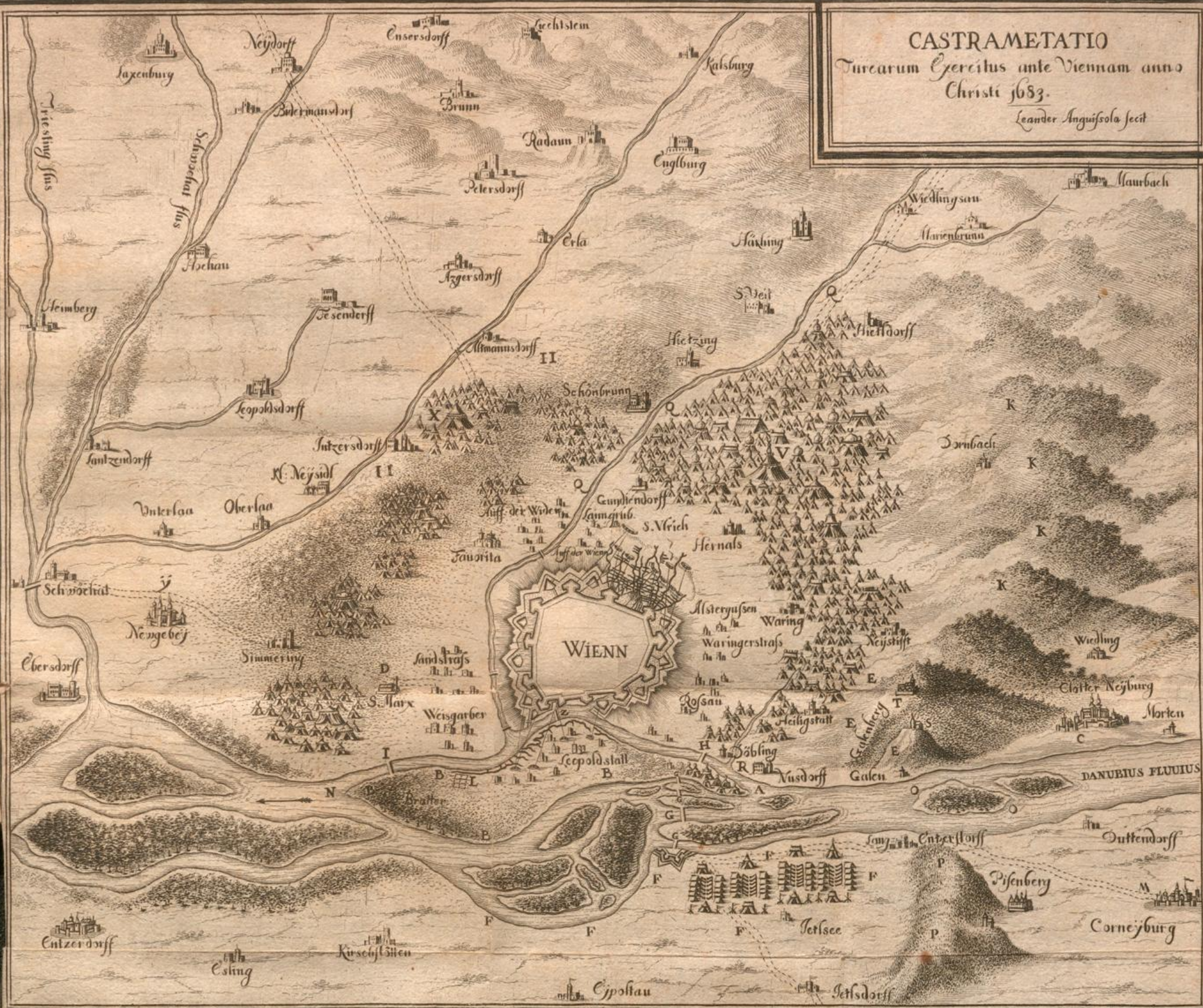
Scala Perticuum Ryndanticarum
100 200 300 400 500
Scala Palsuum Communium
100 200 300 400 500

Cum Privilegio Caesareo
Sumptibus Authoris Vendit 30 x
una cum libro
Dome:° Regalis Seal.

Print in Oesterreich /
Gedruckt bey Johann Neudlmayr.

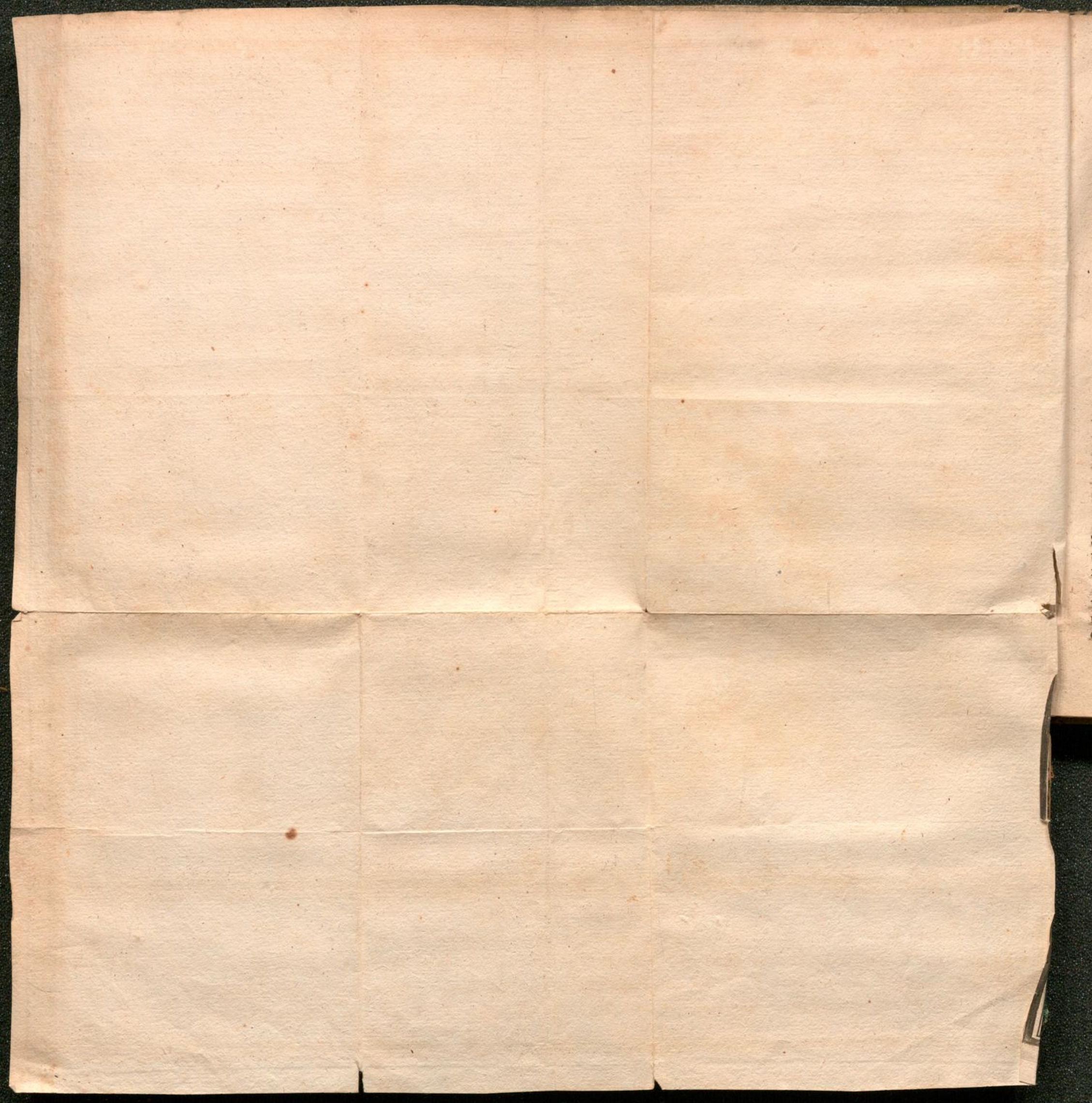
CASTRAMETATIO
 Turcarum Exercitus ante Viennam anno
 Christi 1683.
 Leander Anguissola fecit

Explicatio Litterarum

A Ramus Danubij prope Nusdorffium. B Insula Leopoldopolitana. C Claustro Neuburgum. D S^m Marcus. E Galenberg. F Adversa Danub. Conti-
 nens iuxta Pontes. G Pons maior. H Pons Rami superius Nusdorffium uersus. I Pons inferne structus. K Saltus Viennensis, Wiener Wald II^m Mons
 Viennensis, Wienerberg. L Hortus Comitum a Bereka. M Corneburgum. N finis Insulae ubi Ramus se iterum comiscet aliuo. O Insula in medio fluminis supra
 Nusdorffium. P Mons Pisenberg. Q Vienna Torrens. R Nusdorffium. S Sancti Leopoldi sacellum in Monte Caesio. T Camaldulens^m Busta in Monte Caesio. V Tentoria Sup^m Vezerij. X Tentorium
 in quo sub pugna stabat Vezerius. Y Neugebey. Z Pons sublicius ab Urbe in Insulam

Dome^s Rossetti sculp.

Cæsar LEOPOLDUS Augustus, Affi-
ni suo Serenissimo Principi Carolo Lotharingiæ
Duci, &c. sextâ Maij Anni hujus 1683. in manus
dedit arma sua, instituto ad id solenni armilustrio:
cui haud procul Pösonio (a) cis Danubij ripam in
amœnissimis Kitseensibus pratis indistincto, Cæsar cum
August, & Electore Bavaro, multisq; alijs Imperij Principibus, sum-
mus ipse Lustrator interfuit; prandio exceptus regali sub papilionibus
tensis à Lotharingiæ Duce, convivantibus unâ Electore Bavaro
Maximiliano, Ludovico Wilhelmo Marchione Badensi, Julio Fran-
cisco Duce Saxenlawenburgico, & ipso Lotharingiæ Duce: qui hoc
nomine, quòd promus esset, postremum locum occupavit.

Nec mireris, in tantâ Principum istic tunc præsentium copiâ, non
nisi hos pauculos Cæsareæ mensæ fuisse adlectos: cum regnantùm,
quos vocant, Imperij Principum (& quidem non nisi ruri) solum hoc
privilegium sit.

Completis his solennibus, quæis procincto jam in hostem militi
mensis unius stipendium anticipatò est erogatum; Cæsar & Aula
Viennam; Dux autem Lotharingiæ Jaurinum (b) versùs movet
exercitum: indeq; explorato Strigonio, (c) ejusq; circumsitis, judi-
cavit ejus expugnationem frustraneum fore illius temporis opus,
ob rationes, quas Cæsari probavit ita, ut Is rescriberet: acquiescere
se argumentis Dilectionis ejus, quæis persuasa, abstineat obsidione
Strigonij: cupere se tamen vehementer, ut, quandoquidem adeò
tempestivè exercitus campo successisset, aliquid fiat eorum, quo fa-
ma armorum suorum capiat incrementum.

Dux acceptis litteris, cum nil sciret, quo Cæsareis armis sub id tem-
poris fama accresceret certius, ad obsidendum Uivarinum (d) conti-
nuò applicat animum, cæteris Generalibus ferè propositum collau-
dantibus, & Rutgero Ernesto Comite à Stharenberg rei tormentariæ

A

Præse-

(a) Pressburg. (b) Raab. (c) Graan. (d) Neuhäusl.

Præfeto Generali (cujus famæ, ac gloriæ Viēnensis dein Urbis conservatio debebitur) generosissimè curam suam, ac operam collocante. Qui dum situm Urbis explorat avidiùs, parum aberat à fatali Turcarum glande, quarum copiâ iste Horizon tunc perpluebatur. Urget tamen opus indefessè eo progressu, ut interciperetur Suburbium, cujus ædificiò cuiquam, quod olim templo servierat, cum jussisset immitti viros 50. sub uno Tenente; re perperam intellectâ accurrit legionis Scherffenbergianæ Instructor Joañes Georgius Comes ab Herberstein, cum 150. Legionarijs-numero stationem adeò adimplente, ut nec vertendi se, nedum arma tractandi spacium superesset compactis: scamna tamen, ac sedes per templum locatas confringere tumultuariè occipiunt, ut spacia laxent: unde ingens fragor, & clamorum confusio: quo factum, ut supervenientes nostrorum plures, abs Herbersteinio petiti, qui priores, ubi opus, sublevarent, animadversâ eâ intus in templo vociferantium scamnaque, ac sedes confringentium incondito, confusoq; tumultu, rati hostem intus in loco esse, cæco errore in suosmet sclopeta explodere inciperent; quo errore Capitaneus Silberberg fuit occisus: ceciderunt autem adhuc & alij, verum haud nostrismet, sed hostilibus Turcarum glandibus icti; hos inter fuit Stharenbergiæ legionis Capitaneus Kraus, cujus tunc, ceu Adjutantis operâ utebatur Generalis, huic imprimis charus: cæsus quoq; Lamoranus Comes Taxius his diebus, & læsus Leopoldus Comes Kobbius, Subtribunus Legionis Beckianæ: qui Posonium deportatus, cum non magni æstimaret vulnus, quod brachio exceperat, proindeq; minùs diligentem curando operam adhiberet, ingravescente sub cura malo, vitam finijt: Filius magni, & prudentis olim Generalis Tormentariæ rei Præfeti Wolfgangi Friderici Comitæ Kobbij, qui in Daniam paucis ab hinc annis à Cæsare pro Rege missus, senio & morbis fractus istic gloriosus occubuit.

Hæc dum fiunt, Cæsari scribit Dux, Uivarino obsidendo quidem applicuisse se animum: sed quod nuntijs certis intelligat, Primum Vezirium cum incondita hominum multitudine magnis passibus accelerare Budà; decrevisse se, omisso hoc loco, ubi obsidionales viæ nondum patefiant, nec suggestus formati sint, ita collocare exercitum Majestatis ejus, ut & defendere se in casum, & obniti conatibus hostium, & terras contegere hæreditarias possit. Nec mora: Com-
roni-

ronium versus cum Exercitū relegit iter providentissimus Dux. Hujus præsidium, quòd minus videretur, quàm ut omni casui, quicūque se dare posset, par esset; Dux auxit sub Governatore loci Carolo Ludovico, Comite ab Hoffkirchen, Armamentariorum aliàs Cæsareanorum Præfecto, & Consilij Aulico-bellici Seniore, superadditâ ei legione pedestri, Generalis vigiliarum Magistri Baronis à Diepenthal, sub ductu ejus Subtribuni Joannis Andreae Comitum Jörgeri: ipso Barone in Silesiam ad curanda alia destinato. Donec de Turcarum adventu magis, ac magis edoctus indies Dux, itinere sex miliarium per Insulam Schuttam Jaurinum moveret, relicto ad lævam Danubio: ubi per sublicium flumini instratum pontem traducens exercitum, altero abs Urbe lapide, duo inter cognata nominibus flumina, Arabonem majorem, & minorem (a) vicinus consedit, perficiendâq; fortificationi per Comitem Stharenbergium indefessus incubuit.

Quando pauculis post hæc diebus, & Turcarum incondita multitudo, quæ Virorum omnis generis millia ducenta exæquare credebatur, visa est è regione nostrorum castra metari, in via, quâ Albaricali (b) Jaurinum est iter, Arabone semper intermedio. Ad cujus spondam mox agi velitationibus cœptum est cominus; eminus tormentis in adversas utrimq; partes reboantibus; tentataque hinc inde vada, si quæ darentur, quæ committi invicem possent & nostri, & hostes.

Factum est autem, dum se hinc invicem observant adversæ partes, ut cuneus prædonum Tartarorum (quorum millia triginta sub Hano eorum ipomet præsentente Turcarum castris intersunt captivis referentibus) explorato altiùs, quâ ad scaturiginem vergit Arabone, legensq; adversam defluentis ripam, Kermentum, & ad S. Godhardum usq; ascenderet ductoribus Hungaris: quâ nimirum parte ante annos 19. ingens illa, & famosa reportata nobis victoria est, ibiq; dum pontes reperiunt integros non disjectos (peccato, uti fama est, Comitum Bathiani) eorum comodis usi transeunt derepente: tranatq; dein, quod proniùs erat, minori Arabone (c) relicto ad dexteram Sabaria (d) & Guntzio, ad lævam autem Sopronio, (e) veloces & improvise effunduntur in Peisonem lacum (f) circumsitosq; per viam Vicos,

(a) Vulgò Raab & Rabniß. (b) Stulweiffenburg. (c) Rabniß.
(d) Stein am Anger. (e) Edenburg. (f) Neußidler See.

Pagos, Arces, & haud cincta muris oppida longè latèq; flamma ferroq; vastant, & subruunt, abductis in captivitate multis Christianorum millibus ad usq; Leitham amnem: ubi is abs Hungaria discriminat Austriam. Istic enim sita Urbs Caesaris, mœnibus & fossis cincta, Brugg dicta, cum arce cognomine Harrachiorum genti obnoxia, stitit tunc quidem cursum. Cæteris trans Leitham pagis, & oppidis Harrachianam ad arcem spectantibus igne absumptis.

Horret calamus scribere, quantus eâ, non prævisâ, non expectatâ calamitate incolis timor, quantus accolis pavôr obortus sit: nec poterat capi, exercitu nostro Prædones inter & Turcas medio, audere hujusmodi enorme facinus emissarios: neq; deerant, qui metuerent, ut nè fortè exercitus noster interclusus vapularet utrimq;.

Et certè inaudiens Dux, præterito se, hostem jam in Austriam usq; penetrasse, perpendensq; periculum, quod cis & ultra Arabonem, cum viginti quatuor millibus armatorum, quæ post firmata Jaurini & Comoronij præsidia ad sumum adhuc numerabat: cingi ab innumerabili hominum multitudine posset, & intercludi; re cum cæteris deliberatâ se recipere statuit. Atq; ut ne peditatus cum re tormentariâ lentitudine suâ equitatum tardaret, hunc ab exercitu separat, unâq; cum re tormentaria in Insulam Schüttam transportat: unde tutioribus dein trans-Danubianis itineribus, Pofonium & Tabas; superatoq; istic Moravo amne, per cognomines amni Campos (a) securè Viennam possent traduci, ut sunt traducta. Quòd autem discedente cum exercitu Duce, Jaurino timeri ab obsidione poterat, Commoronio item, aut Leopoldopoli (b) ad Vagum his annis exstructa; hisce etiam locis de præsidijs amplis, alijsq; ad defendenda necessarijs providit. Et de Commoronio quidem paulò ante diximus: Leopoldopolim (cui Henricus Godefridus Baro de Kielmansegg Colonelus cum laude imperitat) amandavit tormenta majoris notæ (quas medias Cartaunas vocant) quatuor, unâ cum annonæ militaris copia non vulgari: cui Schulzius dein Generalis, cum è Nitriensibus agris, ubi rem contra Teoçkeoðlios curaverat hæctenus, retrocedens isthac transiret, cohortes aliquot peditum, unamq; Dimachorum (c) quam è montanis Civitatibus traxerat, adjecit: ita, ut & huic loco commodè fuerit provisum per omnia.

Jaurino autem, cujus, sicut & confiniorum ejus Gubernator Hermannus Princeps Badensis, Consilij Aulico-bellici Præfes est, cum
(a) Marckfeld. (b) Leopoldstatt. (c) Dragoner. non

non haberet nisi cohortes suas ordinarias quinas, sub suis singulas Capitaneis, viros circiter sexcentos, & aliquot, quibus omnibus Daniel Millerus, Tribunus titularis, vir senio jam gravis, at vicens, militariibus aliàs à primis juventæ annis innutritus præest, immisit sequentes:

Marchionis de Grana legionem sub Vice ejus Tribuno, Georgio Henrico Samoratsky viros mille octingentos - - - 1800.

Ludovici Wilhelmi Marchionis Badensis sub Vice item Tribuno Comite Tyllio, viros - - - - - 2000.

Strafoldianam item vix numerantem viros - - - - - 1100.

Et deniq; Wallisium Baronem Tribunum cum septem suæ legionis cohortibus, viros - - - - - 1300.

In universum si connumeretur præsidium loci vetus, & ordinarium, de quo supra, viri - - - - - 600.

Reliquit Jaurini propugnatores - - - - - 6800.

His ita ritè dispositis Dux canit receptui, traductoq; per pontem Araboni minori instratum Jaurinensibus excubijs custoditum equitatu, continuatis itineribus Altenburgi (*) confedit. Hic, cum propter viarum arcta (passum vocant) fit mora, expilandam Dux connivet Urbeculam militi: ne, quod boum istic erat, aliarumq; humanæ vitæ utilium rerum, hosti forte secuturo, ut factum est, cædat in prædam: ægrè incolis hanc expilationem ferentibus, donec inseguto deindè hostis exercitu, mitiùs tolerarent, quòd flammà is omnia devastaret. Sicq; superatis ijs viæ angustijs relectum iter est in Kitseensia prata, ubi duobus ferè mensibus ante fuerat armilustrij instituta solennitas.

Magnus, quem vocant, Vezirius, Mustapha Bassa dictus, qui hunc exercitus nostri receptum metu esse factum interpretabatur, deliberat cum Bassis suis, quid agendum? an persequendus Christianorum exercitus? an obsidendum sit Jaurinum? statuitq; persequendum exercitum: quod cedendo signa daret fugientis, motisq; mox castris idem legit præeuntium iter.

Eo audito, cum nec in Kitseensibus pratis contra tantam hostium molem tutum videret exercitum Dux, Viennam movet, præmisso Æneâ Comite à Caprara Equitum Generali, qui rem hanc, & alia Cæsari referat: Is viæ sibi socium, cum bona Ducis venia, adlêgit Cognatum suum Philippum Leopoldum Comitem à Montecuculi, Cataphractorum Tribunum. Dux au-

(a) Hungarice Ovarini.

tem præteritis Wolffsdalio, Haimburgoq; sextâ Julij castris confedit Altenburgi-Teutonicorum (a) quod vocant, indeq; sub solis ortum, cum promoveret exercitum, impedimentis, majoris securitatis ergò, longo firmate præcedere jussis; accidit, ut turma Tartarorum, mixta Turcis, Hungarisq; ductoribus, (ter mille circiter) qui Leitham amnem tranarant, à læva cum horrido ululatu profilientes è sylvula Petronellam inter & Elend pagos, irruerent in legiones aliquot alæ sinistra, quæ post impedimenta præduces equitabant in exercitûs fronte. Hæ inexpectatâ illâ irruptione, inconditâq; barbarorum vociferatione confusæ cum ob densissimos pulveres vix se suosq; ab hostibus dignoscerent, eoq; haud starent sat firmo pede, sed dissipatis ordinibus, sequentes etiam legiones confunderent; factum est, ut prædones tumultuariâ celeritate pro more usi, in Sarcinarios vectores, lixas, atq; calones conversi, frameis hos suis victimas immolarint; dum interim socij currus atq; impedimenta diripiunt: Inter cætera, supellex argentea Ducis Saxenlawenburgici, Principisq; Croiy, & Æneæ Comitum Caprara, Generalium virorû, istic amissa est.

Ingentes ille casus concitavit in exercitu motus, ac turbas, quòd hostis, quem post se destituerat Dux, velociori nunc per alias ad lævam vias instituto cursu, itineribus nostrorum antevergens, audaci planè factò irrueret in imbelles lixarum vulgus, quod tutum credebatur Dux eorum præsidio, quos præduces sarcinibus protegendis dicaverat: moxq; ut de genuino rei statu plenius constabat rato, majus esse periculum, cui implexa nunc exercitûs pars, totum fors in plenam aciem postulatura esset exercitum; alias jubet ocyus prioribus succedere legiones, quæ prædones retundant.

Hæ dum cursum accelerant, vident, quod Julius Ludovicus, Sabaudia Princeps Dimachorum Tribunus, annos circiter viginti quatuor natus, relictos ex suis, qui fuerant, uti diximus, non nihil ante dispersi, magnâ virtute exæstuans, ceu qui maculam suorum vellet eluere, ipse primus in hostem educeret, rem planè viriliter agens, donec à suis denuò per dimicandum seclusus, cum adhuc masculè pugnaret paucis tantum stipatus, cum equo corrueret, cui infedit: hujus cervicem cum secuisset frameâ Tartarus, cadaver animalibus adhuc actum spiritibus resupinatum incumbit insidenti; ephippij nodo pectus ejus aded conterente, ut levatus suppuratum exspueret sanguinem, eoq; malo omnem deindè medicorum artem superante, ex-

(a) Teutsch-Altenburg.

tinctus Princeps Viennæ est decimâ tertiâ die Mensis Julij, dignus longiori vitâ, &c. Eodem fato N. Areschotti Dux (cujus prænomen nobis ignotum mansit) in floridissimo ætatis Vere: dum animosius hostem laceffit, sclopeti pilo pluribusq; vulneribus frameâ confossus occubuit. Ingens hæc occasione eluxit valor Serenissimi Ludovici Wilhelmi Marchionis Badensis, Generalis Mareschalli Locumtenentis, quo dissipatas jam legionum aliquot in devia abeuntium turmas stitit, suisq; postliminio ordinibus restituit.

Interea prædones Tartari, quamcunq; subitaneâ eâ, tumultuariâ, & vix horariâ irruptione obtinuerant prædam, cum vertere se, & glomerari animadverterent nostros, celeri fugâ præcipientes secum abducunt, relictis suorum centenis aliquot, è nostris plus minus quinquaginta desideratis.

Iis persequendis si insistere jussisset Dux, timere debebat, ne integer fortassis aut potior pars hostilis exercitûs ex intervallo subsecuta, in nostros irrueret, velitationibusq; innodatos teneret, quoadusq; plena, uti supra innuebamus, acie, at inæquali tum Marte, dimicandum fuisset, Cæsare nondum salvato. Unde satius habuit, sedatâ eâ tempestate, compositoq; tumultu, continuato adhuc paululum itinere die septima Julij Vischamundæ subsistere.

Cæsar acceptis hisce per Capraram Comitem nuncijs, hæret anceps, quid factò expediat, convocatisq; ocyus Ministris, eorum sensa deposcit: quorum suffragia, cum unanimiter suaderent discessum, hæsitatum in eo est, quâ viâ abeundum foret.

Erant, qui arbitrabantur, cis Danubij amnem per montana Campililium (a) esse properandum: quod ijs superatis, illac per viarum plana deinceps citius Cæsar Lintzium posset deferri. Contra disse- rebant alij: tutius processurum Cæsarem, si trans-Danubio itinere pergat: cum enim Turcarum agmen abs hac Danubij parte, quâ Vienna est, nobis immineat, persequaturq; exercitum nostrum, uti Caprara retulerit, videamusq; nostrorum partem cum sarcinis, & impedimentis sub mænibus Urbis jam tum consistere, haud dubium esse, quin integræ eorum vires ab ea Danubij parte incedant: neque enim auditum hæcenus esse, nec etiamnum audiri de hoste, qui transisset Danubium: proindè dictamine rationis humanæ doceri, tutiorem fore receptum Augusti, quem superatis hîc Danubij pontibus sit amplexurus: Vix enim Urbe excessurum, cum mox per exploratores
nequam

nequam (quorum haud pauci delitescant in Urbe) de abitu edoctus Turca, plura velocium equitum millia post Cæsarem sit immissurus, qui unâ die deproperaturi sint iter, quale Cæsar cum Aula vix quatuor dierum intervallo confecerit, sicque indubiè in manus hostium (quod benignissimum Dei Numen avertat) deventurum.

Passim placuit hæc ita opinantium sententia, in quam manibus mox, pedibusque, quod ajunt, unanimiter itum est, confestimque; indicuntur, & parantur omnia (quantum in confusa ista celeritate fieri poterat) quæ serviebant itineri maturando.

Hæc fama divulgata, & quod viderentur impedimenta, & sarcinarij currus, absque; rectore & ordine, fugitivis similes mœnibus Urbis succedere, mentientes, ut sit, res nostras pejori loco esse, ac erant, tanto mox pavore replevit urbem, & Urbis circumstita, ut abituro Cæsare nemo jam videretur velle remanere Viennæ: quidquid equorum, quidquid curruum, & lixarum ullo modo reperire erat, in fugam conducitur; compinguntur in carros, & viles vecturas honestæ Matres cum filiabus & filijs, deseruntur ædes cum suppellectile pretiosa, vino, frumento, omnique; generis annonâ, convasantur duntaxat pretiosa quæque, quæ in arctum compingi facillè possunt, audiuntur lamenta, ejulatusque; plorantium haud secus, ac si Turca jam tum dominaretur Viennæ, ita pomeridianum tempus exactum est.

Vespere circa horam octavam, die septimâ Julij, Viennâ per Aulæ portam evectæ discedunt Cæsareæ Majestates cum Augusta sobole, gynecæis & aula, superatisque; queis in alterum Danubij litus iter est, pontibus (M) Corneoburgi, oppido, duobus aut ferè tribus miliaribus distante, pernoctant. Ocyus præmittitur è præsidio urbis Capitaneus, Thadæus de Hassie dictus natione Hybernus, homo prudens, & manu fortis, cum legionarijs ducentis, ut pro Augustis istic pernoctaturis, excubent; posterâ die, Cæsare ulterius iter suum promovente, reversuri, ut factum est.

Tanta autem fuit sequacium curruum, vecturarum, equitantium, & pedes fugientium confusa & incondita multitudo, ut Viennam omnem hominibus exinanitam jurasses: adeò volebat nemo videri fugiendo postremus fuisse, suntque; qui asseverent, ultra sexaginta hominum millia discessisse eâ nocte: & tamen initus deinde obsidionis tempore eorum numerus, qui remansere, adhuc alia sexaginta hominum millia, armis tractandis apta, præter militiam, & debiliorem sexum.

sexum censuit. Continuata est autem ea fugientium prurigo adhuc in sequentes aliquot dies, ut non immeritò metus sit, posteriorum in fuga multos, incendiarijs Tartaris cessisse in prædam, prout de varijs fama increbuit. Multi currus suos adeò onerarunt, ut vix ultra pontes profectis rotæ crepuerint, extra consiliùm positis, & quo se verterent, nescijs. Ante tamen, quam Cæsar discederet, ne desolatam omninò destitueret Viennam suam dilectam, de duplici ei clementissimè providit gubernio: politico uno, altero militari; & de militari quidem postea differemus amplissimè. Politicum consistit in Viris quinque, ut puta:

Casparo Zdenko Comite à Capplirs, Cæsareæ Majestatis Camerario, Consiliario Statûs, Rei Tormentariæ Præfecto, & Commissario Generali plenipotentiaro, nec non Consilij Aulico-bellici Vice-Præsede.

Francisco Maximiliano Comite à Molart, Cæsareæ Majestatis Camerario, Consiliario Statûs, Austriæ Marefchallo, atq; Colonello Provinciali.

Rutgero Ernesto Comite à Stharenberg, Cæsareæ Majestatis Camerario, Consiliario Aulico-bellico, Generali Tormentariæ rei Præfecto, atque Urbis Viennensæ Archimandritâ.

Joanne Oswaldo Hartman, Excelli Regiminis Austriæ Cancellario.

Quibus demùm adsciri Cæsar voluit unum de Camera Consiliarium, & singulatim quidem Carolum Theophilum ab Aichpühl: quòd autem is etiam jam tum se cum familia sua recepisset, adsciri huic Collegio visum est Capplirio Carolum à Belchamp.

Hiscæ, ceu Caput & Directorem, præposuit Cæsar primum quem scripsi, Capplirium.

Quæ dum in Cæsaris profectioe fiunt, atq; Viennæ, Vischamunda (ubi supra narrahimus, die septima Julij quâ Cæsar abivit pernoctasse Ducem) conflagrat: pauloq; post, concubiâ nocte Sch wechetum, flammis Viennæ conspicuis, tantoq; iterum pavore cives, incolasq; replentibus, ut, qui cum Cæsare nondum excefferant, jam de vita sua, atq; salute penitùs se desperare profiterentur: sed imminuit pavorem fama, quæ tulit, non hostile id facinus esse, sed lixarum nostrorum improbum opus; qui, incuriâ ne scribam? an petulantia nequitia ignem & lumina incustoditè circumferentes, succende-

cenderint oppidorum partem: donec Dux ipse metum omnem abstergeret, qui postera die (octava Julij) summo mane clangentibus tubis, ac tympanis, integerrimo ordine cum equitatu Cæsareo Viennæ mœnia, in civium conspectu, prætervectus trajecto per pontem sublicium (A.) Danubij ramo (a) qui medio supra Viennam milliari, à pleno Alveo amnis divisus Nusdorffij (R.) & Viennam, qua meridiem ea spectat, præterluens, suoq; se alveo medio infra Urbem milliari reddens, (N.) Insulam facit completentem ambitu suo facile milliaria duo, Divo LEOPOLDO cognominem, templis ternis, & Monasterijs binis, tum civitate integrâ vix minore Vienâ, quæ paucis ab hinc annis, abactis Judæis, à Christianis incolitur, horto Cæsaris amplo & magnifico, alijsq; Magnatum deliciosis sumptuosissimisq; palatijs luxurianter decoram: in qua Dux cum equitatu consedit.

Vix istuc consederat, cum mox die postera visa sunt innumera passim incendia, è longinquo per circumvicina Hungariæ fumigare, queis Pagi, Vici, Arces, Castella, Oppida, Urbes, ipsaq; demùm in campis fruges absumptæ sunt; continuatiq; hi ignes diebus, ac noctibus, Austriam quoq; in circuitu, quidquid ejus est, Neostadium usq; sunt depasti: Castrum ferreum (a) excipe, Sopronium (b) & Glintzium: quæ quòd aut nomen invocassent *Archi rebellis Teſchkeſſij*, aut ejus se dedititios esse profiterentur, flammis intacta steterunt.

In Austriâ Neostadium hucusq; servatur, octo milliariibus Viennâ distans, Urbs amœna & nitida, Leithâ amne, muris, mœnibus, & vallis circumdata, Arceque, Cæsarum æstivo à curis secessu sæpiùs nobilitatâ, illustris, regiâ in Styriam viâ. Hæc adventantibus initio incendiarijs nebulonibus, suamet Civium arma obvertens, facilè ab inermi illa, & meticulosâ scurrarum colluvie se exêmit; donec immissus istuc Tribunus Comes à Castell cum sua Dimachorum legione, Urbem hucusq; servat incolumem.

Sunt hæc truculenta Tartarorum facinora, quæ patrant Turcarum prodromi. Horum enim agmen ferè inermes, nisi frameis instructi præcurrere, & ubi nulla resistantia, omnia ferro, flammis, & metu involuere illorum mos, & usus est: ut dilabentibus circum circa præ pavore Regionum incolis, aut trucidatis, aut in captivitatem concatenatis, quos deindè ipsis Turcis divendant, secuturi in futurum, à nemine habeant timere periculum.

Quam-

(a) Eisen-Stat. (b) Edenburg.

Quamvis à militiae œconomia alienum videatur redigere in cineres ædificia, & devastare multis in circuitu miliaribus omnia, ubi vicinam Urbem obsidere volueris: unde pro hominibus annona, pro equis pabulum deficit, quæ abundare aliàs potuisses.

Flammivomi autem hi præcursores Tartari paulatim, & Viennæ viciniores facti, nulli deinceps pago, nulli in pagis & vicis hortor (ô quanti deliciarum sumptus! quanta palatia!) pepercerunt, redigentes in cineres, quidquid cis Leitham ad Danubium amnem, quæ Hainburgum stetit, Cæsijsq; montibus (a) (E.) locorum interjacet Claustro-Neoburgum (C.) usque, duobus Viennæ miliaribus, ad superiorem Danubij ripam situm, quod est servatum.

LECTOR: Parcendo nobis labori, indulge, te ut oremus, velis Geographicam (b) Austriæ descriptionem Vischeri, aut alterius cujusvis, qui placet, scrutari, locorumq; in circuitu omnium nomina legere; & quotquot istic expressa inveneris, crede, omnia, nullo dempto, crudelij barbarorum igne esse absumpta, hominibus, relictâ suppellectile & sedibus suis, aut in Urbem, aut in saltuum abdita diffugientibus, aut frameis Christiano-Mastygarum dissectis, aut in miserissimam, & pejorem morte captivitatem abductis.

Neque hic stetit insidiantium Christiano sanguini belluina ferocitas: per montana penetrantes, ad plana Austriæ trans saltum Viennensem (c) (K) dilapsi, in sylvestres etiam pagos, oppida, sumptuosaque diversorum ordinum asceteria postque ea in planam, ac Vicis & Arcibus ad stuporem orbis fastigatam Regionem grassati, ferro, flammæque defævierunt, usque ad Ibissam (d) amnem, uti captivi istic facti, & postliminio ad nos in Urbem transfugæ nos docuerunt. Neque in saltuum abditis, aut in densissimis ferarum cubilibus, aut vallium abstrusis, tuta fuit fugientibus mansio: sylvæ enim, & sylvarum invia indagata sunt venaticis canibus, quorum ad hoc usus est Barbaris hostibus.

Quanta jam in tanto terrarum tractu sit facta strages, quæ calamitates obortæ, quis hominum pavor & metus, & miseriæ, perpendat qui voluerit: nos, qui adhuc Urbi inclusi sumus, dum hæc scribimus, nihil desuper certi statuere possumus, nisi quod hujusmodi devastationibus, insipientibus, & commiserantibus nobis, impensè sint dies septem. Quos inter pulveris nitrati globorumque

B 2

majo-

(a) Galenberg. (b) Land-Carten. (c) Wiener-Wald. (d) Ips.

majorum ingens copia quotidie secundo Danubio feliciter adhuc, & in tempore Viennam delata est.

Dum interim visi sunt quotidie in Colle promontorij ad Nosocomion (a) Sancti Marci (D.) agere stationarias excubias (b) pauculi, unde per Vinearum declivia observari Vienna poterat, ubi gnaviter & strenuè laborabatur ab omni hominum conditione, & sexu: Sacri profanis mixti, sènes cum junioribus, mulieres & famulæ, omnes, omnes operam navabant effodiendæ terræ, cui sudes, & pali per extimas fossarum spondas (2.) mœnibus adversas (c) inferrentur, ut post hos, ceu repagula securiores starent propugnatores nostri, futurum hostis impetum propulsaturi: magno certè Urbis obsessæ bono: quippe quos sudes, & palos postea nunquam assaltu superavit hostis, uti nos credebamus fore; sed necesse habuit continuato noctu diuque labore suffodere, humoque in altum supra palos egestâ supernè sibi viam multâ suorum cæde consternere, quâ demum quartâ prius obsidionis hebdomade penetravit in spondam. Alij planabant exstantia fossarum aspera, rasâ ligonibus, & palis scabritie, ut æquales essent, & profundiores, difficilioresque scandendo. Sic per ambitum Urbis sepiendæ occupatos tuebantur Equitum alæ (nam peditatus nondum advenerat) extra urbem inter portas & portas mediæ, à Duce interdum collocatæ.

Sub hæc dies illuxit Julij mensis tertia & decima, cum matutino tempore sub horam octavam glomeratim apparent in eodem promontorij ad S. Marcum colle (4.) ingentes Equitum turmæ, quæ deinceps descendentes per vinearum declivia eminè Urbem obsequitant, tam spissè densatæ, ut leporibus per vineas indagandis dare operam dices: propiùs autem ad Urbem (credo per incuriam) vectis, obmurmurabant (quæ quidem paucissima tunc adhuc disposita erant) tormenta è mœnibus, quorum dislosionibus eviscerati in tanta spissitudine plures, reddiderunt ceteros cautiore, ut altiora repeterent; atq; è longinquo magis, per Montè Vieñensem, quem (1) (d) vocamus post Suburbia ad montes usq; Cæsios (e) (E) & Danubij ripam (H.) deflectentes, situm Urbis, aditus atque recessus explo-

rent

(a) Kranken-Haus. (b) Schildwacht. (c) Sic nos ex Strada Jovio, & Gramundo nominabimus in futurum Contrascarpam. (d) Wiener Berg. (e) Galenberg.

rent quàm diligentissimè : quo factò sub meridiem eadem montana repentes, postq̄ue fanum S. Marci declives, tunc quidem deserunt videri. Id, quod Comes à Stharenberg, qui pauculis duntaxat ante diebus à peditatu, & tormentaria re lentius proficiscente sejunctus, Viennam intraverat, cum pro certissimo signo haberet, rorarios (a) eos esse, qui secuturo mox agmini obsidendæq̄ue Civitati præluderent; Suburbia jussit succendi, quod pomeridianis ejusdem diei horis est factum, tam luctuoso intuentium passim spectaculo, ut vetus & flebile illud Trojæ excidium nostris temporibus repeti etiam nunc Viennæ jurâsses.

Consideret, qui Viennam unquam vidit, qualis & quanta fuerit templorum, asceteriorum, hortorum, ædificiorum, palatiorumq̄; strages & ruina? quæ possessoribus damna? seris nepotum annis à posteris nostris haud instauranda. Eidem fato destinata jam erat insula Leopoldopolitana, (B.) præmonitis Religiosis istic Viris & Incolis, ut se suaq̄; in Civitatē transportent ocys, quæ salva vellet: ast, quia magna inibi annonæ militaris copia ad Cæsarem & Urbis conservacionē spectans, quæ secundo amne defluserat, erat deposita, nec in momento inde deduci poterat, parcitum quidem à nostris tunc loco est; sed tamen pauculis post diebus ab ipsomet hoste succensus in cineres abiit, annonâ militari jam tum inde salvatâ, uti suo loco dicemus. Cæterum hodie peculiare nil accidit, nisi quòd Equites nostri in excubijs huc illuc ad suburbiorum limites distributi modicas subindè velitationes cum Turcis fortè fortunâ illac dilabentibus subierint: ubi factum, ut scedulas binas, deditiōnem Urbis postulantēs, à Turcis per terram sparsas, inventas nostri asportarent ad Generalem, qui autem nunquam responso eas dignatus est.

Sub hæc ad castra Ducis per adversam Danubij continentem (F.) advenerat Generalis Marefchalli Locumtenens Comes Schultzzius (quem trans Vagum curasse hæctenus, supra descripsimus) trahens secum Virorum bellatorum millia facilè septem, quos inter Polonis mille, qui aliquot diebus ante per Silesiam, &c. è Polonia proficiscentes, commodum se illi ad Moraviæ fines conjunxerant, anteambulones eorum, qui deinceps cum Rege sequuntur. Sed & peditatus ante in Insulam Schüttam sepositi unâ cum tormentariâ re nunc adrepentis initium fecit Tribunus Fridericus Sigismundus Co-

C

(a) Dörtroppen.

mes

mes à Scherffenberg, (quæ gens aliàs hoc habet peculiare ut Dominorum à Scherffenberg notione utatur) qui cum suâ legione hodie succedens Urbi asseveravit, postliminio adfore cæteras legiones pedestres, quæ Viennam defendant: neque enim eò tunc usq; erant in Urbe, nisi præsidium ordinarium constans, credo, viris mille ducentis, & media Keysersteinij legio (viri mille) sub ductu Vice-Tribuni Schenckij (viri prudentis & cordati, cujus specimina dedit obsidionis tempore) quæ Pragâ aliquot hebdomadibus ante advenerat.

Et adfuit certè peditatus eâdem & posterâ die, unâ cum Turcarum agminibus hoc discrimine, quo Turcæ intermedio amne cis Danubium ante Urbem castrametati, peditatus autem trans flumen, uti non semel jam retulimus, proficiscens innocuè, demùm per pontes (F.) & Insulam Leopoldopolitanam (B.) in penetralia Urbis magno est omnium solatio & applausu receptus; quem, sicut Generalis Vigiliarum Magister, Comes à Sereni, ex mandato supremi rerum militarium in Urbe Præfecti concubiâ nocte introductum, per extimas fossarum spondas (2.) in circuitu Urbis disposuit, ita tu eum, Lector, in classes suas distinctum hic à nobis descriptum habe.

Generalis Comitiss Stharenbergij legio sub ductu ejus Vice-Tribuni Georgij Mauritij Baronis Kotlinskij Silesitæ, virorum bis mille - - - - - 2000.

Keysersteinianæ legionis medietas sub ductu Vice-Tribuni Wolfgangi Henrici Schenckij, viri mille - - - 1000.

Mansfeldij Comitiss legio, ejus, qui in Hispaniâ Legatum agit pro Cæsare, sub ductu Vice ejus Tribuni, Alexandri Leslei Comitiss, qui Generalis rei tormentariæ Præfecti frater est, virorum bis mille - - - - - 2000.

Comitiss Caroli Ludovici Souchij, magni istius Generalis Radwigis olim filij, legio virorum bis mille - - - 2000.

Comitiss Scherffenbergij legio, virorum - - - 2000.

Baronis Beckij legio virorum - - - 2000.

Ludovici Antonij Principis Neoburgici legionis pars, id est, cohortes septem, quibus aderat ipse Dux in armilustrio, cum autem postea aveheretur cum Cæsare, substituit Vice-Tribunum suum Baronem Ariezagam numerantem viros mille ducentos - - 1200.

Legionis Heisterianæ pars media sub ipsomet Tribuno Barone Siberto Heistero præsentate, viri - - - 1000.

Prin-

Principis Ferdinandi Caroli Württembergij legionis pars sub ipso Principe præfente, constans viris - - - - - 1000.

Altera pars sub Instructore legionis (a) Francisco Ferdinando Kuckländer Linzium profecta, ut Cæsari inserviat.

Dimianæ legionis cohortes tres, quibus nec Tribunus, nec Vice-Tribunus, nec legionis Instructor adest (hi alibi in Silesiâ occupantur) horum omnium vices Capitaneus in ordine senior agit, constantes viris - - - - - 600.

His accedit Equestris legio Baronis Dupygni Tribuni, virorum - - - - - 600.

Et demum præsidium ordinarium Civitatis, in tres cohortes divisum, quarum singulæ numerant viros 400. in universum - 1200.

Summa militum stipendiariorum, qui Urbi Viennensi propugnandæ dicati sunt 16600.

Nota autem benè hic Lector, quod hunc adscriptum à nobis virorum computum iniverimus secundum illum numerum, quo legiones constare ab initio campiductus debuerant ex formulâ singulis Tribunis abs Imperatore præscripta: non autem, quod reverà adhuc tot sub singulis legionibus capita censa sint, cum Utbi propugnandæ succederent; quia alibi jam tum aut cæsi, aut læsi, aut ægri quamplurimi, aliquot millibus supra descriptum à nobis numerum imminuerunt, adeò, ut ex quatuordecim millibus supra computatis cum legiones sunt integræ; vix decem millia effectivè Viennam subierint, quorum firmâ operâ uti Generalis contra Turcas possit. His autem qui præfentes sunt & rebus gerendis apti, præfunt, qui sequuntur:

Comes imprimis Stharenbergius, ceu Generalis loci Gubernator in capite.

Ejus in præsidio ordinario Urbis Locumtenens, aliàs Generalis Vigiliarum Magister, & Tribunus legionis pedestris, Wilhelmus Johannes Antonius Comes à Daun.

Tum ordinarius præsidij urbici Instructor, sive supremus Vigiliarum Præfectus, aliàs & ipse Tribunus Ferdinandus Marchio Obbizzi: quos continuatâ ferie hic ideò connectimus, quia his continua præsidij cura commissa est.

(a) Obrist, Wachtmeister.

His quarto loco apponimus alterum Generalem Vigiliarum Magistrum Joannem Comitem Sereni, cujus legio Zathmarini curat; ipse autem curandæ valetudinis ergo, impetratâ Viennam commendant licentiâ, adest in tempore, quo variato in dies singulos ordine, alterna cum Daunio Comite præstat officia.

Cæteros Tribunos atque Mandritas suo jam ordine suprâ descripsimus, qui omnes tam concordii animorum voluntatumq; harmoniâ sibi invicem deferre constanter sunt visi, ut & ipsi legionarij inde ductis exemplis unanimes, laudabili æmulatione vigilias, æstum, pericula, plagas, vulnera, ipsam deniq; mortem, casu sic dante, tolerarint alacriter.

Hoc tamen monendus hic nobis es Lector benevole, quod bono in militaribus ordini servando, omniq; confutioni evitandæ conducere visum sit, si duo seniores in ordine Tribuni præsentis, caractere quopiam honoratiore, qui inter Generales Vigiliarum Magistros & Tribunos medius esset, insignirentur; proinde hi duo Comites de Souches & Scherffenberg usitato Gallis vocabulo, Brigadierii sunt dicti, hoc ordine officia sua locantes, ut, quotiescunq; alternis diebus ac noctibus Generalis Vigiliarum Magister Comes à Daun ad curationem rei accederet, huic præstò esset, qui Brigadieriorum esset officij ordine senior Comes Souchius, & sub ipso Baro de Beck, Tribunorum, qui præsentis sunt, senior, unâ cum alijs subalternis. Cum autem alter Generalis Vigiliarum Magister Comes Sereni curaret, Brigadierius alter Comes à Scherffenberg aliisque Tribunos aut Subtribunos, cujus id tunc postularent vices, assisteret; Marchione Obizzio præsidium Urbicum ordinarium ex præscripto curante.

His diebus Carolus Eugenius Dux Croyus, Generalis Vice-Mareschallus, destinabatur Jaurinum, ut istic in absentia Principis Hermanni Badensis præesset illis copijs, quas Dux huic loco, uti suprâ narrabamus, immiserat; qui navim simplicem non armatam generose conscendens, secundo Danubio Turcas prætervectus, qui in continente proficiscebantur, Posonium, tum Commoronium prius infra Jaurinum defluxit, indeq; per Schüttam Insulam, adversâ Danubij ripâ per continentem relectâ, sese superato amne in Urbem conjecit.

Sed & Viennæ è Nobilitate fuere complures, qui cum possent in quiete

quiete vivere foris, maluere tamen in Urbe eandem cum Viennensibus fortem subire, exemploque suo animare & excitare propugnatores. Maximilianus imprimis Comes à Trautmansdorff, Tribunus quondam in Belgio, qui quaternis cohortibus hoc obsidionis tempore Praefectus est, uti suo loco dicitur: Joannes Carolus Comes quinque Ecclesiensis, qui circuli istius in Austria, qua malum omne prorupit, Capitaneus Provincialis, elegantis sui & Aviti praedij buttis vicinus, Viennae maluit, quam alibi expectare rei finem. Goddefridus Comes à Salaburg, Subtribunus Keryanae Croararum legionis, qui artridide in campo laborans, cum valetudinis curandae ergo Viennam esset delatus, istuc & sanitatem obsidionis tempore recepit, & Stharenbergio Generali se obtulit, ad eruptionem adornandam in hostem, collectis in cuneum his, qui equis armisque instructi cum ipso vellent aleam tentare. Fuit & Henricus Fridericus Baro à Kielmansegg, supremi Venationum Magistri, Francisci Christophori Comitum Kievenhilleri vices gerens, qui 200. Venatoribus imperans per tres primas obsidionis dies constanter in propugnaculo Aulae excubans, ingens hosti per obsidionales vias laboranti damnum dedit, ipso cum caeteris suis artis jaculatoriae gnaris adeo certos ictus in capita hostium destinante, ut vix ulla displotio fuerit sine caede. Vidimus ipsi, quando virum talari holosterica insignem, mitratum (quem Machinatorem bellicum fuisse postea didicimus) dum in spondam obsidionalium eluctatus istuc factuose obambulet, trecentis à propugnaculo passibus & ultra distantem sclopeto transodit, alterumque, qui huic levando accurrerat, socium lethi repetita displotione dedit. Fuit & Comes Vignancourtius, sui juris & liber, qui olim in servitio Caesaris Corneoburgij, Cremstij; & alibi varia praeclare gessit, Annoque 1657. Regis Galliae Legatum ad Caesarem Ferdinandum Tertium, gloriosissimae recordationis, aliosque per Imperium Electores & Principes non sine prudentiae specialis notata peregit: & Matthaeus Colalto Comes S. Michaëlis, olim Croatarum Caesaris Tribunus, Venetij oriundus, qui, quod munere militari nunc vacaret, Generali Stharenbergio assiduus comes latera stipabat, & ubicunq; prudentis strenuq; is militis opera uti necesse habebat, illic praesto Comes Matthaeus erat, operam suam collocans haud secus, ac si Caesaris mereret stipendia. Ernestus Sigismundus à Zetteriz, nobili in Silesia gente satus, qui ob litem

Juredicialem, cui coram Tribunali Bohemico Aulico Vieñæ erat implicitus, cum huc advenisset, nondumq; confecto negotio, commoditate ad suos in tempore remeandi destitutus, involueretur obfidioni, maluit in Civitate nobiscum, uti eventus docuit, securus manere, quàm in fugâ inquietus palare.

Fuit & Cornelius à Rümlingen Tribunus, parvus staturâ, sed major prudentiâ & longo militarium rerum usu vir, ante annos 62. natus, qui podagrâ afflictus cum aliud vix posset curare, gratus fuit lateri Generalis, cui Comes domesticus consilia contulit, abs hoc vicissim humanissimè habitus. Deniq; & Franciscus Sigismundus Rostauscher à Reithoffen, Nobilis Moravus, olim & Adjutans Generalis, & legionis Schultziarum Dimachorum Instructor supremus, Vir gnavus & solers, expeditus ad exequenda, quæ mandare per hunc hac illac decreverat generalis.

Sed & Cives alijq; diversissimi Status & ordinis Incolæ in suas authorati legiones atque Vexilla quotidie in armis excubabant assignatis locis, queis dies noctesq; sub suis singuli Mandritis rem curarent pro publico. Distincti in classes sequentes:

Cives imprimis: qui in octo cohortes dispertiti Capitaneum suum supremum agnoscebant Consulem Joannem Andream Liebenbergerum, ejusq; vices gerentem Danielem Focky; Senatorem Urbis & Ædilem curulem, vulgo Ober-Cammerern: hisce succedebant Capitanei alij, nempè:

Joannes Martinus Trach, Senator.
 Joannes Ludovicus Braun.
 Nicolaus Kraus.
 Vitus Henrici.
 Joannes Franciscus Peickhard, Senator.
 Ernestus Josua Pentz.
 Lothus Som.
 Joannes Ernestus Zirck.

Horum locumtenentes fuere

Joannes Casparus Präms.
 Michaël Schmickel.
 Sebaldus Stemler.
 Joannes Georgius Metzger.

Michaël

Michaël Berggauer.
 Matthias Alxinger.
 Joannes Christophorus Kiehn.
 Daniel Plackner.

Signiferi.

Paulus Schmuderer.
 Augustinus Schmidbaur.
 Joachimus Klebet.
 Joannes Melchior Zorn.
 Joannes Petrus Rauch.
 Martinus Ferner.
 Joannes Paulus Maufer.
 Hermannus Dubellius.

Singula vexilla numerarunt sub se:

1.	-	-	-	-	260.
2.	-	-	-	-	456.
3.	-	-	-	-	300.
4.	-	-	-	-	266.
5.	-	-	-	-	290.
6.	-	-	-	-	334.
7.	-	-	-	-	226.
8.	-	-	-	-	250.

Summa - - 2382. viros.

Post hos fuit & Centuria virorum, quam Libertinorum
 vocabant, viri numero 335. quorum Capitaneus fuit Ambrosius
 Franck: Locumtenens Petrus Schwäbel: Signifer Lucas Härtel.
 335. - - Fuit & Pistorum cohors, qui quamvis dies noctesq;
 occupati essent pinfendo pro tot hominum millibus pane, nec sæpè
 sufficerent, nomina tamen sua & hi dederunt, prompti gerendis &
 tractandis armis, quæ & per stationes suas locati sat aptè tractabant;
 numero 206. quorum Capitaneus fuit Jacobus Rudolphus à Kirch:
 Locumtenens Nicolaus Pürgler: Signifer Joannes Michaël Wagent-
 lehner. - - - - - 206. - -

Hos sequitur Lanionum, Braxatorumque Centuria sub Capiteo
 Adamo Simone Smid ab Ehrenhaus: Locumtenente Wolffgango
 Steinhard: Signifero Casparo Taglang, viri 230. - - 230. -

Suto-

Sutores suam etiam numerârunt Centuriam; hujus Capitaneus erat Joannes Wilhelmus Rudolphi, cæteri manserunt nobis ignoti, viros tamen numerabant constanter 400. Has cohortes, quòd omnes ex civici ordinis quantumvis diversæ sortis & professionis hominibus coaluerint, uno continuo tractu huc adnotare volumus, quibus, ceu etiam Cives, subjungimus Mercatores, quorum merces non quidem per officinas publicas venales quotidie præstant, sed à quibus cæteri, queis mensurâ & pondere sua distrahere mos est, coemptas tanquam à prima manu merces in officinis iterum suis ulnatim & libratim divendunt (Niderlager appellat vulgus.) Hi ceu locupletiores & honoratiores numerabant sub signis suis viros 256. qui omnes suas singuli bombardas proprio ære comparatas silice non sine ad concipiendum ignem instructas gestârunt, soluti hebdomodatim Mercatorum privato, non publico ararij sumptu: Horum Officiales erant Wilhelmus Schüz, vir militaris, provectæ ætatis, qui haud ita pridem legionis Badensis Instructor Supremus in campo fuerat, quem, quòd vacaret, sibi ducem elegerant, ut ab hoc militarium exercitiorum magis rudes instituerentur in ijs, quæ ad arma aptè, & cum fructu tractanda pertinerent: post hunc Capitaneus fuit Henricus Böller, Locumtenens Christianus Weyer, Signifer Wolfgangus Baurenfeindt, curâruntque aut in conclavibus, aut in propugnaculo palatij, aut in receptaculis ejus, ubi continuo glandium imbre depluebant hostes, quibus multi trajecti sunt.

Huic civium & mercatorum militiae connectemus Officiales Camerae, & eos, qui sub protectione curiæ Mareschalli, ut vocant, diversas artes & professiones exercent: his author erat Wolfgangus Reuschel à Reuschelsberg, vir septuagenario major, rationalium librorum per Austriam inferiorem Genfor, (a) & Consiliarius Camerae, ut in eo Republicæ periculoso statu, quo cæteri in urbe cives & incolæ suam quotidie operam locent propulsando hosti, ipsi quoque in partem veniant & laudem mereantur, ut qui mœnidus clausi nihil etiam nunc ubi nulla jam alia commercia vigeant, utiliùs & digniùs possint præstare. In ejus verba cum ultrò concederent plurimi, Generalem Reuschelius admonet, cujus consensu, in quatuor vexilla omnes distincti sunt, qui, exorato sibi pro capite Maximiliano Comite Trautmansdorffio ceu Tribuno, hunc

gran-

(a) Buchhalter.

grandævum senecionem pro supremo earum Instructore (a) ceu primum Centuriarum Capitaneum salutârunt, consentiente per omnia Generali à Stharenberg, singulis centurijs sub se numerantibus viros 240. in summa bellatores plus minus mille, quorum Capitanei cæteri fuerunt Michaël à Mülberg, Marcus Marcolini, Martinus Martini. Locumtenentes; Joannes Christophorus Zweich, Franciscus Jacobus à Walckering, Claudius Bugnet, Fridericus Scornus. Signiferi: Leopoldus Ignatius Franciscus Wisendo, Franciscus Matthias Hueber, Joannes Carolus Bertalotti, Joañes Bapt. Vitali: Hi alternis vicibus curabant dies & noctes in Revelino extra portam Hungaricam, inter 35. & Braunianum 36. propugnaculum medio. Viri simul - 960.

Nunc ne Literati quoq; suâ laude priventur, de Universitate Viennensi, ejusq; militia quædam dicenda sunt. Conflavit illa ex Studiosis, ijsque, qui ei sunt aliquâ ratione subjecti, centurias tres, in singulis centurijs viros 236. conjunctim capita plus minus - - - 700.

His cum imperio præfecti sunt consensu Generalis ejus imprimis Gener Baro de Welz sub nomine Subtribuni, post hunc ceu supremus Instructor Paulus de Sorbait, Cæsareæ Majestatis viduæ Archiater, literatorû fautor. Capitanei fuerunt Joañes Stanislaus Altman, J. U. D. vir admodum cordatus. Christophorus Ignatius à Tiblern, Joannes Müller J. U. D. quod tamen Tiblerus paulò post aditum munus, ei renunciaffet, Sorbaitus Instructor eam sibi cohortem subdidit substituto sibi Sylverio de Cosecoloffa, qui Vice-Capitanei nomine eam curaret, uti sanè curavit quàm optimè. Ita quoq; quia Joannes Müllerus obsidionis tempore obiit, eidem successit in Capitanei locum Josephus Schmuz Philosophiæ Magister sive Doctor est.

Locumtenentes fuerunt: Dominicus Henner ab Hennenfeld, Joañes Ulricus Jeger ab Heisenberg, Signiferi fuère Joañes Jacobus Meister, J. U. S. Hieronymus ab Imendorff, J. U. S. Joannes Philippus Andreas à Raidegg, J. U. S. huic autem tempore obsidionis defuncto surrogatus est Joannes Franciscus Wenighoffer. Præter hos alij adhuc Officiales hisce literatis cohortibus adlecti sunt, quorum curâ ac operâ omnis bona inter eos disciplina est culta: nempe. Adamus Suter J. U. D. Schulteti munere functus, & Joannes Christianus Kirchstetter J. U. D. Universitatis Syndicus, ceu militiæ hujus Secretarius.

Hæ centuriæ plerumq; aut in propugnaculo juxta rubram portam, aut in Revelinis Melicensi inter & novæ portæ propugnacula, aut Carynthicam inter & Hungaricam portam medijs.

Hæc quamvis diversis durante obsidione temporibus ita, uti hic scripsimus, sint administrata singula, collectim tamen hic adnotare volumus, ut uno quasi intuitu Lector advertas solertiam, quam in armandis atq; excitandis in Turcam præter stipendiatam militiam Civibus Incolisq; Generalis noster adhibuit.

Quæ media Urbi conservandæ relicta sint, quis nervus belli, nobis haud constat. Hoc didicimus: Ferdinandum Principem Schwartzbergicum, uno alterove die post Cæsaris abitum Viennam reducem, quando jam Tartari in circumvicinis sæviebant incendijs, ultro & munificè consignasse manibus Leopoldi Comitis à Kollonitsch, Ungaricæ Cameræ Præsidis, & Episcopi Neostadiensis, quinquaginta florenorum millia, & vini urnas ter mille, ut servirent Civitati, & militiæ quocunq; necessitatis casu: quod totum Episcopus clam habuit in tempus opportunum. Accidit autem aliquanto post, ut coram hoc viro Episcopo institueretur de nervo belli sermo, Generali Stharenbergio inter cætos haud diffitente, defecturum eum; nisi recentibus quibuscunq; & adventitijs medijs restauraretur. Ad quæ Præsides Episcopus interroganti similis, quam credant summam obsidioni suffecturam? cui cum responderetur centum Imperialium dalerorum millia, magnum rei benè gerendæ additura pondus; Episcopus Exemplo Candia (cujus obsidioni quondam, ceu Melitenis Eques per Annos tres interfuerat) edoctus, quàm nempè præclare cœpta promoveat Regina pecunia; ocyus animum applicat conquirendis nummis: Et, ecce, haud multos post dies ducenta florenorum millia & offert, & detegit, levandæ præsentis obsidionis necessitati dicanda: quæ deinde aut in paratis numerata, aut ex auro argentoque infecto in monetam cusa, in occurrentes quaquaversum casus & stipendia militum erogata animos universis, & robur addiderunt subeundi quævis pro libertate Urbis pericula.

Dies quarta & decima Julij mensis illuxerat, cum omne Turcarum agmen cum innumeris curribus, quadrigis, bubalis, equis & camelis visum est appropinquare per eundem collis ad S. Marci verticem, exercitu magis post collem in declivi proficiscente, unde observari è mœnibus poterat minus. Diffusa multitudo per circuitum Urbis est in semilunarem formam, à Danubij nempe ripa post S. Marci fanum, postq; suburbia Viennensia bustaq; pagorum & vicorum circumsita, Nusdorffum usq; (A.) duravitq; ea profectio & castrorum metatio

in

in seram usq; noctem. Eâ statim animadversus est hostis ante portam Cæsaream (4.) inchoare labores, quos nostri istic post sudas & repagula in extimis fossarum spondis curantes, indefinenter continuatis sclopetorum explosionibus (quanquam pilis in incertum, uti fit, vibratis) impedire conati sunt, ut jam planè palparemus, nos esse obsessos.

Dux Lotharingiæ, qui hætenus cum equitatu in Insulâ Leopoldopolitana (2.) substiterat, nec inde discessurus sperabatur, mutato consilio, per quatuor Danubij pontes, (G.) quâ in Moraviam itur, equitatum traduxit, qui hisce fere legionibus constabat: Æneæ Comitis Caprara, Comitis Rabatta, Comitis à Dunnewald, Caroli Comitis Palsij, cujus prænomen ad differentiam fratris ejus Joannis adscribimus, Comitis Gondola, Comitis Taffe, Baronis Mercij, Baronis ab Halleweil, Comitis Montecucoli, Comitis Gözij.

Tum Dimachorum legionibus, Comitis Schulzij Generalis, Comitis à Styrum, Principis Sabaudi, (quæ post hujus mortem Heislerro data) Comitis à Kueffstein, Baronisq; d'Herberville.

Item Croatarum legionibus, Comitis Nicolai à Lodron, Comitis Kery, & Petri Ricciardi: Deniq; Poloni, quos secum, uti supra narrabamus, adduxerat Schulzius; hi omnes excedebant cum Duce. Nondum autem planè excefferant, cum, ecce, Tartari permixti Turcis insequuntur, & pontibus instant: in quos immissus Schulzius, magnâ diu fortitudine rem egit, ut à pontibus hostem arceret, quod & demùm obtinuit majori eorum disjecto: (G.) hac velitatione præter gregarios occidit Subtribunus N. à Gerstorff, & legionis instructor Franciscus Comes à Trautmansdorff, viri ambo strenui & cordati.

Repulsus autem à pontibus hostis, in elegantissimum istic æstivarium Cæsaris (quod novam Favoritam vocant) aliasq; Magnatum splendidissimas hortorum delicias, ac deniq; in omne id, quidquid Templorum, Monasteriorum, domuumq; maximo numero fuit, voraci flamma grassatus planè redegit in cineres: Generali Vigiliarum Magistro Comite à Sereni, qui post curatas sui officij partes, tardius culè illac à Duce redux paucis comitatus transibat, à barbaris ferè oppresso, nisi concitato mox cursu, in pontem (1.) rami amnis eluctatus, post se trabes aliquot fecisset dejici.

Optassemus omnes, votisq; ad DEUM factis, invocassemus propitium ejus Numen & Ducem, ut salvis pontibus subsistere potuisset in Insulâ, quâ servatâ servabatur omnis cum Cæsare communicatio, po-

teratq; & succursus suo tempore, & annonâ quotidie ex Bohemiâ, Silesiâ, Moraviâ, alijsq; Imperij etiam Romani plagis introduci in Urbem: ita opinantibus passim, qui mala post experti sunt, quæ deinceps ex hac Insulâ destitutione sunt orta. Sed graviora oportet ipsiusmet Ducis fuisse momenta, quibus is persuasus hæc ex Insulâ profectionem maturavit.

Illucescente die quintâ & decimâ mensis visabantur papiliones sine numero tensi, & hostis in editiore naturâ solo, ducentis circiter passibus abs Urbe remotus, fixisse pedem in horto, cui nomen Rotenhoff, (f.) ubi linea circumvallationis duci jam cœpta, & altius egestâ humo apparebant suggestus, suggestibusq; superimpositi exiguis semper à se intervallis separati viminei plutei (a) magno numero: post quos plantata eâ nocte tormenta summo mane detonabant in mœnia; fossoribus lineas suas obsidionales (b) obliquis ductibus sinuosè prosequentibus..

Econtra in Urbe nostri tormenta tunc prius ex armamentarijs educere, per propugnacula eorumq; loricas disponere, fissuras (c) per vallorum coronas secare, exonerandis in hostem tormentis adinventas defectu pluteorum: asseres convehere humo ad instar pavimenti sternendæ, cui machinæ curules insistant: vasa conquirere, sarcire saccos, queis humo, alioq; tomentò fartis & superimpositis vallorum verticibus, tueri se libratores & sclopetarij contra densissimas barbarorum glandes queant, vimineorum pluteorum loco, quorum vix ulli adhuc fuerant in civitatem convecti. Fiebantq; hæc solerti eorum industriâ, qui curabant rem tormentariam: Christophori Börneri imprimis, nobilis Megapolitani, Tribuni gnavi & gnari, qui trajectus globo sclopeti per genam, eâ die, quâ nos salvati sumus, nondum planè erat à vulnere salvus, ejusq; Subtribuni Joannis Martini Geschwind, læsi, sed restituti: Cujus Atavus olim Anno 1529. cum Vienna etiam tunc temporis obsideretur à Turcis, inter nobiles Carynthiæ ab Hieronymo Megifero Hystorico Austriaco fol. 1373. fuisse recensetur, qui rem in Urbe tunc præclare gessisse laudantur: tum Capitaneorum Maximiliani à Weidlingen Bohemi, Michaëlis Mied Saxonis, Wilhelmi Jemagne Vieñensis, Henrici Cresselij Dani, Christophori Zimmermanni Saxonis, Leonardi Behr machinatoris bellici, vulgò Ingegnier; qui per suas singuli stationes distributi, indefessa

semper

(a) Schanz-Rörb. (b) Lauffgraben. (c) Schieß-Scharten.

semper ac imperterrita sollicitudine aut librabant tormenta, aut val-
la, muros, mœnia inter cuniculorum hiatus & explodentium pila o-
beuntes, istud curabant sedulo, ne quippiam eorum deficeret, quæ ad
iterandas continuo displosiones, & per has inferenda hosti damna
conferrent: unde & factum, ut plures eorum eviscerati hostium glo-
bis, vitam gloriosè finierint. Jemagnius imprimis & Weidlinger, hic
rei quondam tormentariæ Tribuni; alter viri honorati, in Dicasterio
Imperiali Aulico quondam Agentis, ut vocant, filius: Cresselius
quoque, vir artis suæ peritus, solers & audax, in propugnaculo Ca-
rynthiaco curans, dum è statione suâ alibi lustraturus discedit, in lo-
rica valli trajicitur. Michaël Mied, quamvis aliquot septimanis ante
obsidionem utramque; manum tormenti globo, dum id probaretur, a-
mississet, rem tamen non eò minùs in hac obsidione perbellè gessit;
Christophorus autem Zimmerman hodie dum decumbit ex vulnere
non dum curato; idem accidit Leonardo Behr machinatori.

Die decimâ sextâ Julij visi sunt Turcæ promovere obsidionales
fossas (6.) eâ profunditate egestas, ut operarum corpora duorum
cubitorum altitudine superarent, hinc tuta ijs in illis comœtio.
Cœperunt & pyrobolos piloclastros (a) ex mortarijs in Urbem vi-
brare, qui tamen, quod factum utribus ignem non evomerent, nec
medij creparent, absque damno hætenùs, & noxa fuerunt; tametsi
eorum aliquot in contiguam mœnibus domum, pro Comicis ante
annos extractam deciderint. Hæc, quia lignea erat, ingens, & o-
leo illinita, timebatur citiùs ignem conceptura, cum gravissimo vic-
nioris aulæ, & Monasterij Patrum Augustinianorum, aliorumque; præ-
stantium ædificiorum periculo: unde & mox deportari cœpta & dis-
jici, donec recisis demùm Fabrorum operâ tibicinibus (b) tota corrue-
ret, trabibus in receptaculorum (c) per propugnacula postea structo-
rum usus, diligenter & cum fructu versis.

Dum autem missilibus hisce ignibus à foris in Civitatem evibran-
dis dat operam hostis, inventi sunt in ipsis Urbis visceribus, coempti,
uti fama tulit, ad id hostili pecuniâ, incendiarij nebulones, qui prom-
pto ad facinus fomite instructi civium domos, spatiosioraque; illustri-
um habitationum atria sub noctem oberrantes occasionem capta-
rent substruendi ignis, prout primâ statim obsidionis die, id est, deci-
mâ quintâ mensis compertum est. Illà enim detectus est adolescens

D 3

an-

(a) Bommen. (b) Stuzgen. (c) Abschnitt.

annorum circiter sedecim, qui puellari vestitu mentitus sexum (credo ut minùs suspectaretur) ad stabula Scotensis Abbatia; (19.) adrepens, injecto clàm fomite, ingens mox excitavit incendium; quo asceterium Urbis elegantissimum & maximum, recenter postremis his annis à Joanne Schmidbergero, Prælato loci, eodemq; Episcopo Helenopolitano, & Emerici Viennensis Episcopi Suffraganeo (qui obsidionis tempore obiit) ingenti ære & sumptu exstructum, unâ cum templo ac templi turre conflagravit: serpente flammâ ad vicinum istic Arsenalè, ubi ingens erat pulveris nitrati, annonæq; militaris copia. Et jam corripuerat ignis fornicis valvas, quo pulvis erat reconditus, stabatq; exterius Cunibertus Wentzel à Wentzelsberg armamentariorum Subtribunus consilij inops, eò quòd clavim nesciret, quâ fornix recluderetur. Quando Generalis Vigiliarum Magister Comes Sereni, deditâ operâ istuc, ut ubiq; curaret (nam Comes à Daun cum febris adhuc conflictabatur) accurrens, præsentij tum istic Consuli Joanni Andreae Liebenbergero, eque militari ordine Guidoni Comiti Stharenbergio, tunc temporis Capitaneo, alijsq; præsentibus, est author exemplo suo, ut ostium effringeretur vi; quod & mox ita factum, viam patefecit, quâ asportatâ ocys aquâ præsentissimo conflagrationis periculo domus erepta est, proq; miraculo ea res habebatur; quando ex adversâ parte Principis Awerspergij, Comitumq; Traunij & Palsij ædes sumptuosæ atq; magnificæ cum pretiosis aulæis & suppellectile abirent in cineres. Adolescens pro incendiario habitus, confestim à furiosa plebe per tumultum in frustra dissectus, occasionem ademit sciendi, num verè is incendij author mentito sexu, & quidem ex suggestu hostis fuerit; de quo dubitabant quamplurimi, credentes magis, ignem aliundè & casu per stabularios ipsos accensum esse; cui extinguendo cum accurreret tumultuaria hominum multitudo, factum esse, ut in hunc juvenem, qui jam inter primos accurrerat, quemque è fece nemo noverat, offendentes, hunc pro incendiario haberent, & ceu talem inconditè vociferantes cæderent, ac frustra reclamantem dilaniarent: undè jam super rei veritate nihil certi possis statuere, quæ aliàs in lucem venisset, si spatium furibundi sumpsisset, quo ad Superiores adolescens deductus, veritatem in examine detegere fuisset coactus: Laus autem & benedictio DEO Uni & Trino, cujus misericordiâ factum est, ut terribile illud incendium luctuoso hoc

rerum in Urbe statū tertiā demum die defaverit, nec omnes aquam indefinenter affluentium curas eluserit; facile aliās futurum, ut Arsenalē vicinū, quod diximus, unā cum annonaria & pulveraria re integræ istic Civitati adferret excidium, apertā fortassis viā, quā Turcæ eā in Regione extra Urbem curantes, uti olim Anno M. D. XXIX. factum est, penetrare potuissent in Urbem.

Namq; est animadversum, quod hostis continuo tormenta, ignivomāq; mortaria in hancce inflammatam Urbis plagam disploserit, fossoribus indefessè obsidionales vias istuc versū promoventibus contra Aulā (7.) & Löbelianum (8.) propugnacula, atq; his interjacens aliud minus, quod vulgò Revelinum (9.) dicunt, eoq; à nobis nomine persæpè repetendum. Et jam suspicio erat, nec vana, ne subterraneis meatibus cuniculos agere contra hæc loca hostis inciperet, ideoq; de machinatoribus illis, quos Contracuniculatores appellant, sermo institui cœptus, sed (quod obstupeas) talis nemo ullus in tanto hominum militarium numero est inventus, qui hujus operis gnarus Cæsarea mereret stipendia: non quod in servitio Cæsaris haud essent viri ejusmodi, sed quod alibi essent, quā ubi vel maximè tunc erant necessarij; quorum autem hoc culpa acciderit, nescio.

Duo viri, Belga alter, & alter è Lotharingia oriundus, sui juris ambo, semet detegunt, quod operum essent periti, si suā placeat operā uti, paratos se qui locent; admittunt, probantur, & advertitur, aut pauca illos didicisse, aut multa oblitos: sed quia inter cæcos quisque luscus Rex est, in ea istiusmodi virorum carentia, cuniculis ducendis hi sunt constanter adhibiti; Sicut & Bartholomæus quidam Camuccius, Venetus natione, qui pluribus annis Comitissæ Wimes, machinatori quondam hic Viennæ bellico Generali, convivens, multa abs eo & cognoverat, & didicerat, quæ nunc utiliter exercuit; Hisce connumerandus est Capitaneus præsidij Urbici Joannes Jacobus Hafnerus, ad hunc honoratum militiæ gradum è gregario eluctatus, vir provectæ jam ætatis; at vegetus & robustus, qui militaribus rebus à puero innutritus, cum magnam earum peritiam usu comparasset, nec exerceret, & fortè opus quoddam cunicularium ab alijs cœptum, ceu haud secundum artem factum, reprobaret; per hoc semet prodidit, quod artem calleret: adhibitus ergo & ipse deinceps dirigendis cæteris, multa verè in hoc genere præstitit, quæ Superioribus sunt constanter laudata.

Dumq;

Dumq; hæc ita disponuntur in Urbe, Generalis Stharenbergius solerter curat in mœnibus & fossis ea, quæ hostem quàm diutissimè possint arcere. Nam & in extimis fossarum spondis (2.) & per fossarum Civitatis ima (13.) infixis palis & sudibus, egestaq; humo nova parari fecit receptacula, post quæ se nostri recipiant casu, quo Turcæ vi istac penetrare contenderent, ita quidem, ut superatâ unâ vel spondâ, vel fossæ particulâ, in objectos illico novos hos obices impingentes cogerentur subsistere: quod sæpe deinceps cum magnâ Turcarum jactura contigisse plaudentes conspeximus. Diligentem hoc in labore periculis pleno navavit operam Capitaneus Elias Kühn Silesita, qui conductus privato cujuscpiam ære ante obsidionem, ut Sonnaviam arcem, haud procul Neostadio sitam, ab incurfu Tartarorum defenderet; cum istuc, uxore, & quatuor filijs & aliqua militum conductorum manu comitatus properaret, in viâ à Tartarorû multitudine obrutus, ipse quidem excussis ex equo duobus salvus cum equo Vieñam reversus est, ignorans quid de uxore & liberis factum sit.

Hodie autem adhuc hostis esse totus in eo est visus, ut obsidionales suas ad Urbem vias, propugnaculum Aulæ & Löbelianum versus, idque, quod intermedium illis est Revelinum, promoveat, quibus jam vix amplius 30. passus abest à sponda, non attenta assiduâ tormentorum nostrorum ignivomorumq; pyröbulorum è mortarijs disposure: nam his paria rependit hostis, tormentis atq; mortarijs æquè ignem evomens in Urbem & valla, quo sædum dilacerata sunt palatia Cæsaris (10.) innitentia vallis perterebratis templis, turribus & ædificijs Magnatum circumvicinis.

At, quod omnium ægerrimè videmus, est quòd Generalis noster inter densissimos tormentorum æquè ac sclopetorum globos periculosissima quæq; loca oberrat ipse, præsentissimo semper expositus casui, prout quintâ & decimâ Julij jam tum sumus experti. Nam cum eâ die diligenter pro more curaret in locis impugnationi ab hostibus maximè destinatis, & propugnaculum Aulæ (7.) inviseret, Turcæ tormenta illac exonerantes, in lorice verticem merâ & solidâ petrâ factum impingunt; undè dissiliencia sparsim fragmenta Generalem ipsum secundum caput adeò fauciarunt, ut domum inde asportatus necessè habuerit aliquot dies curationi Medicorum & Chyrurgorum, quamvis non sine stomacho, dare; horum autem diligenti curâ eousq; mox restitutus est, ut tertiâ à vulneribus acceptis die,

die, moræ omnis impatiens, cum vecturæ jactationem adhuc sufferre non posset, portatili sede se efferri mandaret, ne ob sui non præsentiam aliquod Respublica detrimentum pateretur. accedebat, quod eodem tempore Comes à Daun, qui à Stharenbergio alter erat, ardenti febre correptus adhuc hæreret lectulo, unde non sine ingenti vitæ periculo quarto decimo demùm die vix est eluctatus. Sed tamen sustinuit hujus vices Generalis Vigiliarum Magister Comes Sereni, & Brigardieri Comites de Souches, & Scherfenbergius, cum cæteris Colonellis & Vice-Colonellis, qui tantâ solertiâ ipsimet ubiq; curabant, etiam non jussi, ut ingenti inde voluptate repleretur animus Generalis: nec ullus est in omni propugnatorum numero Tribunus, Subtribunus, Instructor, Capitaneus, Officialis, Imò gregarius, quin partes sibi concreditas generosè semper & exactè, spreto omni mortis periculo, impleverit, immortale sibi gloriæ decus & immarcescibilem nominis famam comparantes.

Lector: dum hæc nonnihil laxius scribo, video trium simul dierum gesta uno me compendio esse complexum, hinc stylum nunc diei nonæ & decimæ Julij mensis admovebo, ubi paucula prius hic adjepero, quæ intermedijs adhuc id est, 17. & 18. diebus intercessere.

Nempè die 17. mensis Julij visus est hostis suggestus suos, quorum ternos à Kaltschmidiano (11.) ad hortum usque Reichewizianum (12.) contra Palatinum & Löbelianum propugnacula longo sanè tractu, sed medijs semper intervallis exstruxerat, continuatis nunc fossionibus in unam lineam contraxisse, ita ut qui heri adhuc videbantur esse plures, nunc planè appareat esse unicus longo labore cohærens suggestus, è quo tormenta plus minus triginta horrendum detonant in ea, quæ diximus, propugnacula, constatque jam palam, quamvis propugnaculorum Urbis universim sint numero undecim & duodecimum minus; ut puta Palatinum sub num. 7. Löbelianum sub num. 8. Propugnaculum quòd vulgo die *Elend Passet* dicitur, post Patres Scotenses situm. Sub. num. 3. Propugnaculum Aquaticum sub num. 15. hydragogicum, vulgò *auff der Wasserkunst*. Sub num. 18. Novæ portæ sub num. 33. Carynthiacum sub num. 25. Biberianum sub num. 34. *Hollerstauden* sub num. 35. Braunianum sub num. 36. Melicense sub num. 32. & Hispanicum minus sub num 30; hæc tria tamen (7. 8. & 9.) fore lapides offensionis, in quibus deji-ciendis & evertendis tota sit impostum desudatura Turcarum in-

dustria. Unde Generalis Comes à Stharenberg etiam hisce binis propugnaculis, & ei quod utriq̄ue intermedium est, Revelino tuendis, omnes ingenij sui vires & artes applicuit, ut suis semper locis narrabimus.

Nunc id videamus, quandoquidem hæc tria, uti jam constat, aggressioni loca sunt, quæ subvertere præcipuè hostis intendit, per eorum ruinas aliquando eluctaturus in Urbem, quinam Turcarum curaverint in singulis?

Et in media quidem, quæ Revelinum spectat, curavit ipse Primus Vezirius Mustapha Bassa, id est, Supremus Consiliarius Status: nam quotquot præter militare munus, Consiliarij etiam Status sunt, vocantur Vezirij: ipse autem primus Consiliariorum Status, vocatur primus Vezirius, ac si dicas: primus Minister; cum Janitserorum Aga, id est, Generali etiam Kara Mustapha Bassa dicto, & Vezirio: & ejus locum tenente, quem suâ linguâ Kihaiia Begum vocant: & Hassan Bassa Rumeliæ sive Sophiæ, qui tormenti globo trajectus interiit.

Aggressioni dexteræ versùs palatinum propugnaculum præfuit Huissein, Bassa Damasci: hic ille ipse est, quem Ragozzius olim in Transilvania, Souchius ad Lævam (Leventz) Modernus Poloniæ Rex in Gosschin profigarunt, & Sagarzi Bassi, qui est primus Janitserorum Colonellus post Vice eorum Generalem Kihaiia Begum. Idem quod apud nos, Generalis Vigiliarum Præfectus.

Sinistram aggressiõnem Löbelianum versùs promovit Achmet Bassa Temiswariensis, qui olim & Tester Dar, id est: Præses Cameræ fuerat. Hic pauculis ante salvationem nostram diebus, id est, tertia die Septembris, dissenteria interiit, eiq̄ue postliminio surrogatus fuit Hassan Bassa, qui idem etiam ante fuerat Tester Dar.

Sed redeamus ad Diarij orbitam: decimâ octavâ die Julij Mensis, Turcis in Insulâ Leopoldopolitana (B.) ad ripam Danubij, contra Urbem obsessam ab horto Comitum à Berka (L.) usq̄ue ad disjectum pontem (85.) indeq̄; viâ Regiâ & rectâ per suburbium istuc longos, & profundos aggeres egresserunt, palisq̄; & sudibus firmatos infederunt, ubi dein suggestus attollere, & tormenta cum mortarijs plantare sunt visi, quibus horrendum ista Urbis plaga dein, uti suis locis dicetur, est deturpata.

Die decimâ & nonâ Julij continuantur opera & disposiones utrimq̄ue, terebraturq̄; hostilibus tormentis palatium Imperatoris.

Sub Vesperam ejectus è mortario major pyrobolus, decidentq; juxta Löbelianum propugnaculum intus in habitationem ordinariam Regis Hispaniæ Oratoris, omnia istic mœnibus substructa Magnatum aliorum Stabula æquavit solo. Luctuosum sanè periculosumq; erat spectaculum, quòd ad valli radicem in oculis hostium istac horrendè displodentium flamma sæviret: adeò tamen circumspèctè providebat Generalis de omnibus, ut semper starent per vicos urbis parati viri 250. quorum Capitaneus erat Henricus Wolfgangus Venediger, Locumtenens Antonius Harer, & Signifer Joaões Casparus Schenckler, qui incendia, quacunq; suscitarentur, suffocarent, perq; hos hæc flamma quoq; feliciter est sopita. Cæterum globi in summa templorum domuumq; tecta transversim per Urbem, studio an casu impingentes rara hominibus damna dederunt: cui plurimum servijt, quòd primâ statim obsidionis die jusserit edicto Generalis omnia tecta, quæ lignea forent, per Urbem deferri, suo ipse exemplo prædux.

Quòd autem interdium animadversus esset hostis lineam communicationis duplicem machinari, quâ vias suas obsidionales (20.) invicem illigatas conjungeret, ei ultra impediendo eâ nocte à Generali Stharenbergio est decreta eruptio: hanc masculè adornarunt hinc Christophorus Samson Steinbachius Mansfeldianæ, illinc Guido Comes à Stharenberg, legionis cognominis Capitanei: egeruntq; tam prudenter & strenuè, ut plures è laboratoribus hostium cautâ celeritate usi obruerent, sternerentq; que: unum autem è multis captivum abducerent, à quo de Statu Castrorum multa edoctus est Generalis; quæ, quia fidei planè sunt ancipitis, hinc eorum recensitione hinc supersedemus.

Vigesimâ Julij promissi sunt edicto centum aurei viro, qui audeat tentare viam aut vadum, quo literas perferret ad Ducem, recepturus à Duce præmium, tametsi responsum abs eo ad nos non reportaret, modò constiterit aliquo signo (puta facis cujuspiam succensione in editiore trans Danubium loco) penetrâsse ad Ducem: nemo tamen hæctenus, quod sciam inventus est.

Interea haud feriatur hostis, sed tormentis mortarijsq; acriter infestat aggressionibus destinata propugnacula Löbelianum imprimis, quod id novo suggestui, quem pridie exstruxerat hostis, esset vicinissimus, nec ejus spatij, ut contra eum suggestum plura & majora desuper possent tormenta plantari: unde majora istic, quàm in palatino, damna patravit.

Vigesimâ primâ Julij nuncius, à Duce in Urbem transmissus, penetravit ad nos natando per quatuor Danubij ramos: Turcis, qui in ripis excubabant, nequidquam advertentibus, literis illigatis vesicæ, & è collo suspensis: queis bono nos animo esse Dux jubet, fore enim brevi, ut plenâ acie hostis profligetur Viennâ. Ex Imperio quippe ceterisq; hæreditarijs Cæsaris Provincijs convenire militem amplum, cui junctus mox Rex Poloniæ cum suis, qui jam tum Olomucium advennerint, tam numerosum sit redditurus suppetiarum exercitum, ut, DEO juvante, certa sit futura Viennensium eliberatio: agerent masculè, certi abs Imperatore & Imperio, Viennenses haud iri desertum. Interea intelligebatur partim à transfugis, partim videbatur oculis è Sancti Stephani turre, pontes binos ab hoste sterni, queis ramus Danubij; qui Viennam alluit, medio supra (H.) & medio infra Urbem milliari cum continente commissus (I.) est, commeantibus desuper liberrimè Turcis ex castris in Insulam, indeq; in castra: horum pontium curam gesserunt Vallachiaë & Moldaviaë Principes cum suorum plus minus sex millibus: quibus quòd non sat fiderent Turcæ (inviti namq; venerant Christiani) præfecerunt Achmet Bassam Magnesiensem (Manissam Turcæ appellant, quæ civitas est Natoliaë) Insulam autem tuebatur Chydir Bassa Bosnensis, qui olim fuerat Sultanaë regnantis Aulaë Præfectus, cum Ægyptijs copijs, sex mille viris.

Ex hac Insula è tormentis ad ripam alvei contra Urbem locatis horrendum Turcæ vigesimâ secundâ Julij detonant quatiuntq; propugnaculum, quod vocant aquaticum (15.) (ubi Joannes Corneo bellicus Machinator insignis curabat) ideò, quòd aquam inter & portam Urbis rubram meris superstructum Cratibus antiqua Urbis mœnia tueatur & tegat: nec paritum est domibus & templis, quæ in colle istic ædificata, altiora mœnibus præstant. Monialium parthenonibus maximè incubuit hæc pestis, Sanctorum Josephi & Laurentij, totiq; isti districtui, qui à vico pontis alti ad usq; Sanctæ Barbaræ vergit, ubi tecta & muri globis continuis, excussisq; è mortarijs sæpè pyrobolis fœdum sunt lacerati, inhabitatoribus nullibi, nisi fortè sub densis fornicibus salvis, orationi tamen & precibus constanter incumbentibus, ut cœleste Numen sibi & nobis propitiarent: quo in genere mirus quoq; fuit Civium fervor & ardor, horis per Concionatores è suggestu dictatis (nam ex interdicto Generalis non pulsabantur campanæ) ad Ecclesias confluentium, ibiq; coram Christo

Salva.

Salvatore DEO & homine, sub consecrato per os Sacerdotis Cereris Orbe palàm omnibus exposito se prosternentium, & misericordiam implorantium, quàm flagellum hoc nobis ob peccata nostra justè immissum à contritis jam de sceleribus & toto corde prostratis clementer avertat.

Hodie iterum Studiosi erumpentes numerum aliquem bubalorum intacti abigunt hosti, qui in Urbem intromissi per fossas, adque Generalis Stharenbergij ædes deducti, pars ægro militi cessere, pars Studiosis relictæ.

Sed & literas hodie scripsit è castris hostilibus, in quibus degit, Residens noster ad Ottomannicam Portam Georgius Christophorus Kunitzius, quas asportandas in Urbem de nocte commisit familiarium suorum uni; quod ideò fuit minus arduum, quia Residentes nostri omnesq; ipsorum Officiales & famuli, Turcarum habitu incedunt, & linguam plerumq; callent. His literis quid edoctus sit Generalis, nobis haud constat. Id scimus, quòd hæc literarum transmissio mox fuerit in Urbe per compita & vicos adeò decantata vulgoq; nota, ut non immeritò prudens quisq; timuerit, ne Turcis aliquando per transfugas aut captivos aperiretur, & in futurum cessaret, ut factum est: Nam vix tertià vice ad Urbem remissus eques cum literis est, quando minùs cautè ex equo descendens, ut nescio quid in horto obvio carperet, à Chiausio de Fanina Caplan Alai Beg dicto agnitus, & interceptus, ductusq; rectà ad Vezirium est. Quòd autem dum duceretur, præcautione usus, literas quas globo ex cera densato includerat, clam à se abjecisset, indeq; convinci coram Vezirio haud posset, vitam quidem servavit hætenus, incarceratus tamen ad herum suum redijt nunquam.

Vigestimâ tertiâ Julij domatim indictum est omnibus, propriam in Urbe domum habentibus, ut de homine sibi provideant singuli, qui in cellis vinarijs excubans diligenter attendat, sicubi laboratores sub terra advertat, & indicet: rumor enim increbrescebat dicentium, esse nebulones in Urbe, qui clandestinis ejusmodi & subterraneis fossionibus studeant aperire Barbaris viam in Urbem.

Vidimus hodie, dum Turcæ tormentum unum atque mortarium breviori viâ usuri non per pontem remotiorem, sed in conspectu civium haud procul in Revelino istic Judaico, quod vocant, excubantium, cymbâ vellent trajicere, ut tanto citius usui contra nos

essent, nostros in cymbam tormenta displodere, quorum icu perforata navis unà cum hominibus, & armis est merfa Danubio.

Cæterùm hostis hodie, postquàm bene mane suo more nos è tormentis & mortarijs ferociter salutasset, quievit deindè eà die præter morem, nobis à causa suspensis; donec sub horam sextam vespertinam duos simul cuniculos, quos sub terra infra juncturam extimæ spondæ (2.) quà sudes & pali ad apicem committuntur (Machinatores bellici, les Angles Saliants appellant) effoderat, supposito igne succenderet, non respondente, quem quidem nos timebamus, eventu: nam in altero, ignis relecto ad pessulum non satis obstructum fomite, evaporavit irritò; alter scissam excutiens terræ molem in sponda, cui erat suppositus, decem duntaxat viros excussit in aëra, recidenteq; sepelijt: assaltum tamen, & hunc quidem tertium in eodem hoc loco tentavit, sed & tertiâ hac vice generosâ nostrorum propulsatione cum multa suorum cæde rejectus est.

Vigesimâ quartâ Julij continuati labores utrimque & tormentorum mortariorumque tonitrua: sub meridiem accurrit ad Generalem (anhelum spiritum trahens) Laurentius Nitsky, civicæ Urbis militiæ hoc obsidionis tempore adlectus Instructor (quem belli Præses Hermannus Marchio Badensis aliquot septimanis ante, ob mixtâ cum Teöckeölij Secretario, haud decentia reverentiam, de Augusta Domo colloquia, arresto dicaverat) hic refert, animadverti hominis aliquid inesse cloacinæ Urbis, quâ sordium inde colluvies per cameratum sub terra fornicem extra muros in Danubium egeritur; metum esse passim, qui cives consternet, ut nè sint Turcæ, qui cuniculos istic agendo viam sibi parent potiundæ Urbis. Generalis, cum nondum sat virium recuperasset à morbo, generum suum Baronem à Wels, & Tribunum à Rümlingen, qui fortè cum ipso erant prandentes, mittit cum Nitskio, ut rem explorent; Illi ocys abeuntes cum lentiùs redirent; Generalis ipse moræ omnis impatiens semipransus & æger, in equum se conjiciens, cum ad locum advolat, ipseq; se in impurissimum meatum insinuat, advertit carnificis Viennensis affeclas esse, qui cadavera excoriarent: undè stolidæ viri militaris temeritati succensus, bene meritis eum convicijs multans domum repetit, & decantatum per vicos periculum cachinnis exhibilat.

Cæterùm hodie in ipsam S. Stephni Basilicam, sub concione, homi-

hominibus refertissimam, per fenestram illapsus globus, atque in columnam impingens, cui suggestus adstructus est, subsidit innoxius.

Vigesimali quintâ Julij die sub horam quintam pomeridianam Turcæ in obsidionalibus vijs suis, tintinnabulis (musica sunt ipsorum instrumenta) clangere, inflare fistulas, & miscere barbaro more horribiles halalatus incipiunt (mirè suavi, ut illi credunt, concentu) ut festum celebrare diem agnosceres: quod inaudientes nostri in fossæ sponda proximè excubantes (nam vix decem pedibus distabant ab invicem) sarcasticè eos ad choreas, & saltum invitant post cantum. Et certè secutus est saltus: nam postliminio novum succendunt paratum sub sudibus & palis cuniculum; quo cum eversa humo pali aliquot, & cum palis, nostrorum, qui istic curabant, decem ferè viri in aëra excussi vivere desierunt: Turcæ autem cum per eum vi ignis apertum hiatus impetu facto penetrare glomeratim niterentur in spondam; gravis enimverò velitatio orta est, quæ integrâ horâ dimicantes distinuit, pluresque hinc illinc profrahit.

Nec aberat procul à confusione noster tunc rei Status, quando Generalis Vigiliarum Magister Comes Sereni unâ cum Sant Croyo, Subtribuno Dupegnianæ legionis equestris, accurrens, centum viros recentes submitit, qui manuales mox pyrobolos igne missili fartos (a) in hostem excutiunt; quo forti & laudabili facto è vestigio priores sublevati plura demetunt Turcarum capita, quæ sudibus deindè palisque per extimas fossæ spondas in hostis conspectu infixa, docent continuò barbaros, non fistulis tinnulisque ludendo, non ululando corruere Christicolarum mœnia, uti olim in Jericho; sed fortitudine ad hoc opus esse majori, qualem gentes paganorum in suâ feritate confisæ non conferent, dexteræ Christi potentiâ conterendæ.

Comes Guido à Stharenberg cognominis sibi legionis tunc Capitaneus, post Instructor & Subtribunus à Generali cognato creatus, istic trajectus, diligenti Medicorum curâ vitam (ultra deinceps promovendus) retinuit. Idem Comiti Souchio, sed paulò mitiùs obtigit: nam ictus vulnere haud gravi in brachio, cum id obligaturus paululùm secessisset, ocyus eo facto redivit: aliter accidit Supremo Machinatori Bellico (b) Georgio Rumpler Misniensi, qui

quidem

(a) Hand Granaten. (b) Ingegnieur.

quidem & ipse in brachio sinistro contractis sclopeti ictu juncturae ossibus faucibus, cum domum ductus Medicorum manus & medelam adhiberet, superante tamen eorum artem malo octava post die extinctus est: Vir artis suae atque scientiae apprimè gnarus, cujus olim specimina dederat Hermanno Marchioni Badensi Philippopolim ad Rhenum pro Caesare expugnanti; à quo Belli Praeside deinde factus, & nunc huc evocatus, Caesari hyeme priori stipendia merere coeperat. Cecidit quoque hac hujus diei tempestate Baro Waltheri Tribuni olim equestris hujus nominis filius, Subtribunus Principis Württembergensis: Capitaneus item Wilhelmus à Schemnitz legionis Scharenbergicae: Locumtenens autem Dubsky Baro, per clunes trajectus, est curatus. Ipse Generalis iterum hodie lapidis ictu in manu est fauciatus.

Vigesimâ sextâ Julij cuniculus noster in obsidentes actus fragore tormentorum concussus dissilijt, quo tres viri laboratores oppressi sunt. Sed & homo ille, quem Dux recenter, uti supra annotavi, ad nos cum literis miserat, eadem viâ cum literis zyphrâ exaratis remissus, in manus Turcarum exploratus devênit. Signum rei evidens est, quod hodie Turcae literas ipsi ad Ducem concreditas sagittis alligatas in fossam Urbis sint ejaculati, adnexis aliquot lineis, quae latino erant idiomate scriptae, significantes, remitti nostras nobis literas, frustra ad Ducem mittendas, cum palam sit mundo miser Urbis Viennensis status, qui justa sit ultio DEI punientis Christianos, quod pactis promissis haud steterint, proindeque Turcarum Imperatorem ad hanc expeditionem irritarint.

Vigesimâ septimâ Julij edictum vulgatur, quo jubentur ceteri Urbis incolae cujuscunque conditionis aut status, armis apti, qui nec militiae, nec Universitati, nec Urbis Magistratui hactenus sua nomina dederint, modò se sistere, ut quartam armatorum in Urbe classem constituent, armis ex civitatensi armamentario instruendi; confluxuri autem in foro novo, mox ut hostilis assaltus signum pulsandis per universam civitatem campanis sint audituri. Horâ tertiâ pomeridianâ Turcarum manipulus, è vijs in obsessos sinuosè ductis, ferociter profliens impetum facit in pedites nostros, qui juxta palos curabant: hi autem indefinenter ad propulsandum prompti, Turcarum novem, sudes praeterfilire cum frameis ausos, è vertice spondae

in ima fossæ præcipites agunt, & manibus istic curantium induunt, à quibus è vestigio sunt in frustra dissecti.

Enituit hic singularis legionis Mansfeldianæ Instructoris Caroli Burchardi Gallenfelsij Carynthiaci Nobilis viri virtus, deplorandi propterea, quòd rem fortiter agens in flore ætatis suæ sagittâ venenata fossus occubuerit: cæteris tantâ contentione dimicantibus, ut Generalis Vigiliarum Magister Comes Sereni istic officij sui partes cum Scherffenbergio Comite Brigardiero alijsque viriliter implens, cum & ipse sagittâ secundùm scapulas in dexteri humeri vertice transfigeretur, nec ictum adverterit, nec sagittam, donec à tenente legionis Souchianæ (cujus ceu Adjutantis opera Souchius Comes tunc quoque præsens utebatur) Antonio Adalberto de la Gatte dicto, læsionis admonitus, sagittam abs hoc sibi extrahi pateretur, postquàm ipse Comes paulò ante Gallenfelsio adhuc vivo spiculum fatale jussisset extrahi. Sed & supremus Souchianæ legionis Instructor Franciscus Christophorus Montenelli hac tempestate est læsus, quem tamen à vulnere dein restitutum suæ legionis Subtribunum creavit Princeps Würtembergius. Multi è nostris gregarij eâ nocte sunt fulminati; è Turcis quotnam sint læsi aut cæsi, nescimus.

Vigesimâ octavâ die Julij pyrobolos piloclastros (a) ex suburbio Leopoldopolitano (B.) hostis excussit in Urbem, quorum unus in ædes portæ rubræ vicinas ad aureum lupum dictas decidens tanto fragore strageque detonuit, ut potior amplissimi tecti lateritij pars disjecta, sparsim volitarit per Urbis compita non sine comitantium damno. His quoque diebus plures Christiani, quos captivos Turcæ, Tartarique abduxerant, captatâ occasione aufugerunt in Urbem, quos omnes capitibus rasis Turcico vestitu amictos fuit videre.

Vigesimâ nonâ die Julij continuati conatus hostium, superare tandem contendentium extimam fossarum spondam, (b) qua propugnaculum versùs Palatinum illa, Löbelianumque & medium utrisque Revelinum porrigitur; succenduntque in eum finem horâ quintâ pomeridianâ cuniculum, quem istic paraverant; sed quòd hic cuniculus ultra fossus esset, quàm ubi pali & sudes stabant, factum est, ut his immotis, cuniculus in ipsâ spondâ sub receptaculo

F

erum-

(a) Bommen. (b) Contrafcarpen.

erumperet, ubi nostri curabant, excussisq; unà cum terrâ palis plus minus quindecim, viginti circiter nostrorum ruinæ involueret, læsis pluribus. Assaltum tamen ultra non tentarunt Turcæ, quòd exterior palorum linea, quam evertere eà cuniculi succensione intendebant, stetit illæsa: undè tantò facilius nostri lacunam succensione cuniculi factam postliminio refarcierunt.

Trigesimâ Julij die cuniculum nostri in Turcas ductum succenderunt, dirigente hunc actum ipso Generali Stharenbergio, qui præsens in apice propugnaculi palatini, dato nostris signo receptus è stationibus tantisper suis, queis in extimis spondis curabant, cuniculum jubet accendi, qui sub octavam vespertinam extra Urbem sub vijs obsidionalibus (6.) erumpens; quæ damna dederit hosti, non fati liquet, dedisse autem constat ex eo, quòd reparare istic diruta Turcæ visi sunt die sequente, qui fuit

Trigesimus primus Julij, & simul promovere cuniculos suos usque ad ipsam spondam, (2.) adeò vicini jam nostris, ut non loqui modò & nugas divendere invicem, sed & cominus manus confere fustibus sudibusque possent: sed cum fustium loco nostri harpagones in manus prehenderent, ijs in capita Turcarum impactis intra palos hos attrahebant, aut adaptatas longioribus perticarum manubrijs falces (novâ, uti fama fert, Comitum Daunij ad inventionem) extra palos spondæ exerebant, certam necem his, ad quos pertingere poterant, inferentes: nec erat injucundum videre subinde duos & plures ex perticis pendulos hinc falce, inde percussâ prædâ potiri contententes, fortiori deniq; pugnam dirimente.

Sed nec hoc prætermittendum silentio, quod notatu nos dignum judicamus. Accidit duobus his diebus continuis, ut è mortario ignitos hostis pyrobolos evibraret: horum utroque die unus in propugnaculum palatinum (7.) juxta nostra mortaria (16.) istic plantata, penes quæ stabat tormentariæ rei Subtribunus Geschwindius, rem istic curans, dilapsus, cum dissiliret, casu succedens unum è nostris mortarijs, pyrobolum, quo fartum erat, rectà in hostem excussit haud absq; ejus damno; sed periculo Subtribuni præsentissimo: nisi is pronus terræ allisus fragmenta dissilientis pyroboli circumstrepentia elusisset, cum applausu Generalis, paulò remotiore loco præsentis, qui mox interrogatum mittens, qui valeret, cum intelligeret, benè, gavifus est.

Neque

Neque hoc silendum, quod hac nocte, quæ primam Augusti diem præcedit, idem hic Subtribunus, sex tormenta supra Cabalerium Löbeliani propugnaculi (NB. Lector, hoc ipso nomine vocat Paulus Jovius in Historiâ suâ propugnaculi supremum verticem, pro ut appellatur passim) ante plantata inde deducit, reponitque eorum tria subtus in cortina ad lævam, ubi jam ante tria erant plantata, tria autem cætera in inferiorem propugnaculi contignationem recondit, quæ laxior erat: idque ideò, quòd in supremo Cabalero non tantùm plus æquo starent exposita ictibus tormentorum hostilium, sed & altiori loco displosa haud raderent Turcarum suggestus.

Hiscæ diebus Generalis Vigiliarum Magister Comes à Daun, quamvis adhuc languens à febris, curas tamen militares repetijt.

Contra Turcæ præventuri ejuscemodi deinceps damnis subterranos meatus magis urgent promoventque quotidie, frustra nostris manualium pyrobolorum indefesso jactu improbos eorum labores impugnantibus; quòd ipsi foveas suas obsidionales mox ut egresserant, continuò trabibus supernè tegerent, trabesque asseribus & fartis arenâ saccis operirent, non manualibus tantùm pyrobolis, sed & piloclastris ipsis, impervijs: unde & factum, ut Bassæ insignes, imò ipse supremus Vezirius loca mansionis suæ haberent in vijs obsidionalibus tuta (21.) quantumvis amplè & spatiosè structa, atque in conclavia plura distincta, aulæis ornata & pavimento lateritio strata, quibus nihil deerat, quod humanæ vitæ commodo possit servire; ne recessus quidem.

Cæterùm Machinatoris Bellici insignis, Subtribuni Hoënij, natione Saxonis, equus mille florenis æstimatus, quem post ipsum famulus ejus ducebat ad manum, quando herus pedes machinantium stationes visitatum ibat, super ponte, quo canalis (22.) è Danubio ad Arsenale vergens insternitur, sclopeti ex Insulâ Leopoldopolitanâ displosi ictu trajectus crepuit, quod summè dolebat Hoënius, cujus ceu ingeniosi & strenui viri adinventiones & praxes non semel à Generalibus laudari præsentis audivimus. Nec prætereundus hic est Reinerus Machinator Urbicus ordinarius, cujus opera præsentior sæpè præstantiorque fuisset; nisi pertinaci quopiam tussis aridæ morbo laborans, subindè rarior esset in opere visus, ac cuperet Generalis.

Augusti Mensis.

Dies prima terruit populum, octavam inter & nonam matutinam in Sancti Stephani sub concione præsentem, quando iteratò hostilis tormenti globus per Basilicæ fenestras in navis columnam impingens factò impetu subsidens, tamen adhuc è millenis unam civem incisus tibijs scødum prostravit: nocte verò, quando jam Turcæ fossionibus suis adeò egresserant humum in altum, ut tribus minimum ulnis stationarijs nostris eminent, palis declives ex alto facti, hos igne comburere occipiunt: nostri, qui post palos curabant, viros se præbentes, masculè hostem propulsant, alijs fontanam in pileis suis ex imo fossæ asportantibus, quâ flammas extinguerent; fuit hæc dimicatio utrimq; haud sine cæde multorum.

Vix autem illuxerat dies Augusti altera Festo, quod vocant Portiunculæ sacra, cum summo mane Turcæ Patrum Capuccinorum Ecclesiam permultis explosionibus infestantes devotionem populi, DEO se per sacram Exomologesin reconciliantis, haud modicè turbant: casu, an malevolorum in castris Christianorum suggestione? incertum. Excussus quippè è mortario pyrobolus tectum temli cum ingenti fragore transverberat, sistensque in fornice cum anxios teneret eos, qui subtus in templo erant orantes, quorsum ultra globus esset erupturus, timore replevit adeò, ut inde se quâ datâ portâ quivis reciperet, reversus tamen postliminio ad devotionem, cum innoxium esse casum videret.

Hæc eadem secundâ Augusti die vesperi post octavam ductus à Löbeliano propugnaculo (8.) in hostem cuniculus est succensus eo successu, ut excussâ in altum inter obsidionales Turcarum meatus teratâ plures Turcas unâ in aërem excussos, sectosq; membris relapsos sepeliret: videbamus enim è mœnibus hic brachia, istic tibiae aliasvè corporis humani partes fumeam inter excussæ terræ caliginem per aërem agitari dispersas: præstante hac in re egregiam operam suam Joanne Jacobo Hafnero Capiteo (cujus supra non semel cum laude meminimus) quem idcirco amplexu dignatus cum expresso gratæ benevolentia signo est Stharebergius Comes, in propugnaculi vertice cum cæteris istic curantibus Officialibus præsens, præstolans eventum, qui fuit optatus. Nocte hac exeuntem è nostris peditum manum, mixtam equitibus paucis, vidimus oculis nostris alterâ, id est,
Ter-

Tertiâ Augusti die in Urbem redire cum bobus plus minus quinquaginta, quos hosti abactos illæsi adducebant, qui deinceps per subterraneas cæcæque cryptas (a) in Urbem acti, pars egenis & ægris cessere militibus, pars autem his, qui aleam tentaverant, sunt relictî in præmium. Et mirare Lector, in tantâ hominum obsessorum multitudine, sexusque & Status varietate bubulam semper fuisse in promptu, quamvis haud eodem semper pretio venditam: namque initio, cum extra Urbem nostri, qui ex Hungariâ redibant, integros pecorum comestibilium greges ante se agerent, spatiosumque bovem lanionibus quæstui intentis & civibus, ducato, quem vocamus, divenderent; vñijt libra vix solido, emebatque triginta tria, quatuor aut quinque pondo Imperiali dalero: hoc pretium deinceps auctum tamdiu crevit, quamdiu crevit dierum numerus, queis duravit obsidio; adeo ut novem denique solidis vñiret unica carnis libra: ut jam mirum non sit, si intelligas lamenta eorum, qui queruntur, quod ne micam quidem habere potuerint: penuria enim hæc non defectu carnis exorta est, sed defectu pecuniæ, quæ plures destituebat; multi avaritiâ ducti proprium defraudarunt abdomen; donec eâ die, quâ salvati sumus, tot boum, bubalorum oviumque greges, nostrorum à Turcis præda, abacta est, ut non tantum Urbi & Viciniæ nutriendæ in longum tempus parabili pretio à Victore Christianorum exercitu coempti sufficiant, sed & serviant arandæ quaquaversum iterum terræ equorum defectu, queis barbarorum ferocia patriam universam privaverat.

Hæc eâdem Augusti die tertiâ obijt ab accepto nuper in brachio vulnere supremus noster Machinator bellicus, qui & subtribuni nomine vocabatur Georgius Rumpler, de quo supra: ajunt acceleratæ mortis causam ipsummet fuisse, quod vini immodicus esset curationis tempore. Electi sunt etiam hodie ex ijs, qui Arsenali inserviunt, ut adlectis sibi è militiâ urbanâ voluntarijs socijs concubiâ nocte cataphracti trajiciant ad adversam Danubij ripam, (23.) quâ naves adhuc plures Turcæ in Insulâ curantes, longo ordine asservabant, fortè aliquando ponti in nostram perniciem struendo ijs abusuri, ut has aut solutas abducant ad Canalem in Arsenale porrectum (22.) aut terebratas demergant, aut succendant igni; quod viri hi strenuè masculèque; fecerunt non sine præmio & laude promerita.

(a) Die heimliche Aufschw.

Invitari denique cœpti sunt hodie tympanorum pulsu ex omni hominum in Urbe præsentium sorte, qui nulli hæctenus ordini essent inscripti, panis tamen penuriâ afflicti, ut nomina darent militiæ, mererentq; cum cæteris stipendia; donec duratura esset obsidio: eâ finitâ ad sua iterum liberè abituri: quales deindè, quotquot nomina sua dederunt (dederunt autem quàm plurimi) tribus imperialibus è vestigio donati, pane & vino quotidie cum reliquis sunt gavisi. Nam Principis Schwartzenbergici de quo supra, Religiosorum Civiumq; liberalitate, nulli, qualicunq; militantium ordini defuit vinum: ita enim Generalis providerat, concurrente Magistratus ope ac operâ, ut centesimam urnam Ecclesiastici, Religiosi, Cives & Incolæ alendo & recreando militi penderent, quod absq; ullâ renitentia promptissimè factum. Nec Ministrorum Cæsaris Magnatumvè absentium vinarijs cellis hîc parvitum est, nec domibus atq; palatijs, quin hospitandis Officialibus deservirent.

Hâc nocte, quæ quartam Augusti diem præcedit, ferociter acta res est, Turcis decretoriè pro possessione extimæ fossarum moenibus adversarum spondæ (2.) (a) pugnantibus; cui egestâ per plures dies supra palos humo, altiores eminebant, unde declives facti facilè jam in ipsam spondam dilapsi rem cominus gerebant, concurrentes in una eademq; statione cum nostris: dimicabantq; sclopijs, frameis & spiculis Turcæ. Imbrem dixisses, adeò venenatis barbarorum sagittis perpluebatur hæc statio, hoste novos in horas bellatores submitte, qui fessos levarent: contra Generalis noster Officialibus mixtus rem omnem accuratè, & ex militari disciplina adornabat: evitari tamen haud potuit, quin hostis tandem quartâ post primam aggressionem hebdomade cuniculo sub rostro spondæ succenso, terræ spatium inde decerperet, in junctura linearum, queis fudes erant commissi (les Angles Salients Galli appellant) unde è vestigio sese recipientes cæteri passibus paucis, pars novo mox ardore aggeribus hinc & hinc egestis novos terræ palos infigere, eosq; congestitiâ humo firmare: (b) pars hostem adhuc arcere, ne pedem ultra figat in loculo, quo erat potitus. Revelinum istic est medium inter palatinum Löbelianumq; propugnacula: ad hujus latus dexterum curabat strenuè, uti ubiq; solebat, Georgius Mauritius Kotlinsky

(a) *Contraescarpa.*

(b) *Neue Abschnitt.*

linsky Baro de Jeltsch, Silesita, qui istic, dum suos animaret, recen-
tesque viros substitueret fessis ipse Ductor; globo trajectus occu-
buit magno passim, sed sui maximè Generalis Stharenbergii luctu,
cujus fuerat Vice-Tribunus & charus: Frater ejus Georgius Adol-
phus, Beckeianæ legionis Capitaneus, ad lævam curans, eodem
fere momento fragmentis pyroboli dissilientis in facie læsus, nasum
semigmatibus illitum aliquo tempore ceu resectum circumligavit
linteis, nec tamen statione unquam abstinuit, donec plenè deinceps
curatus, jam docet ad majora se aspirare. Nepos utriusq; Joannes
Georgius Baro Kotlinsky, honorarius miles, tertiâ die post, acce-
pto adverso ictu sclopeti vulnere, octavâ post die vivendi & is quo-
què fecit finem: utile profectò stemma, si tribus Christianitatis ser-
vitio immolatis, alij ei terni semper supersint, queis gentis suæ la-
cunas priorum nece inductas postliminio possit restaurare. Et hæc
quidem nocte. Diem sequentem, quæ fuit

Augusti quarta, transegerunt Turcæ egestionibus, reboantibus
hinc & inde tormentis, volitantibusque pyrobolis; donec sub ho-
ram octavam vespertinam solito more tentarent aleam Turcæ, ut
fossæ, quæ Revelinum à sponda discriminat, fierent propiores: his
iterum dum masculè obstitunt nostri, accidit; ut è grege unus in
singulare prælium indueretur cum feroci Turcâ, quem multum lu-
ctatus tandem frameâ nudatum sauciat, arctèq; stringit; Turca in-
ter luctandum spiculo è pharetra deprompto, ferit cuspide caput &
frontem Christiani: cui accurrens qui istic curabat Locumtenens
(hujus nomen nos latet) caput barbari amputat, quod mox sudî
impactum nobis in propugnaculo supra portam Carynthiacam stan-
tibus spectaculo est allatum. Erat hominis robusti non inelegantis
formæ, annorum viginti, & quod inde ad trigesimum tendit. Cæte-
rùm inter dimicandum nostri palos spondæ, queis erant adhuc Tur-
cæ septi, & cuniculos binos à propugnaculo Löbeliano in hostem
ductos unâ & simul succendunt, respondente effectu. Alterâ die,
quæ erat

Quinta Augusti, fortiter inter tormentorum explosiones, py-
robolorum manualium evibrationibus sub noctem urgent opus Tur-
cæ, quo denique effectum est, frustra ultra obnitentibus nostris, ut
hostis in extimâ fossæ spondâ humum multâ contentione supra alte-
ram in ea à nostris excitatam opere tumultuario militarem sepem
egebam,

egestam, in demissiore à sponda Revelini fossam dejicere, æquaturus sponde; quã sic complanatã istic viã, facilior fieret barbaris oppugnaturis assaltus: sed mira fuit in propulsandis, nostrorum alacritas, quã præsens ubiq̃ue Generalis collaudans, fratres nominabat gregarios, & illucescente die sextã Augusti lectisternia sibi horã quartã matutinã curabat afferri ad palatij atrium, in militarem stationem illam, cui excubiã aliã, quã pro Cæsare curant, solent inesse: ut omni casui, quicumq̃ue se posset ingerere, magis esset in futurum vicinus.

Sextã Augusti die visi sunt ex Sancti Stephani turre magno numero nostri stare sub tentorijs ultra Danubium ad ripam amnis contra majorem Insulam, cujus nuper disjecerat Schultzius pontem (G.) uti supra sub 15. Julij descripsimus. Quem pontem (G.) cum Moldavi nunc & Valachi, quibus hæc cura commissa erat, uti supra narabamus, laborarent reficere, & jam jugo duo essent refecta; Dux contra nitendum ratus Donato Heislero Dimachorum Tribuno, & Ludovico Comiti Archinto, legionis pedestris filij sui Subtribuno, & Petro Ricciardi Croatarum Tribuno in mandatis dat, ut structuram eam porrò impediãt. Hi plantatis mox contra barbaros laboratores tormentis dispositisq̃; sclopetarijs per amnis ripam, hostem à continuandis laboribus per explosiones constanter arcent. Hæ explosiones dum audiuntur in castris, visi mox sunt Turcæ, qui viciniore Insulæ castra metabantur, ut puta, qui ab amnis inferiore ramo usq̃ue ad promontorium Sancti Marci tentoria fixerant, omnes in equis esse, passisq̃ue vexillis condensari, & contra Insulam tendere, donec à socijs, qui in Insula curabant, equis ultro citroq̃ue currentibus rem plenius edocti Bassæ, & primus Vezirius tormenta tormentis contraponere juberet: quod factum, aliquotq̃ue diebus continuatum quidem, sed à restaurando ponte interim & postea cessatum est.

Nec silendum nobis est factum heroicum, quod eo tempore ab Heislero & Archinto patratum esse didicimus: Heislerus quippè, & Archinto Comes, ut propiores scirent, quid hostis ultra alveum suã in statione factitaret, scaphæ se committunt pedites, armati ipsi, alijsq̃ue armatis binis stipati, sicq̃ue se nautæ piscatori ejusq̃ue socio, qui inter alios istic exulabant silentio noctis confidunt, & in adversam continentem, cui hostis dominabatur, trajiciunt. Istic appulsi nau-

nautam pro custodienda scapha relinquunt ad litus, jussu post abstrusa dumeti se recondere, ne detegatur, donec reduces revehat unde venissent. Ipsi sumpto secum nautæ socio, cum paululum processissent, Heislerus procumbens humi, silentibus socijs, aures applicat terræ & auscultat: cumque deprehenderet clamores & murmura barbarorum magno numero contra eam plagam, quâ jacebat ipse, tendentium, cedendum tempestivè ratus viam ad amnem cum socijs relegit: quo cum ventum esset, advertunt deesse nautam cum scapha, ignari an in manus hostis inciderit, an timore obrutus ad alterum se cum scapha litus salvaverit: steteruntque comæ, & vox faucibus hæsit: donec eos nautæ socius, quem secum à scapha abduxisse memoravimus, restitueret, suggesto in arena consilio: Eja viri, inquit, me sequimini, ego per hunc, qui ante nos est, Danubij alveum vadum scio, id tentate me ductore, nec timete eluctabimur incolumes; nec mora: descendit in alveum, sequuntur cæteri, proceditur madido ordine, statur, natatur, hæretur, timetur, speratur, nec ullibi aqua erat demissior, quam ubi scapulas contegebat.

Eluctati tamen sunt omnes incolumes præsentis periculo libertati, nautam autem nusquam reperiunt, nec reperere postea, gravi aliàs poenâ multandum.

Crescebant interea aquæ Danubij, quæ pontem, (H.) quem Turcæ supernè ramum, urbem inter & Nuldorffium straverant, dirupere. Turcis mox rates adverso amne advehentibus, queis ocyius referet, ut eâ nocte factum fuisse sequenti mox die deprehendimus: quæ erat

Augusti septima: quâ remotioribus trans Danubium locis Moravum (a) amnem inter & Moravicam Regionem versùs, fumos ingentes quasi ignium ex turre Sancti Stephani vidimus sub horam quintam vespertinam, qui tamen sub octavam desierunt videri: ignorabamus quid esset & unde? suspicamur tamen Teöckeölios esse, qui Vagum prætergressi istic more suo sævirent; nec vanam fuisse suspicionem tempus postea docuit, quo Dux rescriptis, vapulasse à se Teöckeölium ad Moravum amnem, retroactumque; ad Vagum, uti suo loco narrabitur.

Hac autem nocte ferociter iterum est dimicatum: nam Turcæ
G
isti

(a) Marcka.

isti terræ spatio eminentiori, quo nuper erant potiti, à nostris super eodem horizonte post receptacula excubantibus hinc & hinc interclusi, ictibusq; sclopetorum expositi, quàm diligentissimè, ne ulterius serperent, egerentes terram, post quam in profundo tutiores essent, cum hoc obtinuissent; cæperunt deinde humum dejicere à spondâ in imum fossæ, quæ est Revelinum inter & spondam, quâ fossam æquare cum spondâ nitebantur & Revelini corona (Conett vocant Machinatores) quò facilius deinde assaltum adornarent. Hanc humum nostri monotrochijs (a) clam, quantum licuit, è fundo avehere aliorum aliquamdiu moliti sunt: sed cum hostem per tectas & concameratas sub terra testudines à vertice obfidionalium ad ima fossæ ductas (Zappas (24.) aut galerias appellant) relicto, quem fodiendo mentiebatur, descensu, in ipsam Urbis fossam (13.) versus Löbelianum propugnaculum cum ingenti impetu numeroq; magno viderent erumpere, abjectis monotrochijs, ad propulsandum eum se æctutum parant: dumq; hi parant, & alij ad sublevandos accurrunt, cæduntur ex nostris plures, è Mansfeldianâ præcipuè legione, cujus Subtribunus ipse Alexander Comes à Leslie, Generalis rei tormentariæ Præfecti frater; dum animare militem instat & restaurare cæpta, glande sclopeti trajectory cecidit: levatus autem humo cum audiretur adhuc vivere & loqui, asportatur à pugna loco in Palatium Principis Liechtensteinij (cujus filiam frater Uxorem habet) ibiq; haud ita diu post Sacramentis piè munitus occubuit: Vir juvenis & robustus, acris ingenij ad majora nati, nisi Parcæ novercantes vitæ ejus stamina præmaturiùs secuissent.

Die octavâ Mensis Augusti interdium labores improbè continuant Turcæ, suntq; visi extollere humum & cuniculos agere in ipsa Revelini, & Civitatis fossa (13.) quâ per cavernas subterraneas (b) ipsis descensus est, nec dislosionibus tormentorum, aut manualium pyrobolorum evibratione possunt impediri, quòd supernè se trabibus contegant, credunturq; effossâ sufficienter humo Revelinum tentaturi; unde propterea tormenta desuper plantata, retro sunt in Urbem Urbisq; mœnia tracta, relictis in Revelino viris cum sclopetis majoribus (c) queis damna dent hosti. Nocte vero concubiâ Daunius, Souchiusq; Comites, ut hoc filium Turcis interciderent, prudentissimo consilio & Generalis consensu, (quem sordidif-

lima

(a) Scheibtruchen. (b) Zappas. (c) Doppelhacken.

fima diffenteria jam à biduo, quamvis impatientissimum, tenebat in lecto) eruptionem instituunt virorum plus minus trecentorum, qui viriliter adeò hoc munus gessere, ut ne quidquam Turcis obnitentibus, ipsas eorum concameratas subterraneas testudines, (a) queis descensus ijs erat tutus in ima fossarum, igni cremarent, hostemq; abigerent.

Inde lætior affulsit aurora diei nonæ Mensis Augusti, quæ & ipsa sua dedit notatu digna: Namq; hodie Henricus Fridericus Baro à Kielmansegg Turcam in equo insignem qui supra pontem Carynthiacum denudatâ frameâ suâ, nescio quas gestulationes fastuosè edebat, è propugnaculo Urbis, (25.) quod contra hunc pontem cognominem est, directo in eum sclopeto collimans, ut est artis jaculatoriæ peritissimus, uno ictu ex equo elisum occidit.

Econtra hostis cuniculum succendit in Revelini fossâ sub militari sepe inibi à nobis exstructâ (26.) qua succensione aliquot fudes disjecti, & quinq; nostrorum ex his, qui istie curabant, occisi sunt, omisso ulteriori prælio. Continuabant tamen fossiones assidue, ut reficerent opera, hesternâ eruptione combusta: nostris nova semper & nova in Revelino, & propugnaculis Palatino, & Löbeliano receptacula atq; repagula molientibus.

Emissus hodie horâ decimâ vespertinâ quidam, qui olim Locumtenens fuerat sub Generalis Heisteri legione, deinde à Turcis captus, nunc refugus, Turcicæ linguæ gnarus, literas ad Ducem ferat, hâc conditione, ut signum daret eluctatus in alteram continentem, igne accenso super vertice montis, quem Bisemberg (P.) vulgari notione vocamus, econtra primam centuriam redux, quæ vacaverit, recepturus.

Decima Augusti dies detexit novum Turcarum cuniculum, quem versùs Revelini rostrum (b) deduxerant: quo succenso, nostrorum tres in aëra excussi, in priorem unde esilierant stationem rectâ relapsi sunt incolumes, interrogatique, qui valerent, num detrimenti quidpiam passi essent? responderunt, nihil, sed vehementer se sitire: econtra Turcarum plurimi visi sunt eâdem succensione volitare per aëra, quod ignis succendendo cuniculo datus, pessulo minus arctè obducto, & ocluso viam relegens quâ aër spirabat, vim suam in Authores Turcas rejecerit: continuati sunt tamen labores & tormen-

G 2.

torum

(a) (Gallerias vocant.) (b) Die Spiß.

torum explosiones utrimque ; nostris hâc die è viginti duobus mortarijs pyrobolos partim , partim magni ponderis lapides transverſim in obſidionales Turcarum vias ejaculari incipientibus , quod ipſis ingenti damno fuit.

Globus item è tormento hoſtili jaçtus hodie impegit in colubrinam (a) ex noſtris unam, ſuper palatino propugnaculo, diſruptoque ejus orificio accendit & exonerat : libratore, qui baſi curuli (b) inſiſtebat unâ cum tormento ad aliquot, uti fit, paſſus amoto & illaſo: res multis viſa incredibilis, niſi ſubtribunus Geſchwindius eam cum centenſis alijs oculatis teſtibus nobis confirmaveſſet.

Factum quoque hiſce diebus, ut è Studioſis quidam Turcam proſtrerneret ſcolopeto ictum in fronte, cadentemque harpagone extra palos exſerto attraheret intra ſepes, & caput amputaret : quod mox infixum perticæ per Urbem ſpectandum circumtulit, cum prius ſtomachum ſecuiſſet, in quo ſex Ducatos ex auro ſolido convolutos invenit.

Adoleſcens hodie annorum plus minus ſeptendecim, qui in contubernio vixerat civis cujuſpiam pocillatoris aquarum citreorum ſucco & ſaccaro maceratarum, deprehenſus eſt, dum per palos tentaret tranſitum ad Turcas : examinatus fatetur, ſe argenti numerandi ſpe ſeductum, jam tum ſemel atque iterum nuncium tuſiſſe Turcis de Urbis ſtatu, nuncque in commiſſis habuiſſe, ut referret, quot & qualia tormenta circum Urbem, quibuſque in locis ſint plantata: poenam ſycophantæ ſuo loco narrabimus.

Undecimâ Auguſti ſperabamus ignem viſuros nos emiſſi tenentis in Biſenberg, ſed dies illuxit, vidimus nihil. Cæterum cum hodie hoſtis duos ſeorſim cuniculos ſuccendiſſet irritò prorsus effectu, Comes à Daun de nocte eruptionem adornavit in illum, cui Princeps Wirtenbergius addidit pondus erumpentium primipilus: eo egreſſo cum ſuis ſub crepuſculo noctis, cum cuniculum accenderent noſtri in hoſtem, reboantibus contra Turcas tormentis globis minoribus, lapidibus etiam, & informibus ferri fragmentis (c) fartis, barbari eâ peſte adeò ſunt conſternati, ut retroceſſerint in obſidionalium ima: quò perſecuti eos Princeps & Polheimius Baro Locumtenens Souchianæ legionis, manualium pyrobolorum imbre,
tete.

(a) Ein Schlangen. (b) Laſetten.

(c) Cartâtſchen.

texerunt. Non tamen incruenta & nobis stetit hæc eruptio : nam 40. nostrorum eâ dicti sunt, aut cæsi esse, aut læsi.

Multa hic possent recenferi, quæ hisce diebus à varijs ad nos in captivitatem adductis variè sunt relata, sed quia eventus docuit ficta fuisse, supersedeo Lector mihi scribendi onere, tibi mandacia legendi molestiâ.

Hodie Baro Walterus de Gall, qui recenter Gallenfelfro legionis Mansfeldianæ supremo Instructori defuncto fuerat suffectus, Subtribuno Lesleio his diebus etiam fatis functo, surrogatur, ringentibus dignitatis æmulis.

Duodecimâ die mensis Augusti tandem, horam duodecimam meridianam inter & primam cuniculos suos subterraneos, quos sub Revelini rostrum hucusque promovierant, succenderunt Turcæ eo fragore, ut media Urbis pars (sensimus prandentes) concussa contremuerit, eo effectû, ut in apicem ejus disjectum ocyus tentarent assaltum, sed masculâ nostrorum istic curantium virtute repulsi pedem tunc istic figere non potuerunt, sed coacti sunt stationem deserere haud sine multorum hinc & inde strage, è nostris plus minus centum aut cæsis, aut læsis : Sereni hic & Scherffenbergius Comites ingentem laudem sunt promeriti, qui rerum istic moderabantur, Comite Daunio novo iterum diffenteria morbo in lectulum dejecto.

Decimâ tertiâ Augusti : nocte præteritâ visum est signale promissum à Locumtenente literarum ad Ducem portatore, de quo supra : adeò ut inde jam certi simus, concreditas ei literas devenisse in manus Ducis, quæ de statu Urbis eum abundè informant, sed & alius hodie emissus est ad Ducem cum literis, Georgius Franciscus Kotschitzky dictus, olim Interpres Societatis Orientalis, qui assumpto sibi famulo suo, etiam Turcicæ linguæ gnaro, quomodo iverit & rediverit, postea leges ad vigesimum hujus mensis diem. Cæterùm Turcæ hodie gnæviter fodiunt, non curatâ tormentorum nostrorum displosione assiduâ, promoventq; denuò ita labores suos, ut sub horam octavam vespertinam novum cuniculum succenderent, quem subruendæ novæ Revelini parti ab hesternâ die substruxerant; sed cavit DEI bonitas, ut concipiens ignem pulvis ad fomitem remitteret, antraq; perrumpens ingens damnum daret ipsismet Turcarum Operis, adeò ut ultra tentare nihil sint ausi.

Excussus autem hodie ex hostili mortario pyrobolus in oneratae mediae Cartanae tubum decidens, moxque diffiliens accendit tormentum, quod inde displosum est; idemque contigit die sequenti, quae fuit

Decima quarta Augusti: quae continuarunt indefessè labores suos, & pyrobolorum lapidumque; evibrationes pro more Turcae, nostris horrendum contra detonantibus: Indicibile est, quam se profundè immergant foveis, quas egresserunt altitudine novem pedum, conteguntque; tabulatis propediem, sub quibus dein delitescunt tuti, prosequunturque; labores. Horae sextae pomeridianae cuniculum succenderunt à facie dextra Revelini: quae tamen succensio nostris sine jactura, ipsis autem Turcis magno damno fuit. Hac nocte promptas fuisse obsidionales eorum vias in fossa Urbis contra Revelinum, vidimus manè

Die decimae quintae Augusti; quae rarior erat hostis in displosionibus tormentorum: sed mortariorum, pyrobolis partim, partim lapidibus fartorum non aequè: cum ingenti nostrorum incommodo, Horae nonae matutinae ante faciem dexteram propugnaculi palatini, cuniculum succendit in sponda Revelini, at sine effectu: nocte laxavit spatia fovearum suarum in fossa Löbelianum versus, fixitque pedem in Radice Revelini, quae parte disjectum id nuper est. Econtra quam diligentissimè curavit Generalis noster, quae distingere & arcere assulturos possunt, in Revelino maximè jam quassato, propugnaculisque ambobus Palatino & Löbeliano, & altero Melicensi Revelino (27.) quod à cognomine propugnaculo ad Löbelianum porrigitur, ubi novos continuo aggeres congestitiâ terrâ fecit at tolli alterno semper labro altiores, (a) castrensis ad instar sepi: quos deindè infixis palis ac trabibus muniri, atque ita ab invicem fecit distingui, ut plura semper spatia separatim complexi, nullum tamen 24. pedes statione excederet, quin distinctis semper aggeribus atque repagulis esset à vicinis intermediâ novâ sepe discriminatus, eo providentissimo fine, ut assulturus aliquando hostis, si unum forte spatium insideret, in novos hos obices semper impingens, à nostris, qui post starent, novis semper praelijs innodatus, tormentis & Iclopetis expositus arceretur. Sed & valla omnia & Cortinas dictorum jam locorum jussit per coronamenta incidi fissuris grandibus,

ut

ut tormenta inde tutius exonerarentur, quorum plurima longo ordine istuc disposuit.

Hodie item visi sunt currus permulti, oneratique Cameli hostilibus castris succedere, quibus quidem militarem annonam illis advehi nos conjectabamus, nec vanè: Quando alterâ post die, quæ erat Mensis

Decima sexta, experti sumus incommodo nostro, quod tormentorum dislosionibus, evibrationibusq; pyrobolorum, queis rarior fuerat diebus præteritis, nunc densior esset, promotis interim indefessè interdiu laboribus suis, donec post meridiem eruptionem adornarent nostrorum viri plus minus ducenti, qui irruentes in opera hostis juxta Löbelianum propugnaculum, per ima fossæ ducta, ea penitus complanarunt, è nostris vix novem desideratis. Fuit hæc prosperrima eruptio omnium, quæ hætenùs factæ sunt, quam Generalis Stharenbergij jussu prudenter & fortiter adornarunt Sereni & Scherfenbergius Comites, ambo facti faucij lapidibus è mortario excussis.

Ferdinando Gotschalko Heistermanno (quem Generalis Comes à Stharenberg, cujus Adjutans antea fuerat, Capitaneum suæmet legionis creaverat) illâ in eruptione generosè operam suam accommodante: quippè qui in singulare cum Turcâ certamen casu indutus, acinacem ei eluctatus è manibus est, quo luctatoris caput dissecuit, paloq; infixit, acinacem autem elegantem, ut sanguinolentus erat, post opus transactum, Generali suo ex dissenteria adhuc decumbenti tulit dono, gratum habenti, quod novus hic suæ legioni adlectus miles tam decumanum mox valoris sui specimen edidisset.

Sub septimam vespertinam novum nostri cuniculum sub luxato jam sæpe Revelino succendunt ad latus, quod infederat hostis, eo fructu, ut stationem illam deserere is, atque in pristinam se sub rostro Revelini cogetetur recondere. Horâ decimâ nocturnâ denuò tentarunt Turcæ per testudines suas & cryptas subterraneas (a) remeare in ima fossæ & opera sua, (24.) quæ juxta Löbelianum effossa pridie, eâ die complanaverant in eruptione nostri, reficere; eo fine vimineos corbes seu pluteos, (b) saccosque lanâ fartos ante se agentes, ut post hos tutiores à pilis repetere labores possent: quos contra

(a) Zappas & Gallerias. (b) Schanzkörb.

contra nitentes, Comes Daunius Generalis, Comes Souchius & Beckius Baro, qui sub horam quartam pomeridianam, solito more, prioribus istic Comiti Sereni, Scherfenbergio, & Wirtenbergio Principi cum suis successerant, post mediæ iterum horæ conflictum fortiter & feliciter retulerunt, adeò quidem, ut non in fossa modo, sed & in superiore ejusdem sponda, vimineos corbes & saccos, quos istic congesserant Turcæ, aut asportarint nostri, aut cremaverint flammis; post quæ satis habuit hostis in pristina excisi Revelini antra secedere. Cæterum hæc nocte nihil præterea: nam pluvia pugnas diremit; quæ aliàs apud nos rara fuit, disjicientibus tormentorum explosionibus continuis nubes passim omnes, si quæ in tempestatem condensabantur.

Hæc die nebulones bini, alter ex Beckianâ legione, eque præsidio urbico alter, tentarunt fugam per palos extimos Urbis: qui autem retracti à nostris sunt dati in custodiam: ut causâ eorum penitus introspectâ luant poenas promeritas, prout suo loco narrabitur.

Decima septima dies Augusti detexit nobis suggestum super fossis obsidionalibus eductum, (28.) cui tria tormenta superimposuit hostis haud procul à sponda, Löbelianum propugnaculum quantentia, sed non diu: nam quatuor Cartaunæ, quas ocyus contra reboare è Lorica sive Cortina (17.) propugnaculis intermedia Generalis mandaverat, displosæ, coëgerunt hostilia tria tormenta filere: alijs autem è locis & suggestibus frequentatæ sunt displosiones consueto more. Horâ nonâ matutinâ eruptionem faciunt nostri in fossam ante Löbelianum propugnaculum, sed irritò conatu: quippe qui condensantibus se contra eos Turcis, intra mœnia recipere sese sunt necessitati, è contra hostis vespere horam septimam inter & octavam cuniculum accendit sub Revelino quassato, & assultum tentavit, quem quidem mascula nostrorum virtus coërcuit, assilientibus retropulsis; hoc tamen haud tacebimus. Inter assultum hunc postremum gregarius quidam singulari cum Turca certamini impeditus, cum diu colluctatus, tandem adversarij frameâ potiretur, caput antagonistæ detruncat, visitatque marsupia: ubi cum penulam haud elegantem reperisset, in eaque consultum æs, clam sinu recondit, donec transactâ velitatione rediret ad Urbem; tunc enim verò

in dissecto linteolo cum centum aureos numeraret unius monetæ, homo extra se ire sui impos, lymphaticoque similis cursitare per Urbis compita, stupefcere, hærare, mirari, manibus plaudere & latari, ceu quo hominum nemo jam felicior, beatorque sit, obtentâ tantâ auri summâ : cui obvij quique rem edocti applaudunt, cæterosque accendunt ad similes tentandos cum Turcis congressus, queis aurum ipsis in sinum pluat.

Redierunt & hac die Raziani duo, Georgius Franciscus Kotshinsky, & famulus ejus, nuper cum literis hinc missi ad Ducem, reportantes responsum, quo de succursu sub finem Mensis adfuturo reddebamur certi. Horum virorum felicis ad nos reditus signum sub noctem est datum è Sancti Stephani turre missilium ignium tenaci flamma perticis adhaerentium (a) evibratione in altum.

Decimâ octavâ Augusti, tempore matutino eruptionem tentarunt nostri in rostrum Revelini quassati, eo fine, ut Turcas inibi delitescences abigerent, sed non respondit eventus; nihil enim est actum, nisi quod captivum unum abduxerint: horâ quintâ pomeridianâ autem ipsimet Turcæ ad ipsiusmet quassati Revelini latus, abs Urbe spectantibus dexterum, succendêre cuniculum, quo eversa iterum terræ moles spatia ita hosti laxavit, ut duodecim illic vexilla defigeret, ferociterque instaret; cui obviam euns Comes Scherfbergius suam iterum hac occasione virtutem exercuit, cadente ad latus ipsius Dupegnio equitum Tribuno, qui, quod eques vix posset quidpiam patrare dignum laude, pedes hodie in eum accinctus, rem ad miraculum benè gessit cum suis, qui peditem Tribunum sequebantur, ex equitibus tantisper pedites facti: Baro d'Asti quoque hic laudem promeritus est, & Equitum Magister de Chauville cæsus, cujus pater deindè grandævus & Tribunus Duci Lotharingæ imprimis charus, Dupegnianâ legione donatus est: econtra Turcarum, ajunt, hac dimicatione cecidisse quadringentos.

Decimâ nonâ Augusti. Parcè hostis tormena displosit, nec è majoribus ullum: econtra è mortarijs excussit pyrobolos lapidesque in copiâ, gravi nostrorum incommodo. Horâ septimâ matutinâ cuniculum succendunt nostri sub quassatis Revelini lateribus, quæ Turcæ infederant heri, eaque succensione effectum est, ut excussa inde

H

terre

(a) Nagetten.

terræ mole Turcæ intus & infra locati, obruerentur, quicunq; se inde non proripuerunt in tempore; atque ita luxatæ eæ Revelinæ partes iterum sunt ab omni hoste desertæ, nisi quod sub noctem labores resumpserit, quois egestâ diligentissimè humo in pristinos Revelini nidos rediret.

Sub nonam matutinam vidimus oculis nostris exire è spondâ fossæ per palos ante Carynthiacam portam viros gregarios decem & quatuor, cum Ductore uno; rectaq; ferri in pecorum, vineas istic proximas depascentium greges; dispositis per viarum accessus hinc inde, qui adventantes forte Turcas armatos arcerent, non curatis gregum custodibus, quorum viginti facilè erant, sed inermes; abigere boves triginta & duos, qui feliciter in extimam fossam, indeque deinceps in Urbem recepti sunt, custodibus reliquum pecus innocuè foras ad remotiora agentibus.

Vigesimali Augusti die horrendum detonuerunt tormentis & pyrobolis in propugnacula solito more Turcæ, quois Wolfgangus Henricus Schenchius sub Kaysersteinianâ legione Subtribunus, vir planè egregius sauciatus in humero est, indeq; multis post diebus defunctus: Capitaneus autem Hillerus alio globo trajectus in statione quâ erat, statim occubuit: Turcis adhuc occupatis, ut pristinos Revelini nidos recuperent.

Sub horam decimam noctis emissus ex Urbe cum literis ad Ducem est Razianorum eorum alter alterius famulus; qui nuper bini dimissi officioq; benè functi feliciter ad nos redierant. Narrarunt hi, dum nuper hinc per noctem dimissi essent, non abijisse se procul ea nocte, sed mox ut vineas attigissent, sub radice montis Cæsij (a) fronde super viridi reclinatos operijisse diluculum: orto eo cum pergerent, interrogatos esse abs obvijs, quinam essent & unde? respondisse, Belgradensem unum esse, & Uivariensem alterum: mercaturam exercuisse ad tempus in castris, sed exutos fortunulis suis, nunc per vineas fructus quærere & obsonij aliquid, quo fami subveniant: Cavete (dixisse ad hæc Turcam) ne vineas pererrando evagemini longiùs, nam in propinguo hostis excubat, ne in ejus manus deveniatis. Hoc defunctos examine promovisse iter ex professo erraticum, vagatosq; per vineas, colligentes uvas & mala persica: dumque altius ascenderent, despexisse se inde Danubij alve-

um,

(a) Galenberg.

tum, ultra quem viderint nostrorum, qui juxta pontes curabant, ut supra nos scripsimus, pansa tentoria: (F.) in medio autem fluminis agreste hominum Christianorum genus in Insulâ istic exulantium, scaphasq; ac cymbas secum habentium: (O.) unde paulatim ex alto declives, errante per varia gressu sub crepusculum vespertinum littori viciniore se factos signum dedisse his, qui in Insulâ erant, ut cymbâ adductâ se transfretarent; venisseq; duos in scapha, nec tamen ad litus usque, sed remotiores inde sciscitatos prius, quinam & an Christiani? cumq; nutibus respondissent, quod sic: & pro veritatis signo Crucis signum formassent in fronte; viros hoc fidem adhibentes appulso ad litus, utrumq; ascensâ navi in Insulam deportasse: appulso vidisse se ingentem istic omnis sexus exulantium gregem. coquentium & cœnantium, bibentium etiam vinum, quod de nocte Danubium scaphis transvecti Nusdorffio vicinisq; è pagis furtim asportent; edocti, non licere Turcis per legem de nocte alibi, quàm in Castris sub tentorijs esse, nisi munere aliquo militari distentis: itaq; accipitem istic hæcenus vitam ducere.

Excubare autem ultra alteram ejus Insulâ ripam legiones aliquot Cæsaris, quorum Officiales pauculis ante diebus pedites, comitati pluribus gregarijs armatis, per tenebras & silentia noctis transfretaverint ad litus unde nunc veniant: relictisq; ad ripam scaphis & cymbis sub crepusculum reptando ascendisse in vinearum alta, queis sub paucis custodibus tuti etiam per noctem pabulabantur Camelorum greges, horum multos in declivia egisse ad usque amnis ripam (Turcis vel non advertentibus, vel existimantibus, eos ad adaquandum agi) ibique colligatos tumultuariè eorum aliquot, incensis cymbis, milites tenuisse loris, quos juxta cymbas natantare occipientes, reliqui etiam non ligati exemplo præeuntium ducti natando sint longo ordine ad Insulam insequuti; ex Insulâ dein. in continentem, quâ legiones stabant, eluctati numero faciliè trecenti & ultra. Sicque recreatos hisce sermonibus vinoq; ac cænula refectos traduxisse ad officiales, qui fuerant Donatus Heislerus Dimachorum Tribunus, Petrus Ricciardi Croatarum Tribunus, & Ludovicus Comes Archynto legionis pedestris Lotharingiæ, Ducis filij, Subtribunus; à quibus humaniter excepti, cum itineris causam exposuissent, equis sint & necessarijs instructi, queis tuti ad Ducem pervenirent, clementer ab eo excepti, beneq; habiti, donec

redditis deinde literis Viënnam iterum expedirentur : quo eandem regressi viam feliciter sint reversi.

Conspeximus hodie oculis nostris libratores tormenti in Revelino (29.) quod portæ Carynthiacæ (25.) & hydragogico (18.) (a) propugnaculo intermedium est, quod in Turcam, dum is in torrente, Vienna (Q.) dicto, phaleratos purpureoq; instratos panno equos duos eminus & à longè ad lora ducens adaquaret, exonerarit tormentum, cujus globus excussus utramq; misero tibiam dissecuit : inde cadens, lora tamen, queis equos duxerat, è manibus haud dimisit, sed moriendo retinuit : donèc quadrante post accedentes duo Turcæ equos à fragore globi spumantes adhuc, & turbidos solverent & abducerent, homine destituto : supervenientes autem ex intervallo alij, postquam singulatim accedentes jam mortuum denudassent vestibus, eas quidem abstulerunt & hi ; cadaver autem insepultum reliquerunt canibus : uti per tubum prospicientibus palàm erat. Unde didicimus, Christianum eum fuisse, Turcarum mancipium, qui Turcico vestitu amictus eorum habitu ad equorum curas damnatus fuerit, quales Turcæ nullâ sepulturâ dignantur, cum aliàs neminem, modo Turca fuerit, insepultum destituant, sed in præsentissimo etiam commoriendi periculo abreptum dent sepulturæ.

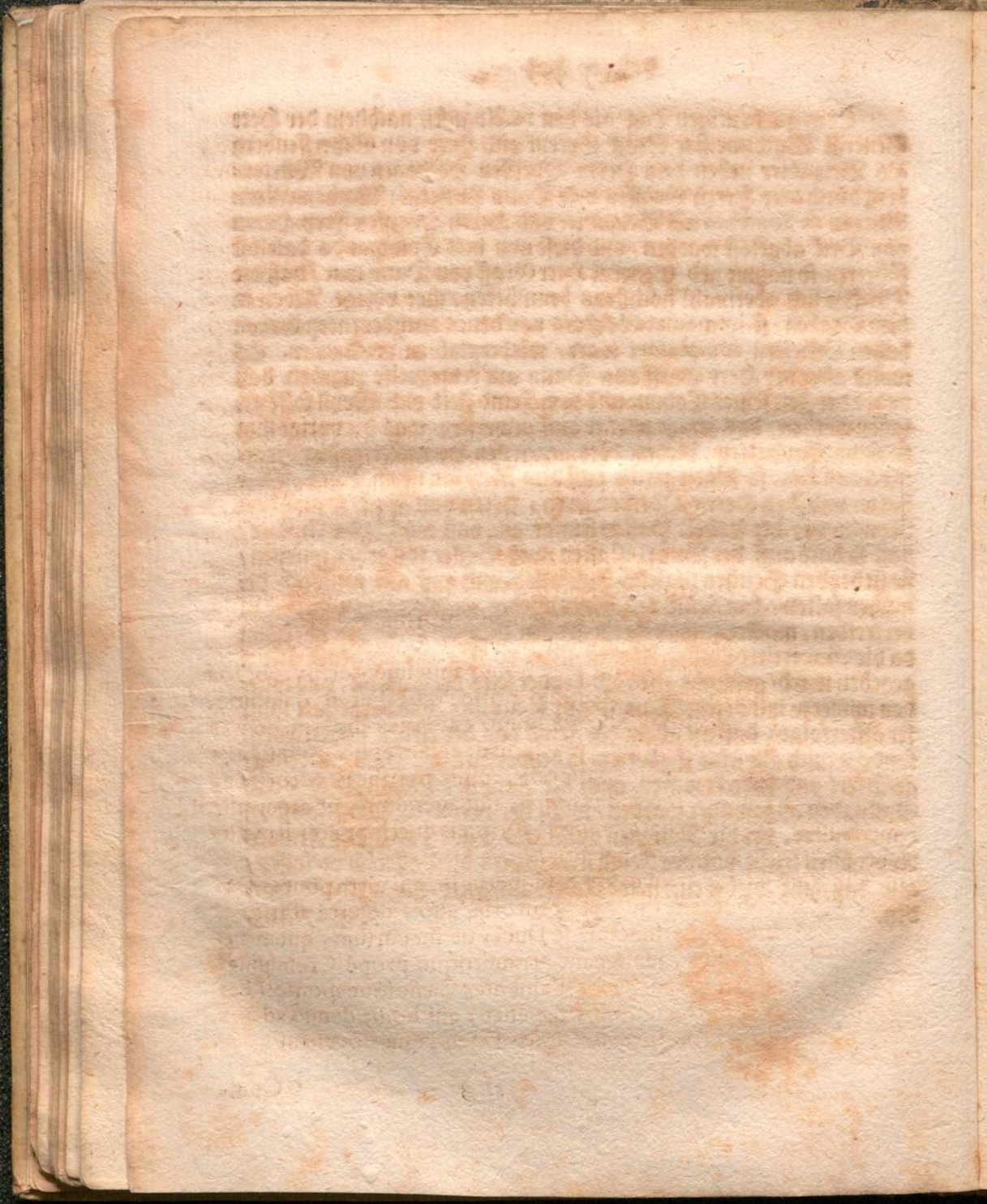
Vigèsimâ primâ Augusti. Tormentis summo mane barbarè salutavit nos hostis, pyrobolisq; excussis jussit somno surgere, tum pro jentaculo cuniculum succendit Löbelianum versùs, sed nullo effectu : ideoq; nec assaultum tentavit, sed in id incubuit, ut obsidionales in Urbis fossa vias laxaret. Vespere sub horam sextam iterum cuniculum in eadem plaga succendit, pari, id est, nullo effectu. Hodie transfuga vènit ad nos, referens inter cætera, quòd octava & vigèsimâ mensis singulare quòdpiam facinus sint edituri Turcæ, quantum intellexerit. Vidimus item hodie à nostris per palos ante portam Carynthiacam duos equos ephippijs sarcinisq; testos, & Janiterum sclopeto ictum semianimum in Urbem introduci : ex quo cum varia de Castrorum hostilium statu intellexisset Generalis, jussit benè haberi & curari Turcam, ut sanaretur.

Hac quoque die è Croatarum legione Ricciardiana homo quidam, quem Serenissimus Lotharingæ Dux ad nos miserat, dum tran-

nando

(a) Die Wasser Kunst.

Eben am heutigen Tag/ als den 16. Augusti/ nachdem der Herr General Wachtmeister Graff Sereni vnd Herr von Scherffenberg als Brigadier neben dem Herrn Obristen Herzogen von Würtensberg durch den Herrn Grafen von Daun General- Wachtmeistern Graben de Souches als Brigadier vnd Herrn Obristen Frey, Herrn von Beck abgelöst worden / vnd diese nun das Commando daselbst führten/ so nahme ged. General Herr Graff von Daun war / daß die Türcken sich abermahl höchstens bemüheten / ihre vorige Arbeit in dem Graben / so immediate vorhero von denen obenbenenten dreyen hohen Officiern complanirt wars / wiederumb zu reassumirn. Es wolte aber der Herr Graff von Daun auf keine weise zugeben/ daß vnder der Zeit seines Commando dem Feind Zeit vnd Weyll solte gelassen werden / das jenige wieder auff zuwerffen/ was die vorige ihm zu geworffen hatten : Redete derowegen den Herrn Brigadier Grafen Souches, so seinen posto auff dem Rebellen vorm Burg, Thor hatte/ vnd den Herrn Obristen Frey v. Herrn von Beck/ so auff dem Rebellen vor der Löbel- Pastey stunde/an/ vnd machte die Anstalt / daß/ so bald auff der Burg, Pastey zwey Böller loß gehen wurden / sie zu beyden Seithen zugleich Aufschallen, vnd auff alle weise sich bemühen solten / den Feind von seiner wieder angefangenen Arbeit zu vertreiben / massen auch zu ihrem grossen Ruhmb geschehen ist / dann da die concertirte Lösung Abents gegen 10. Uhr auß zweyen Böllern gegeben ward/ geschah alsobald beyder seits der Aufschall / vnd wurden immerzu mit newer Mannschafft secundirt, vnd dergestalt tapffer affterfolgt / daß nit allein der Feind von der Arbeit abgetrieben/ sondern auch alle seine Gallerien/ so beyderseits mit Holz außgesetzt/ gesüttert vnd bedeckt waren, auch die Zoppen / Schanz- Körbe vnd Pallisaden angezündet worden / wozu der favorable Wind selbst vil contribuirt. der die Flammen auffwärts gegen/ vnd in des Feindts Approschen triebe/ vnd den Feind necessitirte die Posten zu verlassen / also daß ihm wieder eine neue Arbeit auff viele Tag geschafft worden.

nādo ramum anni jam superasset, deprehenderetur à Janitsero, cui antea in Ungariæ finibus fuerat notus, & jam uti proditor suspectus; in eoque erat, ut ad Vezirium traheretur. Nisi à supervenientibus istac casu servitoribus Residentis Cæsarei à Kunitz lenitus homotrux, sivistet se flecti, ut ad Residentem duci Croatam permetteret. Ille mox occasionem quamcunq; captavit immittendi hominem in Urbem: sed quòd id impracticabile videretur, curavit sedulo, ut amici cujuspiam familiaris sibi operā per Insulam Leopoldopolitanam, ubi Moldavi, Valachiq; curabant, eluso Kara Mehemet Bassa, cum Turcis, ad alterum Danubij litus eluctaretur: unde dein ad Ducem salvus reversus est.

Vigesimā secundā Augusti, nostri sub horam undecimam antemeridianam succenderunt cuniculum, quem sub toties jam luxato Revelino adhuc effoderant; eo effectu, ut excussa in altum humus, atque in opera hostis relapsa, ea penitus, & qui laborabant in illis, terrā contexerit: nisi quòd aliquot Turcæ capitibus adhuc humo extāre sint visi, quos accurrentes mox alij magno numero, instauratis laboribus eximere sunt enixè conati. Cæterum hodie usque ad decimam noctis acriter dimicatum pro loco est, hinc ut arceretur hostis, illinc ut superaretur Revelinum, quem in finem Turcæ denuò minorem cuniculum incenderunt in superiore sponda, quò descensum laxarent, nostris contra jacentibus indefinenter pyrobolos manuales, quibus tamen vix ullum potuit dari Turcis damnum, quòd cuniculos illi suos & egestas humo cavernas superne omnes asseribus contexissent, in quos pyroboli decidentes his, qui subtus erant, nil poterant creare incommodi: unde pyrobolis & tormenris ferocius è vallis & mœnibus nostris fuit agendum, ut arceretur hostis à propugnaculi palatini muris (7.) queis ductis præter Revelinum sub terra meatibus, insidiabatur.

Dumque hæc ad Urbem fiunt, videntur hi, qui ultra pontes Danubij (F.) excubuerant, plicatis tentorijs alio, desertā statione, migrare: credunturque juncturi se Duci, ut succursum, quem indies nunc exspectamus, adaugeant: transitoque propè Cremsium ponte ad nos salvandos per agros Tulnenses Cæsiosque montes (E.) deproperent. Spem hanc nobis faciebat, qui hodie denuò ad nos feliciter reversus est Razijs, cum literis Ducis, quæ docebant:

“Commeare jam in unum exercitus, appropinquareq; Cremb-
 “sio, Bavaros, Saxones, Francos, Polonos & Casareos. Polo-
 “nia Regem accelerare in Persona, uti & Bavariae, Saxoniaeque E-
 “lectores: quibus, & Viennae suae ut vicinior sit Imperator, descen-
 “suram quoque Lintzio Majestatem ejus; versari autem totius ne-
 “gotij in eo cardinem, ut tantillo adhuc tempore resistatur hosti;
 “quò coadunari in unum omnes possint, quod sub finem hujus men-
 “sis speret futurum: interim se Cremsium versus movere, ut pon-
 “tibus istis struendis instet praesens, nec omittatur quidpiam, quod
 “promovere succursum adeò nobilem & necessarium queat; sub-
 “iturum se prius quodvis quaecumque periculum. tentaturumque
 “omnia ante, quam Viennam relinquat: quod omninò abs omni-
 “bus credi desideret, sciri que, vigesima nona Julij Teocheolium.
 “juxta Posonium à se victum vapulasse, Schintam usq; ad Vagum
 “annem profligatum esse, & omnibus impedimentis exutum, na-
 “ves, quas super amne Vago, construendo ponti congefferat, per-
 “foratas partim, partim esse combustas, ne usui esse deinceps pos-
 “sint; Posoniumque Urbem quam dedititiam sibi Teocheolius fe-
 “cerat, devotioni Caesaris restitutam. Alteram autem victoriam
 “de eodem Teocheolio reportasse ad Moravum (a) amnem, quã
 “decem labara hosti sint erepta, & plurimi caesi: in hunc sensum.
 Dux literas scripsit. Quae erexerunt animos multorum, Religio-
 forum maximè, Ecclesiasticorum & Civium, quorum quotidie in-
 firmabantur, moriebanturque quàm plurimi. Morborum (dissen-
 teriae praesertim, quae passim grassabatur in Urbe) causam tribuebant
 prudentiores victui non sueto; puta, bubulae salitae continuae, quae
 plerisque ordinaria fuit, multis nulla planè, nec obsonij quidpiam,
 nec farinae nitidioris & tenerae, cujus Austriacis alias diebus piscu-
 lentis in cibaria multus est usus, similiumque penuria, quã dissen-
 teriae malum aiebant causatum; quo praeter ignotum vulgus, ex ho-
 noratioribus familijs in lectum dejecti plerique, in sepulchrum mul-
 ti: Joannes Schmidberger imprimis, Abbas Scotensis, &c. de
 quo supra: Petrus Vautier, Praepositus ad Sanctum Stephanum, &
 Universitatis Viennensis Cancellarius, tum Laurentius Grunerus,
 Theologiae Doctor, Canonicus Sancti Stephani, Cantor, & pro
 tempore Universitatis Viennensis Rector: Joannes Jacobus Gop-
 poltus

(a) Marcka.

politus , Aulici Imperialis Dicasterij Consiliarius : Christophorus de Catena , Canonicus Sancti Stephani , Joannes Andreas Liebenbergerus , Civitatis Consul , N. Schiltbacherus Medicinæ Doctor , Paulus Scherza , Georgius Widelus , Doctores Juris : Balthasar Heroltus tormentorum fusor . Daniel Müllerus Pharmacopæus Castrensis . Pater Christophorus Schweizer Ordinis Prædicatorum , Pœnitentiarius Apostolicus , Vir religiosus planè & animarum Zelotes , omni passim hominum ordini & sexui ob integritatem morum & vitæ innocentiam gratus , à multis post obitum deploratus . Uti & Pater Vincentius Bauman . Subprior ejusdem Conventûs cum alijs plus minus quindecim , qui læsis aut ægris istic militibus per Monasterij ambitum decumbentibus religiosâ charitate dum inferviunt , contracto ferè omnes ex fœtore , turpissimo morbo , succubuerunt ; idque cæteris passim Religiosis ex eodem ferè fonte contigit .

Accidit autem à morte Rectoris Magnifici Grüneri , ut Rectoratus Universitatis vacaret : cui tamen mox per electionem Consistorialem suffectus Joannes Baptista Mayerus Tyrolensis , Cathedralis S. Stephani Decanus , & Episcopi Viennensis Emerici Officialis est : qui & ephemeride honoratus confestim succollavit officio : in quo , quod & Præposito ædis Vautiero defuncto ex gratia Imperatoris succederet , Cancellarij Universitatis munus unâ conjunctum est .

Sed redeat nobis in memoriam dies vigesima secunda Augusti , quâ hæc recensemus , & addamus narrationi ; quod eâ die nostri cœperint succensa sulphure & pice facta vasa è propugnaculorum Palatini & Lôbeliani verticibus in imam fossam dejicere , alereque flammam superjectâ continuò dies & noctes lignorum strue , quæ arderet simul & luceret in fossis : impedituri hac methodo , ut ne ad rostra hostis appropinquare , inibiq; agere cuniculos ad subvertenda posset , nec vanè . Nam omissio deinceps rostro & declinato igne , cuniculos egerunt ad latera , ut suo loco videbimus .

Vigesimali tertiâ Augusti improbo suo labore hostis fodiendo terram egerit meatibus supernè tectis subterraneis tribus (quas gallerias appellant) queis dilabens , & subtus ad imum spondæ densato numero erumpens , rectâ in quassatum toties Revelinum assurgit , inibi que se humo operit suum aut talparum more ,
quo

quo tamen hætenus plus nihil obtinuit, quàm quòd tertiâ Revelini parte nostris per vices debellatis potitus sit, reliquas adhuc nostri post novas semper, & novas militares sepes egestas stantes, defendunt.

Turcam heri, sub vesperum exeuntes ex nostris aliqui, cum nocte delituisse post suburbij Carynthiaci busta, hodie summo mane glande trajectum excusserunt equo semivivum, cœperuntq; socium ejus, qui comitabatur pedes vervecinam deferens ad assandum, quem unâ & equum deducunt: semi-autem animem Turcam intra palos spondæ intromissi asportant in Urbem per subterraneas cryptas, quibus cum animadvertent hominem jam morti vicinum, capite minuerunt succollationis tædio: pedite vivo (qui in Polonia natus, olim captivus à Turcis abductus in juventute fuerat factus Turca) ad Generalem deducto; à quo propter temulentiam hominis continuam vix aliquid solidi fuit addiscere.

Interim hostis novum hodie succendit cuniculum ad sinistrum Revelini toties tentati, toties luxati latus, ut fodientibus parceret; disjectâ iterum terræ mole procurrendi spatia laxante, quæ aliâ palis fuisset egerenda, declinantibus apertam pugnam Turcis: quo quidem militantibus parcitur, sed tempus longum requiritur, quale nos speramus eos haud habituros in futurum, accelerantibus suppetijs nostris.

Increbescebat præterea rumor, intellectum esse à transfuga, quod hostis effodiendis meatibus subterraneis dies & noctes insistent, studeat illac sub mœniorum cortina seu lorica per cellas vinarias Aulæ, penetrare in Urbem; Id tametsi haud creditum, tamen effecit, ut Bipenniferis Cæsaris, qui Custodiæ Aulæ relictî sunt, demandaretur Provincia excubandi in cellis, constituendiq; circitores, (a) qui obeuntes horis singulis referant ocyus, quidquid in hoc genete essent notaturi: prout & nuper per toram Civitatem mandatum fuisse, supra narravimus, Utilis certè in casum provisio, cui ægrè subscripserunt, qui istic Cæsarei vini promi erant & condi, deprecantes hanc ejuscemodi virorum in cellas intromissionem, quod essent vino illaturi pestem. Nos judicium nostrum suspendimus.

Vigesimâ quartâ Augusti visi sunt Turcæ diversis navigijs conscensis, equisque ad lora juxta naves natantibus ad alterum litus,

(a) Rund.

transire

transire Danubium, pagosq; obvios, arces & oppida ad miliaria aliquot in cineres redigere. Nempè deseruerant nostri, qui ad pontes (F.) excubuerant, duobus ante diebus stationem suam, ut Duci se sisterent: hinc tutus jam hosti transitus, & adversæ continentis devastatio. Commodum autem benignâ DEI providentiâ factum est, ut Poloni isthac die posterâ proficiscentes Cremsium, eminus visis fumigantibus vicis ac arcibus, turmatim illuc excurrerent, repertosq; Turcas ingenti facta strage confusos ad Danubij litus repellerent, in quem cum se tumultuariè fugitivi conjicerent, tranando vitam salvaturi, evitatis frameis Polonorum, maximam partem undis sunt suffocati. Quæ dum patiuntur ad alteram Danubij ripam Turcæ; hi qui sub Urbe erant, validè nos tormentis quatiunt, qui obsessi sumus: meatum imprimis subterraneum promovent; quo succenso sperant integrum deindè Revelinum iri subversum: quod animadvertentes in excubijs nostri, Hafnerum monent. Is assumptis ocyus ad labores viris centum, effodere incipit supernè humum, quâ subtus inaudierant hostium malleos: cumq; quatuor plus minus pedum altitudinem super Revelino egressissent terram; detegitur adversus cuniculus hostium, quem jam septem orgijs (a) sub Revelino ultra receptacula nostra promoverant: detecti ergo hac egregiâ Hafneri operâ Turcæ cum frustra labores hos suos hac vice esse conspicerent, omnes aufugerunt ex antro, relictis post se manualibus instrumentis, quæ asportarunt nostri: sicque eo nunc metu sumus defuncti, quo credebamur venturâ nocte eo Revelino depossidendi.

Vigesima quinta Augusti dies cruenta nobis & hosti fuit, qui quamvis rator esset in jaciendo igne, lapidibus tamen vibrandis fuit continuus: Curabant eâ die in propugnaculo Löbeliano, quod infestabatur præ cæteris, alijsq; vicinis in locis Comites Daunius, Sereni, Souchius, Scherfenbergius, Baro de Beck, & Princeps Würtembergicus; supervenit & Generalis ipse: statuuntque, ut inde adornaretur eruptio, cujus operâ labores hostium, quos subtus in fossa propugnaculi contra muros ejus promovebant instanter; exæquarent solo: defertur hæc Provincia horâ quartâ pomeridianâ tribus viris egregijs Capitaneis, Christiano Trauers, & Joanni Henne-
neman è Souchianâ, & Capitaneo tenenti Simoni è Beckianâ legio-
ne,

(a) Klasteren.

ne, quibus tunc istic statio fuerat. His per cryptas subterraneas erumpentibus cum suis, instat cum Würtembergico Principe Comes Sereni ad pedem cavernæ, per quam priores exierant.

Discussâ caligine, cum animadverteret Princeps haud adhuc nostros vacare periculo, Sereni Comitem orat, ut mittat suppetias. Is centum viros decernit; horum Ductor esse gestit ipse Princeps: Sereni excusat, haud esse ejuscemodi expeditionem pro Tribuno, sisteret Princeps, demandaretq; Provinciam Capitaneo: Quia autem omninò & absolute sic ambibat Princeps, dedit ipsum Comes Sereni in manus Consilij sui. Inde Princeps spiritu planè principali in hostem irruens sublevat fessos, & pugnam instaurat: dumq; sub eodem tempore alibi in vicinia Comes Souchius aliam eruptionem adornat, Turcæ ab omni demum parte metuentes sibi, salutem suam in pedibus ponunt. Quibus insistens Princeps, in obsidionales extra spondam vias eos est persecutus usque ad proximum spondæ suggestum (28.) cui tria stabant tormenta superimposita, qualia stylis ferreis per spiramenta adactis configere (a) facile potuissent, si styli fuissent ad manum; quorum defectu cum se iterum condensare inciperent Turcæ, nostri se inde deorsum in ima fossæ recipiunt, continuatis semper in insequentes displosionibus sclopetorum. Desiderati sunt eâ pugna ex nostris viri gregarij plus minus ducenti; ex officialibus ceciderunt Capitaneus Kaysersteinianæ legionis Joannes Georgius Scablitsky Baro de Sauditz, & Neoburgica legione Capitaneus, Joannes Adrianus Baro de Veltbrugg: Capitaneus quoq; tormentariæ rei Maximilianus à Weidling hodie globo tormenti ictus occubuit, at supernè in propugnaculo: neque hac eruptionis horâ, sed post meridiem. Inter fauciatos ipse Princeps Würtembergicus fuit, per dexteram tibiam infra coxendicem sagittâ trajectus: nec nisi aliquot postea septimanis graves dolores molestiaq; perpeffus convaluit.

Hæc inter sub Revelino toties quassato, toties luxato iterum deprehendêre nostri cuniculum hostilem, quem detexit Hafnerus: hinc nullus nobis inde metus.

Vigesimâ sextâ iterum sub luxatis Revelini lateribus cuniculo succenso hostis assilijt, sed masculâ nostrorum virtute retusus est deinceps per eam diem continuans pyrobolorum, & lapidum è mortarijs

(a) Bernagelen.

tarijs evibrationes frequenti nostrorum damno : donec sub horam nonam vespertinam repetitâ novi cuniculi ad eadem Revelini latera succensione iterum affiliret, iterum à nostris cum multa suorum cæde rejectus ; nisi quòd tormenti hostilis in propugnaculum palatinum exonerati globus quinq; istic viris capita uno eodemque ictu demessuit. Primâ post prandium horâ visi sunt Turcæ magno numero Camelos onustis ex castris Posonium versùs multis nebulonum turmis comitantibus catervatim abigere. Conjectamus optimas à Christianis ereptas eorum prædas sic præmitti , ut hæ saltem ipsi, quicumq; se fortè succursu nostro veniente casus sit daturus, salvæ permaneant.

Vigesimâ septimâ Augusti, postquam benè manè pro more suo nos ferociter salutasset hostis, à tormentorum explosionibus deinde requievit, continuatâ nihilominùs lapidum assiduâ è mortarijs evibratione. Horâ septimâ deinde cum sclopetarij nostri numero plus minus trecenti, quibus triginta Dupegnianæ legionis Equites erant immixti per subterraneas cæcasque cryptas erumperent in fossarum propugnaculi palatini ima ; vidimus, quantâ alacritate mox illi rem agentes opera hostis, quantumcunq; resistentis, solo æquaverint, tanto spatio, quanto resarciendo tres minimum dies de novo Turcæ cogentur impendere. Velitatio autem acris fuit & cruenta, quâ & insignis Turcarum aliquis, & non de promiscuo grege Vir casus interiit, pro cuius cadavere eximendo integram horam cruentè pugnarunt : à nostra parte desideratus præ cæteris est Benedictus Baro Spindlerus, legionis Souchianæ Signifer, qui sclopeti ictu sauciatus, alterâ mox die extinctus est, filius Joannis Ignatij Spindleri Baronis, Regiminis Austriæ Inferioris Consiliarij.

Horâ quintâ vespertinâ binos iterum cuniculos hostis succendit, alterum in sinistro toties luxati Revelini latere, alterum è sponda palatinum propugnaculum versùs. Ad fragorem primi statim affiliit hostis, statim masculâ nostrorum virtute repulsus, quam Scherfenbergius Comes noto suo dexteritatis exemplo istic exauit. In altero vix quidpiam præstitit ; Unus tamen aut alter est læsus, atque in obsidionales eorum vias foras attractus, multis ex hostibus cruentatis.

Hodie item in Urbe, alter è Beckiana legione, ex Urbis præsidio alter, qui nuper à transfugio erant retracti, in foro Urbis novo

sunt suspensi patibulo: Capiteque plexus adolescens, qui cum hoste fuerat communicasse deprehensus, applaudentibus miro gaudio inspectantibus incolis bene meritam sumi de fontibus vindictam. Vise sunt etiam aliquot equitum nostrorum turmae explorantium trans pontes Danubij litora, si forte incendiarios iterum istic daretur reperire. Denique faculas sub noctem missili igne fartas iterum plus minus quadraginta è medio turris S. Stephani Generalis Stharenbergij dispositione succensas evibravit Kielmanseggius Baro, signum Duci, ubicunque fuerit, succursum à nobis citius expectari.

Vigesimam octavam Augusti manè, alta utrimque quies; quod cælum tonitruis horridum ranas juberet tacere. Vix tempestas remiserat, cum quartam inter & quintam hostis cuniculum ad dexteram quassati Revelini latus succendit, & Revelinum impetijt; tormentis nostris mixto fermentorum lapidumque tomento fartis, constanteque; sclopetariorum nostrorum explosione retusus: quamvis eodem pomeridiano tempore sub propugnaculo palatino sese fossa immerferit hostis trabibus superne tectus, unde in laxandis per noctem obsidionalium viarum per ima fossae spatij promptior tantò & tantò tutior. Sicque defuncti sumus eo periculo, quod hodie à Turcis nobis instare transfuga nuper vaticidico ore hallucinatus prædixerat. Vespertino huius diei crepusculo cælum inumbrante, iterum gyrandulas (a) in altum vibravit Kielmanseggius Baro, signum Duci petentium accelerari succursum.

Vigesimam nonam Augusti parcius fuit in explodendis tormentis hostis, at in igne ac lapidibus è mortarijs excutiendis constanter liberalis. Nonam tamen inter & decimam matutinam succendit cuniculum sub Revelini residuis, queis ultimum vale dedit: ita enim egestum, ruptum, quassatum, luxatumque est tot cuniculorum continuam succensione Revelini circumferentia, ut vix firmo istic pede stare amplius possint sive hostes ad pugnandum, sive ad arcendum nostri: remansit tamen adhuc locus nobis palis septus, cui adhuc ultimus hic Turcarum conatus pepercit in medio: Et hunc quoque, quamvis circum jamcunque ab hoste obsessi, constanter insident nostri, nec stationem deserent, nisi à Stharenbergio iussi, quod proximis diebus factum intelligemus.

Planatis ergò sic paulatim omnibus, quæ in Revelinum Turcis faci-

(a) Naggetten.

facilitabant ascensum, ipsis de descensu ex eminentioris fossæ spon-
da fuit cura; quem etiam ut laxiorem pararent, horâ meridianâ
succendunt cuniculum, qui egestâ desuper terræ mole cavernas eo-
rum subterraneas testudinesque (gallerias) ita diffidit, ut quadrage-
narij numero, & quinquagenarij etiam illac jam possint tuti in fossa-
rum ima descendere. Nec tamen adhuc ausi sunt supremam manum
adeò cœdùm lacerato huic admovere Revelino: cuniculum novum,
sed minorem effodiunt, cumq; succendunt die altera, quæ erat pen-
ultima mensis.

Trigesima nempe Augusti: Eâ enim erupit suppositi ignis effe-
ctus in postrema & extima Revelini sponda, quâ Löbelianum spe-
ctat, tentavitq; hostis assaltum, quem fortiter sustinuere nostri, quan-
tumvis exiguum adhuc esset in Revelino spatium, quo hosti, à quo
septi sunt, possent resistere.

Dumque hæc in alto super Revelino fiunt, infra in fossarum
imis continuo laxant & promovent fodiendo vias, queis ad muros,
& valla propugnaculorum Palatini, & Löbeliani approximant.
Cresselius rei tormentariæ Præfectus interim hac die tormenti glo-
bo trajectus occubuit, de quo supra: Et Henricus Fridericus Baro
de Kielmansegg hodie in conspectu Generalis nostri probavit pyro-
bolos manuales, non ex metallo, non ferro, non vitro denso, uti
aliàs, sed ex argilla, figuli manu tornatos: qui immixtis quibusdam
alijs materijs, non propalandis, in ferri soliditatem indurati, igneq;
succensi eundem ad minus præbent effectum, quem vitrei. Nova
sagacis hujus & industrij viri adinventio, quæ in casu, quo diutius
continuatâ obsidione, ejus generis arma defecissent in Urbe, usui
fuisset ventura. Sed & pulverarium Molendinum recenter ma-
chinatus sub vallorum concameratis fornicibus est hic idem Baro,
quale ante nunquam fuerat: quo laboratum & pulvis præparatus,
& factus est quotidie, bobus ventum, aut aquam supplentibus.

Multam sanè præstitit hic Kielmanseggius operam hisce tempo-
ribus, quæ laudem profecto & præmium promerentur: donec
morbo dissenteriae correptus, & febris superveniente deplorato par,
ad inventionibus suis atq; laboribus abstinere coactus, Cognato
suo Carolo Ferdinando Baroni Udalrici de Schwartzenu, Subtribu-
ni titulo insigni, provinciam eam vicariâ ope exornandam commit-
mitteret: quam & ille sedulus accuravit ad finem, postquam mili-

tari aliàs munere vacans, Stharenbergio Generali obsidionis principio ad præstanda obsequia semper adstitisset promptus. Pyrobolus item major è castris excussus hodie decidit in pulverem nitratum, onerandis super propugnaculo palatino tormentis depositum, diffiliensq; in frusta, aliquot manuales pyrobolos juxta succendit, quorum fragmentis tres nostrorum disrupti sunt, & septem læsi.

Trigesimâ primâ Augusti visi sunt Cameli onusti, currus & quadrigæ cum tormentis aliquot ex hostium castris abire in Viennensem saltum, unde & pomeridiano tempore dislosiones auditæ sunt: nos conjectabamus fore rorarios (a) succursus nostri paulatim inde appropinquantis, queis se opposituri sint Turcæ. Horis pomeridianis duo iterum succenduntur ab hoste cuniculi, unus in lacerato tantopere Revelino, alter in sponda palatinum versus, quibus aliud quaesitum est nihil, nisi ut viarum utrobiq; spatia laxarentur, per quæ ad muros propugnaculorum illis facilius aditus pateat, ad suffodiendos etiam istic cuniculos, uti constanter fieri animadvertitur.

September.

Prima Septembris dies fuit parca globorum, ast non lapidum, horum enim copiam injecit hostis in stationes nostrorum, intereaq; vias suas ad propugnaculorum muros improbissimâ laboratione promovit. Hanc ut interturbarem, erupimus in ima fossæ propugnaculi palatini, ejectisque inde Turcis institimus supernè ad usque spondam, & in obsidionales eorum ante Urbem & Urbis valla vias processimus, duo in suggestu fossis nostris vicino tormenta transactis per spiramenta eorum ferreis stylis configentes: sed quòd cordatus ejuscemodi actus tempus & moram postularet, factum est, ut condensatus interea hostis è postremis obsidionalium suarum meatibus recollectus glomeratim redux, in nostros instauraret pugnam, quâ vivere desierunt Turcarum multi, nostrorum læsi aut cæsi plus minus centum.

Sub noctem succensæ sunt iterum è Sancti Stephani turre gyrandulæ (b) ut in altum evibratæ docerent Ducem, quam necessarius sit Urbi succursus, quem suspiramus.

Jam enim constabat, hostem cuniculis proximâ nocte tentaturum ipsum Palatij propugnaculum, promovisseque similiter per fossarum

(a) Wortropfen. (b) Raggetten.

farum ima vias suas trabibus semper tectas ad Lœbelianum usque, & loricam eam, quæ est ambobus intermedia (17.)

Secunda dies Septembris reddidit nobis horâ quintâ matutinâ Razium, quem nuper iteratò miseramus ad Ducem: qui eâdem die horâ secundâ pomeridianâ cum literis remissus ad Ducem est, queis succursus petitur accelerari. Nam jam tum eodem mane cuniculum hostis succenderat, in radice ad lævam propugnaculi palatini, declinato ejus rostro quod ignis tuebatur, effossum horiæ fossæ æqualem, eo effectu, ut quadrati lapides aliquot (qualibus continuatâ serie tota per ima sui, quadruplici lineâ innitebatur moles) eâ vi pulveris exempti ruinam ulterius minarentur, saltem rimam aperirent Turcis, quâ jam deinceps in viscera propugnaculi sese talparum & Suum more ingerere, productâque longius cuniculi scissurâ majus mox damnum integræ structuræ dare possent. Interea super eodem fortalitiio strenuè laboranti Geschwindio Subtribuno tormentariæ rei, excussi è mortario hostili petrae & lapides luxarunt humeros & brachia, quæ balteo deinceps suspensa circumtulit usque ad salvationis diem.

In tam continua viarum suarum per ima fossarum ad latera, utriusque propugnaculi factâ extensione rationabiliter jam timebatur medio utriusque pridem agonizanti Revelino: (9.) cui tamen, ei que quod istic adhuc superat fatiscenti spatiolo curando immissus (cujus vices erant) Capitaneus Stharenbergicæ legionis Heistermannus est cum mandato, ut si importunè instaret hostis, omisâ statione cum socijs suis noctis se obscuritate atque silentio modestè ad tutiora reciperet: Is cum viris socijs quinquaginta, cum stationem infedisset semel, noluit inde recedere, quantumvis hostis sæviret atrociter, repagulaque ante se lignea, quibus solis & unicus separabantur, admoto igne cremaret; quorum ignes viri ejus socij magnâ virtute ac animis, Capitanei sui exemplo incitati, sopire, sclopetisque hostem omni nisu arcere contenderunt. Viginti omnino ex his quinquaginta sunt ab hoste trajecti: quos inter Locumtenens, N. Sommervogel dictus, & Instructor Centuriæ, cujus nomen nos latet. Capitaneus ipse cum duos è Turcis prostravisset, cum reliquis triginta stetit, eâ nocte incolumis usque ad diem.

Septembris tertiam. Eâ die, cum horâ secundâ pomeridianâ pro

pro more vocaretur è statione, superveniente alio cum recenti virorum turma vices ejus acturo (Müllero nomen erat viro) cum hunc informare de rei istic & loci statu vellet, illeque sibi jam nota omnia esse responderet, informantemque ceu juniorem se annis fastidiret, altera mox post aditam stationem hora telo hostili fossus occubuit. Capitaneo laeso, cum jam sciret Generalis frustra istic ultra curari, ubi nulla deinceps cura desperatissime agonizanti Revelino utilem posset præbere amplius medicinam; jussit, stationem accensis per ima fossæ structis à Revelino utrimque ad propugnacula receptaculis deferi, alibi que curari, ubi majus sit futurum operæ pretium: quod nocte illa concubiâ plurimorum votis est factum: indeque jam Turcæ ab hodierno prius, id est tertio Septembris die Revelini istius, tanto suorim sanguine, tanto labore & sumptu tot septimanis impenso possessione potiti sunt.

Hoc tamen adhuc dignum notatu est. Dum ita dies & noctes suffodiunt Revelini residuam Turcæ terram, & nostri supernè fodiendo contra nituntur, accidit, ut in puncto quasi demum concurrerent partium utrimque fodientium palæ & harpagones, quibus exsecta tellus, dabat Turcis nostros suspicere, contra nostris despiceret Turcas, aperto fortè fortuna utrobique hiatu: per quem digladiati invicem cum nec Turcæ auderent eluctari ex imo, nec nostri ex alto ambirent delabi; intra mediocritatis terminos dimicatio substitit, quam nox propediem secuta dirēmit.

Gyrandulas (a) denuò sub noctem vibravit Kielmanseggus Baro signum Duci, præcordia nobis palpari, veniret expectatissimus cum sospitatoribus nostris.

Quartus Septembris dies tormentorum explosionibus fuit tempore matutino tranquillus: nisi quòd pyrobolorum lapidumque ejectione fuerit aliquanto morosior nostro incommodo. Erat autem Cælum haud sudum, nam pluerat manè: at, vix cessaverat nymbus, cum ecce, hora pomeridianâ secundâ cuniculum succendit hostis sub sinistro fortalitij palatini latere (declinato iterum rostro) tantâ vi & fragore, ut media pars Urbis concussa contremere, immani inde murorum & mœnium propugnaculi subversâ parte quinque ad minus orgyas exæquante; quam mox ferociter cum barbaro halalatu assilientes barbari totam momento Civitatem conturbant: sed à nostris rem istic curantibus & dimicantibus, objectis ad lacunæ

(a) Raggeten.

fau-

fauces subito vasis ac trabibus faccisque arenâ ac humo fartis post
 selqui horariam cruentamque sanè pugnam viriliter & feliciter sunt
 rejecti cæsis utrobiq̄ue benè multis: benignior tamen fuit Christiano-
 norum strages, quàm barbarorum.

Horrendum reboarunt utrimque tormentorum mortario-
 rumque tonitrua & sclopetorum fulgura immanè quantum mica-
 bant: videbanturq̄; milleni ex Turcis à summo spondæ per laxatas
 testudinum cryptarumq̄; subterranearum fauces (a) in fossæ ima se
 singulatim dimittere, iisque citatissimo cursu emensis in voraginem
 propugnaculi istâ succensione excussam se continuatis effossionibus
 totos immergere ad instar suum, ut extensis ita ruinæ sinibus plu-
 res istic & plures sub egesta humo delitescentes posteris inde die-
 bus faciliores sibi ad debellanda cætera pararent progressus. Sed
 cavit Dei bonitas, & militum Christianorum alacritas, ut ne pedem
 istic figere ultra possent, sed exacti cavernis, novas has stationes
 supernè deserere, & in prius exsectum propugnaculi antrum se ab-
 dere cogerentur: plurimi sanè hostium eâ velitatione sunt cæsi, nec
 è nostris pauci. Capitaneus Stharenbergicæ legionis Blumentha-
 lius Baro læsus sclopeti ictu per clunes, indeque asportatus, post
 tempus convaluit. Enituit hic iterum heroica Sereni & Scherfen-
 bergij Comitum virtus, quam laudare satis Lector vix poteris.

Horâ nonâ vespertinâ rursus gyrandulæ sunt è turri S. Steph-
 ani evibratæ, signum Duci, non esse diutiùs cum succursu tardan-
 dum: Jam enim corripit Urbis præcordia. Postque hoc signum horâ
 noctis secundâ Georgjus Mihalowiz, qui olim Residentis ad Otto-
 manicam Portam Cæsarei, Joannis Baptistæ Casa nova cubicu-
 larius fuit, linguæ Turcicæ apprimè gnarus, emissus ex Urbe ad Du-
 cem est cum literis significantibus idem periculum nobis im-
 pendens.

Quinta dies Septembris nihil nobis exteriùs nisi ingentes glo-
 bos è novis tormentis majoribus, qualia nunquam hæctenus hostis
 exoneraverat, excussos dedit in propugnaculorum ægrotantium mu-
 ros & mœnia, dum interim caveas suas hostis in Revelino, & per
 fossarum ima præter loricam sive cortinam istic mediam improbo
 sanè labore tectus toto die continuat, & cuniculos agere jam sub
 ipsis cortinæ seu loricæ muris advertitur, (17.) Vergente autem ad

K

occa-

(a) Gallerien.

occafum die, horâ sextâ, magnâ contentione conatus est per lacunam in palatino propugnaculo recens excussam penetrare in stationem desertam: sed jam factis per infixos interim egestæ terræ palos ac sudés novis repagulis frustra fuit omnis conatus: nam vigore nostrorum post repagula securius rem curantium, falcesq; harpagones & oblongos fustes supernè capitatos, ferreisq; cuspidibus in stellæ formam (a) præmunitos, aliâq; id genus instrumenta mortis in barbarorum capita impingentium fortiter ac viriliter, iterato cum multa suorum cæde repulsus est.

Sextâ die Septembris evênit nobis quod pridem metuendo prævidimus, & timuimus prævidendo: nam sub horam primam pomeridianam præparatos aliquot dierum tecto labore cuniculos sub Löbeliano propugnaculo hostis succendit, quâ succensione longa & ingens muri, crassitie viginti quatuor pedes superantis, ab imo ad supremum verticem è petra & lateritio lapide solidi moles, ita est diruta, & ad fundamenta usq; everfa latitudine sex orgyrum hac vice; ut propugnatores starent aperti; pectoribus nudis excipientes assultum, quem ferociter hostis tentavit; at mox remisit: quòd ascensus immanibus murorum hinc & hinc exsectorum adhuc coherrentibus cubis (b) impeditus, ultra unionem ex assilientibus vix admitteret: unde condensare impetu suos in alto impossibile Turcis; sine eo autem conatus omnis frustraneus fuit; & assiduus tormentorum nostrorum & sclopetorum ignitus imber lethalis. Unde tunc quidem se recipientes sequenti statim nocte instaurato labore fossas ultra effodiunt: nos autem gyrandulis evibratis in altum iterum docuimus Ducem (prout & per Georgium Mihalovitschium significaveramus pridie) jam tangi Urbis medullam, opus esse succursu. Nec tamen feriatii sumus eâ nocte & nos: nam novos continuo meatus supernè effodimus, sudésq; & palos infiximus, terrâ congestitiâ firmavimus & tuta imposterum propugnaturis repagula (c) quaquaversum confecimus. Suggestusq; novos, ubi opus id esse sagacitas & prudentia Generalis exegit, exstruximus. In propugnaculo imprimis hispanico, (30.) quod intrinsecus magis post palatinum propugnaculum situm est ad palatij spondam, item super cortina, (17.) quæ ante æstivarium istic curiæ novæ in altum edu-

cta

(a) Morgensternen. (b) An einander klebende grosse Stücke der Muren. (c) Abschnitt.

Ata est, vulgo das Paradeiß-Gärtl / ut ubicunq; imposterum aleam tentaturus sit hostis, istic de propulsatione, quantum fieri humanitus potest, sit caurum. Et hæc quidem in Civitate: à foris in vertice Cœsij Montis (E.) gyrandulas vidimus numero quinas hac nocte, signum nobis, ut speramus, optatum appropinquare succursum: cui & nos alia quoq; ejusdem fortis signa rependimus, credimusq; id ipsum quoque intellectum à barbaris esse. Quorum Supremus Vezirius posterâ die, quæ fuit

Septima Septembris, exercitum suum ipse lustravit in Castris: idque nos scimus ex Authographis Turcarum Catalogis, quos eorum linguâ, caractere & chartâ per totum conscriptos post liberationem nostram, & hostium fugam juxta Vezirij ipsius, Cancellarij; ejus, (Keiß/ Efendi Turcarum vocabulo dicti) tentoria diffusim sparfos collegerunt illi, quos in hunc finem miserat Neostadiensis Episcopus Comes à Kollonitsch: è cujus manibus eos acceptos, & abs Interpretibus Cæsareis explicatos nos hic eo ordine, quo dati sunt nobis, adnectimus.

Catalogus sive Lista

Bassarum & copiarum, quæ lustratione coram Venerabili Primo Vezirio in castris ante Viennam factâ, decimo octavo die nobilis mensis Ramesân, id est, septimo Septembris die, Anni 1683. institutâ sunt numeratæ & scriptæ.

1. Imprimis Venerabilis Supremus Vezirius ipse, Kara Mustapha Bassa dictus, cum Janitseris & aula sua, virorum - - 6000.
2. Kara Mehemet, Bassa Mesopotamiæ & Vezirius - - 5000.
Nota: Kara idem est quod niger. Vezirij dicuntur, qui præter munus militare, quod obeunt, etiam simul sunt Consiliarij, ut nos vocamus, Statûs.
3. Chydir, Bassa Bosnensis, qui olim, uti supra jam narravimus, Præfectus supremus fuit Aulæ regnantis Sultanæ; hic commendavit in Insulâ Leopoldopolitanâ, habebatq; sub se viros Ægyptios - - - - 6000.
4. Ibrahim, Bassa Budensis & Vezirius, quem Supremus Vezirius, deinde post liberationem nostram, infra Jaurinum fecit decollari: Is viros adhuc in armilustrio hodie ante Viennam habuit sub se - - - - 5000.

5.	Huffein Bassa, de quo supra in Diario, Damascenus	3000.
6.	Hassan, Bassa Temisvariensis	1000.
7.	Mustapha, Bassa Silistriensis	1500.
8.	Scheich Ogli Achmet, Bassa Magnesiensis	1000.

Nota: dictus hic ab Urbe Magnesia Civitate Natoliæ, quam Turcæ Manissam vocant.

9.	Hogiaogly, id est, filius Præceptoris Belgerbegus Romeliæ, seu Sophiæ	6000.

Nota: Belgerbegi vocantur, qui talibus Provinciis imperant, in quibus alios Bassas sub se habent: hinc vocantur Principum Principes.

10.	Beckir, Bassa Aleppensis	1000.
11.	Achmet, Bassa Natoliæ	1000.
12.	Harmos, Bassa Mentechesiensis	500.
13.	Achmet, Bassa de Tyra	600.
14.	Hassan, Bassa de Harmit	500.
15.	Halyl, Bassa Sebastensis, Turcæ Sivas vocant.	1000.
16.	Alij, Bassa Ancyrensis	500.
17.	Alij, Bassa Teckensis	500.
18.	Achmet, Bassa Marasensis	1000.
19.	Alij, Bassa Caramaniensis	1000.
20.	Mustaffa, Bassa Ersekoviensis (Civitas in Bosnia)	500.

Nota: hic fuit olim à Budensi Vezirio Ibrahim Bassa huc Viennam pro Legato missus, amicus Ibrahimì. qui unà cum Ibrahimò nunc truncatus est.

21.	Huffein, Bassa Bolicensis, de quo in Diario	600.
22.	Emir, Bassa Adanensis	500.
23.	Aslan, Bassa Nicopolienensis	1000.
24.	Hassan, Bassa de Nigka	500.
25.	Alij, Bassa de Brussa	300.
26.	Hassan, Bassa Chermenus	300.
27.	Jurigi, Bassa Agriensis	600.

Nota: Hic cognomento dictus est Chiör, id est monoculus, estq; ad pontes Viennenses in dimicatione, quam Schulzius die decimâ quintâ Julij habuit, occisus.

28.	Omer, Bassa Karahysarenensis	1000.

Nota: Turcicè Karahysar, ac si dicas, de nigra Castro.

29.	Osman Ogli, Bassa Chiutahienensis	1000.
30.	Ibrahim, Bassa Varadiensis	600.

31.	Mustapha, Aga, sive Generalis Janitferorum	16000.
32.	Osman, Aga Spahiorum, nempe prætorianorum	12000.
	<i>NB. Spahi dicuntur Equites.</i>	
33.	Dilly, Aga feudatariorum sive Vasallorum	5000.
34.	N. Aga Voluntariorum	5000.
35.	Topfchy Bassi, id est, Generalis tormentariæ rei Præfectus, sub se adhuc habens viros	1500.
36.	Gebegi Bassi, id est, Caput, seu Generalis eorum, qui annonæ & armamentarij curam gerunt.	4000.
37.	Milites grandis Kairi.	3500.
38.	Cuniculatorij laboratores stipendiati.	5000.

Nota: hi sunt, quos pro cuniculis parandis mittunt Provincia.

39.	Eorum, qui non quidem stipendiati sunt Sultani milites, sed aliorum famuli apti in necessitate tractare arma.	20000.
40.	Tartarorum Hanus.	20000.
41.	Teöckeölius cum Hungaris.	15000.

Nota, hoc est mendacium Turcici scriptoris decipere volentis Vezirium & nos. Nam Teöckeölius non fuit nisi semel visitandi Vezirij gratiâ in castris obsidionalibus. Ungaros tamen addidit plus minus mille, qui nomen Hungarorum contra Regem suum unâ cum Turcis militantium sustinerent. His mixti fuerunt Batthianus, Draskoviuschius, Nadaftij bini fratres, alijs.

42.	Michaël Abaffi Princeps Transilvaniæ.	6000.
43.	Syrvan aliâs Servanus Canthacuzenus Waywoda Valachienfis.	4000.
44.	Duca, Waywoda Moldaviæ.	2000.

Nota. hic Turca Waywodas appellant, quos nos Principes, quorum primus Servanus, ante Urbem obsidionis tempore, Crucem ingentis è quercu molis fabricatam defodit in terram haud procul à situ, in quo tentorium suum tetenderat: habebat autem inter ceteros captivos Christianos unum Joannem Augustinum à Strowasser, Comitum Questenbergij Regentem, ut vocant: hunc paucis ante liberationem

K 3

11078

(a) Raab/ Urbs. Raab & Rabnijs amnes.

nem nostram diebus, receptis in lytrum ducatis quinquaginta libertati restituit; iustum; accederet Viennam redux, Episcopum; indicaretq; de hac cruce, qua in captivitate sua vidisset; rogandum suo nomine, ut erigi jubeat in sui memoriam, eo, quod tentorium steterit loco, à populo in futurum colendam. Sed quod jam ante adventum hujus Viri per famulam istac lignatum euntem casu detecta crux, & indicata Reverendissimo Cathedralis ad S. Stephanum Praposito & Generali in Sacris Vicario, Domino Joanni Baptista Mayero esset, is hanc crucem in Urbem ad palatium Episcopale deduci curaverat prius, quam de hoc Servani Valachia Principis desiderio fuisset edoctus. Videtur itaq; crux illa quotidie in Episcopali palatio longa pedes septendecim cum inscriptione latiná ipsi ligno insculpta, qua est talis.

Crucis exaltatio est conservatio Mundi; Crux decor Ecclesiæ, Crux custodia Regum, Crux confirmatio fidelium, Crux gloria Angelorum, & vulnus dæmonum.

Nos DEI gratia Servanus ScanthaCurzenus Valachia Transalpinæ Princeps, ejusdemque perpetuus Hæres ac Dominus, &c. Ereximus Crucem hanc in loco quavis die devotione Populi, & sacro honorato in perpetuam sui, suorumque memoriam tempore obsidionis Machametanae à Vezirio Karà Mustaffa Bafsà Viennensis Inferioris Austriae Mense Septembri die prima Anno 1683.

Viator memento mori.

Sed jam seriem armilustrij continuemus, quo censa sunt eorum, qui in castris Turcicis ad eam diem mansere superstites capita 168000.

Nota autem Lector, hunc numerum esse fictum ad illudendum Vezirio, quem passim exercitus omnis fuit exosus ob arrogantem hominis tyrannidem, qua nos doctuerum viri, Turciam multis annis inhabitantes, & negotia aula nostra tractantes. Falsum esse Catalogum, vel hoc solum docet, quod Teockeðlium inter ceteros censeat interfuisse castris illis ante Viennam cum quindecim millibus Hungarorum, cum tamen sit certum, à Teockeðlio huc nunquam nisi ad summum mille viros esse submissos, cum
ceteris

ceteris indigeret ipse in castris suis ad Vagum amnem, ubi iteratò fuit à Duce Lotharingie profligatus: ita nimirum augere bellatorum numerum Vezirio sategerant, ut stare contra succursum nostrum resolveret, quem jam appropinquare didicerat: deserendus deinde à Comilitonibus suis, uti jam pridem in odium viri statuerant. Credendum autem eò magis est alteri Catalogo non minus autographo, cui inscriptus est numerus eorum, qui obsidionis tempore ad hunc usq; diem, aut lesi aut casti, captivi, aut ex morbis deleti sunt Lector, quos ita nobis signatos invenimus.

Catalogus eorum, qui ex nostris (subintellige Turcis) mortui sunt ab obsidione Viennensi usque ad septimam Septembris diem.

Bassæ 3. Ciorbagi, id est nostro more, Janitserorum Tribuni 16. Capitanei militum grandis Kairi 25. Officiales feudatariorum 500, Janitseri 10000. Laboratores in obsidionalibus vijs 16000. Spahi Equites 12000. Tormentariæ rei Officiales, Ministri & Opifices 6000. Tartari 2000. Feudatarij communes 2000.

Summa - 48544.

Nec tantâ nos fiduciâ hic talia adnotaremus, nisi ex authographis, uti scripsimus, Turcicis, quæ Neostadiensis Episcopus tertîa ab eliberatione nostrâ hebdomadè priùs in castris haud procul papillone Vezirij reperta nobis communicavit, vera & ita peracta esse didicissimus.

Sed dum hæc omnia foris fiunt in castris, ad Urbis & Revelini jam debellati fossas hostis indefinenter laborat effodiendis cuniculis: submissis, qui lustrationem obierant, ijs, qui adhuc erant lustrandi: nam omnes recepto Turcis more bini & bini supremo Vezirio se sistere, non manûulatim transgredi debent. Sub noctem ejus diei gyrandulæ è Sancto Stephano exsurgentes in altum, orant Ducem, ut ocyus periculis nostris subveniat.

Octavâ Septembris minus tormentis nos hostis impetijt, pyrobolorum & lapidum evibrationibus totâ eâ die constans: promovitq; labores suos Löbeliano sub propugnaculo, ut horâ secundâ pomeridianâ cuniculos subtus paratos succenderit, quo nova muri moles elisa subsidit in fossam, sed nondum ad affiliendum sat perviam & accommodam: affilierunt tamen ferociter, & magno numero repetitis vicibus; utrisq; autem à nostris viriliter propulsantibus, assiduaq; tormentorum, globis ferro petris alioq; id genus tomento fartorum

(a) exonerationibus sunt rejecti. Occidit hâc cruentâ pugnâ præter gregarios, & minores Officiales multos Subtribunus Dupegnianæ legionis equestris. Crois Chevalier Gournee dictus. alij autem plures sunt læsi. Horâ decimâ matutinâ nos in contracuniculo, quem vocant, (b) à nobis effosso pyloclastrum (c) applicuimus; eâ spe fore, ut illud succensum discusso terræ obice viam in cuniculum hostis istic præparatum aperiret; sed spes ea nos delusit. Horis pomeridianis animadversus est in hostium castris ingens motus & alteratio commeantium, & equitantium huc illuc confusè, passimq; per castra insternentium equos & Camelos onerantium, credebamusq; de Succursu nostro adventante hosti jam plus, quàm nobis, constare debere, qui hos inter ipsos conciliaverit motus: interim tamen cuniculorum suorum labores non omittunt perficere, ac si à foris nihil timerent. Nec omisit Generalis Comes à Stharenberg econtra curare sedulo, quæ exstruendis novis per valla repagulis, excisisq; per propugnacula ruinis reficiendis confirmandisq; servirent; infernè etiam post propugnaculorum valla vias in Urbem tendentes, & domos ferreis catenis fecit muniri tegique, ut omni, quicumq; se daturus sit, casui istac illaturo damnum hosti robustius possit resisti.

Sub noctem gyrandulæ iterum è turre Sancti Stephani emissæ pro nobis interpellarunt Ducem.

Hostis autem frequentissimis tormentorum ictibus ignis & lapidum è mortarijs evibrationibus ferociùs solito in Urbem detonuit: Horâ decimâ matutinâ Turca captivus introductus in Urbem est, referens ingentem esse in Turcarum castris consternationem ob succursum Christianorum, qui fiat vicinus post montes (E.) sub meridiem visa est magna exercitus Turcici pars ad radices saltus & montis Cæsij jam tum stare in armis, quam sequi videbamus innumeras turmas depositis plicatisq; tentorijs: ductis etiam secum camelis, curribusq; onustis pabulo & utensilibus sarcinis, tanquam alio domicilium suum translaturas, quod factum est. Nam castra metati ad eosdem saltus & montium radices istic iterum papilionibus explicatis confedere, ut descensuro fortassis istac succursui eminus magis abs Urbe reprimendo viciniore sint. Non obstantibus his, nihilominus promovent labores suos in fossis, & eâ nocte nostrâ

(a) Kartatschen. (b) Contra-Minen. (c) Petarde.

nostrâ nos lineâ communicationis vi & foco exutos multâ suorum cæde exturbat & occupat, promovetque cuniculos novem, quos sub lorica propugnaculis media (17.) jam ante parare ceceperat.

Decimâ Septembris promovere pergit hostis cuniculos sub densatis contra Urbem explosionibus tormentorum. Horâ undecimâ noctis cuniculum succendit sub propugnaculo palatino (7.) loco priori ruinæ vicino, quo hac quidem vice singulare aliud nihil effectum est, quam quòd laxaverit spatia ad tentanda istic deinceps majora & periculosiora pro nobis. In ducendis sub cortina sive loricâ (31.) cuniculis impeditus est repetitis dejectionibus pyroborum ingentium quingentarum librarum in fossam (quos *Mordschlag* libratores appellant) quorum pondere fatiscens infernè terra, immani dein hiatu reverberata, magnâ demum excussâ terræ mole, sparsim vicinos cuniculatores antraq; abs ipsis perforata contextit: cui regerendâ multum temporis necesse habuerunt impendere.

Vidimus item hodie columbam albicantem horis matutinis ex hostium castris volitantem ad nos in Urbem: sub noctem verò succensis è turre gyrandulis unâ & simul quam plurimis, hoc voluimus innuere Duci, supplicare nos simul omnes & unâ, velit accelerare succursum, sine quo ingens mox Christianorum sanguinis sit securum profluvium.

Undecimâ Septembris. Hostis summo manè maximis nos tormentis, quæ habuit, solito ferociùs salutavit horis duabus; post has remisit ferocia: laboribus autem cuniculorum institit lentius: horis pomeridianis vidimus eum totis agminibus, etiam avocatis ex Insula (H) ijs, qui istic curaverant, versùs Cæsum montem iter intendere: certissimum nobis signum istac salvatores nostros accurrere: Nec eâ nos esse spe falsos advertimus, quando sub horam quintam pomeridianam vidimus oculis nostris, occupari montis cacumina densatis continuò turmis & turmis, explicatâ lineâ à Sancti Leopoldi facello (S.) ad usque Chamaldulensium busta (T.) per medium milliare, à facello in longum porrecta: unde & tormenta ocyus in Turcas subjectos ascensum molientes vidimus contra displodi. Quantum id nobis spei solatijq; attulerit, ille consideret, qui novem septimanis nobiscum à barbaris interclusus omnia acerba vitæ passus, de vita demum ipsa, uxore, liberis, & fortuna profusus omni periclitatus est: per noctis obscura ascensum promovere per-

gunt Turcæ, è contra nostri descensum, evibrantq; à cacumine montis gyrandulas expectatissimum nobis signum presentiae suæ, cui nos simili ocyus signo gaudia inde nostra innuimus: supplicantes totâ nocte DEO, donec illuceret tandem optata nobis, toties suspirata & salvifica

Duodecima mensis Septembris albo ab omni Christianitate in futurum calculo notanda dies, quâ supplicum suorum vota exaudijt Justus simul, & simul misericors DEUS, paganasq; gentes in suâ feritate confisas dexteræ suæ Omnipotentis virtute contrivit, uti nunc annotabimus paucis.

Orto sole prodibant nostri densatis agminibus tardigradisq; passibus è bustis asceterij Chamaldulensium, & Sacello Sancti Leopoldi (S.T.) structis in Cæsij montis cacumine: explicatisq; ad sinistrum latus inspectantium longioribus alis, latius etiam ultra Monasterij busta è saltuum dumetis prorepunt, indeq; seratis semper ordinibus lento at æquali gradu è vertice montis paulatim declives, cedunt sequentibus standi, & sese similiter dilatandi spatia: hoste contra aciem ad radices montium explicante. Eo tamen non obstante, tanto magis densantur nostri in montis vertice, longoq; sequentes firmate, mox ut planitiem premunt magis, magis etiam in latum extensi demittunt se lento, uti diximus, sed serato semper gradu per vinearum declivia, agentes continuo tormenta præ se, isq; per intervalla in hostem displois, subsistunt tantisper, donec denuo onerentur, concessio interea tempore his, qui sequebantur, se remittendi in ordines suos: tum actis iterum ante se tormentis promovent descensum ad triginta plus minus, aut quadraginta passus: ibi subsistunt denuo exonerandis tormentis, & præbendo sequentibus condensandi se spatio; eoq; deinceps modo & ordine peracta res est: usq; dum cominus Turcas inspicerent.

Hi suspicientes immanem hominum Christianorum chalibe & ferro ad latera, ad pectus & capita armatorum multitudinem, à summo montis cacumine ad radices usq; tantâ latitudine exporrectam, tantâ spissitudine densam, tam bello ordine junctam, tantis animis ad pugnandum promptam & alacrem. Hæc inquam omnia suspicientes ante se, & post se sentientes tormentorum ingentium globos, quos Generalis noster è mœnibus in terga hostium continuis displosionibus ejaculari jubebat adeo densatos, ut integrum arma-

mentarium unâ semel & simul evomere in impios scurras velle videretur; aleam tentant, & audent primi laceſſere. Tum enimvero continuo cœptâ pugnâ conſigitur, cæduntur & cædunt, ſed non diu: mox enim ira barbarorum deferbuit, cum obſervarent Joannem Poloniæ Regem levato regali tegmine Polonos ſuos animantem à dextris, pariterq; Lotharingiæ Ducem à ſiniſtris, & reliquos Duces ac Principes in medio exercitûs Chriſtiani, uno omnes impetu factò unitis viribus totâ acie in adverſos incumbere: tum enim vero cedere ſæpius loco Turcæ, mox ſe colligere & vires reſumere, deniq; terga vertere, & turpi ſe fugæ committere, relictiſ Caſtris, omnibuſq; & ſingulis, quæ in ijs erant.

Supremus Vezirius, qui deſertis papilionibus ſuis (V.) initio pugnæ in locum paululum à conſlictu remotiorem in viam, quâ Laxemburgum itur, ſe receperat, ibiq; tentorium aliquod tumultuario opere ſibi expandi paraverat (X.) cum videret barbaros ſuos conſuſâ multitudine contra ſe dilabentes ſalutem in pedibus quærere, ipſe quoq; laxatis equo habenis communi ſe involvens opprobrio fugam capellit: fugientes inſecuti Victores Chriſtiani, non Caſtris modò, ſed & omnibus, quæ in ijs erant, potiti ſunt: papilionibus, annonâ, tormentis, pecuniâ, bubalis, carris, camelis, ſuppellectile, globis, pyrobolis, pulvere, pice, adipe, ferro, plumbo, ſtanno, argento, auro, tapetijs & aulæis: uno verbo omnibus, quorum nos deinde catalogum adnectimus ad hujus operis calcem.

Dum hoſtis fugam continuat, promovens Ducis juffu ad Urbem Ludovicus Wilhelmus Badenſis Marchio, cum Halleweilij Heiſleriq; Dimachorum, mediâ Principis Wirtenbergici, & aliâ pedestri aliaq; ex equeſtribus legionibus manu ad uſq; repagula, ſignificatum mittit Stharenbergio Generali, veniſſe ſe, ut unitis viribus, quas intra Urbem habeat, in obſidionales hoſtium foveas, è quibus horrendum adhuc ſæviebant barbari (ac ſi nullum à foris adeſſet periculum) irruptionem adornet: ſed hâc non expectatâ Turcæ jam deſeruerant ſtationes ſuas, quando Marchio dein ſub noctis crepuſculum deliberatam eruptionem adornavit: nemine Turcarum ultra in obſidionalibus eorum vijs reperto. Unde occupabant noſtri tormenta & annonam omnem iſtic inventam, nemine omnium reſiſtente.

Dum interim Poloniæ Rex cum ſuis ſuccedit Turcarum caſtris,

subitq; papiliones Vezirij, quibus ipse refederat in medio elatioris campi, qui post vicum suburbij (Neustift dicti) versus Pentzingam pagum est situs (V.) depradante hac victoriosâ gente quidquid ipsis prædare erat volupe, nam delectum habebat.

Succursus omnis hoc ordine fuit instructus. Sinistram alam sustinebat Serenissimus Lotharingiæ Dux cum Cæsareis copijs: Dextera alæ præminebat Rex Poloniae numerans sub se viginti sex millium Bellatorum exercitum, cui aliquot Cæsarei Equitatus turmae erant adjunctæ. Corpus intermedium ex Imperio Danubio secundo dilapsum sustinebant Electores cum Saxone, Bavarus, & Waldeggijs Princeps, Franconicis ijsq; adunatis copijs imperans.

Acies ita erat circumspectè fortiter & prudenter instructa, ut nil simile facilè viderit orbis: Nemo movebat ex loco pedem, nisi alter movisset simul, aut expectabant se invicem, donec unâ starent aut moverent. Nec erat ullus istic Generalis aut Princeps, quin copijs suis præiret ipse in fronte ducens in hostem: Joannes hujus nominis tertius Rex Poloniae suos primus Ipse animavit, suos primus eduxit: Idem ad miraculum præstitit uterque Elector; Dux Lotharingiæ, Dux Saxoniae Lawenburgicus, Marchio Badensis uterque, Princeps Croyus (cujus frater gloriosus hac pugna occubuit, ipso fauciato) Generales nostri & Tribuni Caprara, Lesleius, Rabatta, Dunnewaldius, Balsius, Gondola, & Taffius Comites, Mercy, Hal-leweil & Diepenthalius Barones, singuli semper videbantur in capite; præstabantque omnes, quidquid à fortibus & invictis Heroibus poterat orbis expectare: eorumque exemplis accensi ceteri adeo ferventer festinabant in hostem, ut fræno esset opus, quo festinatio præpropere cohiberetur, ne excederent orbitam. Nemo cecidendi gerebat animum, sed vincendi: in prædas ante reportatam certò victoriam debachandi nemo, sed aggrediendi generosè & debellandi hostem zelus, comedebat omnes & singulos, nec aliud desiderabatur passim, quam resistentia Barbarorum, non fuga: ut vehementior inde pugna, & gloriosior exoriretur Urbi victoria, & orbi quies: quam utramque DEO omnipotenti exercituum omnium Domino imprimis in acceptis justè teferimus, si situm consideremus locorum, queis arcere barbari succursum potuissent: & ignominiosissimam fugam, quâ deserere omnia prius quàm subire Martis aleam voluerunt, DEO Optimo Maximo terrorem panicum barbaris immi-

immittente, postquam primi tamen lacesivissent in pugnam Christianos.

Sed amplior hæc & nobilior est materia, quam quæ angustis his chartulis circumscribatur pro merito: faciemus sanè ex voluntate Augustissimi Cæsaris, ut tot S. R. Imperij Ducum, Principum, Comitum, tot ex Europâ universâ Illustrium & bello fortium Heroum, qui ultro ad tam decoram, tam piam, tam sanctam & necessariam pro Christianitate susceptam Martis aleam ad miraculum usq; ex Italiâ, Daniâ, Suetiâ, Bataviâ, Belgio, Hispaniâ & Galliâ numerosi confluerunt, nomina & parata eis per semet decora, instructaq; in hostem communem acies, debellataq; gloriosa prælia ad amussim incisa æri consecrentur Immortalitati: mox ut otij plusculum nacti, informare nosmet potuerimus de singulis, quis, quid, ubi & quo modo gesserit, dignatiq; fuerint nomina nobis sua, & functionem, quam exercuerunt, adnotatam submittere: nullo alio fine, quam ut virtus singulorum apud posteros nostros olim sit norma Univerforum. Hæc tunc. Nunc narrationem absolvamus, quæ porrò sic habet.

Dum ignominiosissimè diffugiunt Turcæ, ocyus in arena amandatur abs Lotharingiæ Duce Franciscus Carolus Comes ab Awersperg, Principis quondam Awerspergij filius, adjutans Generalis, quem vocant, Ducis; qui optima hæc nova Cæsari ex superiori Austria Lintzio ad eandem hanc Viennæ eliberationem properanti referat. Is intellecto fortunatissimo eo pugne eventu lumme latatus confestim auditâ missâ anchoras solvi mandat (nam in navigio pernoctaverat) & Dürrensteinio defluens, Clauastro-Neoburgum appellit, ubi eâ nocte quievit. Illuc excurrens Stharenbergius, ut Imperatori eminus gratularetur ante, quàm Urbi Is succederet; abs Ejus Majestate quam benignissimè est exceptus, & cum gratæ clementiæ notis dimissus.

Dilabente autem ita turpiter & probrosè Turcarum exercitu, à persequentibus eum Polonis eodem adhuc vespere castra cœpta sunt diripi, continuataq; direptio alterâ die totâ à supervenientibus Germanis. Et vix ullus in Urbe Nobilis, Miles Civis aut Incola, quin die sequenti per ruinas palatini propugnaculi descendens in Urbis fossas, indeq; reptando relegens spondæ verticem per fudes istic, & subversa receptacula (nam porta Urbis nulla adhuc commehabilis

erat) penetraret in castra hostilia, indeq; asportaret, quidquid volupe esset, palatoq; ac animo arrideret. Nam tanta erat in castris rerum omnium imaginabilium, & humanæ vitæ utilium abundantia, ut displiceret delectus. In auro numerato ajunt suppellectileque pretiosissimâ sub papilionibus Vezirij, aliorumq; Bassarum inventos esse milliones: suntq; inventi è grege viri, qui viginti & triginta etiam millium florenorum pretia asportaverint soli: Rex autem Poloniae impedimentorum Vezirij partem majorem cum equo, phaleris, pharetra & sagittis, cum vexillo Solymanni ex aurea tela, inscriptisq; ei characteribus Turcicis, & caudâ equinâ duplici, quam vocant ante Vezirium deportari solitâ ceu supremæ potestatis signo, omnino potitus est, subintravitq; Vezirij supremi tentorium, in quo requievit & de nocte.

Cumq; alij passim Turcarum castra lustrarent utilis ergo, & unusquisque curaret portari domum aut vehi, quidquid suppellectilis sibi, aut rei suæ familiari commodum fore existimaret; Neostadiensis Episcopus, Leopoldus Comes à Kollonitsch pupillos & orphanos, infantes & pueros (quadringentos plus minus & quinquaginta) atq; inter hos ipsos vulneratos quàm plurimos sustulit; quorum matres multæ truculentis barbarorum frameis hac illac stratæ jacebant per campos & castra dissectæ, pupulis haud eò minus adhuc trucidatarum matrum ubera pro lacte prensantibus: quibus deinceps aut liberalitate suâ Episcopali, aut impetratâ devoti fœminei sexus misericordiâ, de benigna vulnerum & plagarum curatione, educatione & alimentis bonus Pastor providit, ingenti Patriæ & Christianitatis solatio: mercedem olim recepturus abs eo, qui nec haustum frigidæ suo nomine sitientibus impertitum sinit esse irremuneratum.

Ea quæ Cæsaris armamentarijs inferenda relicta sunt, postea hic ad calcem prout nos quidem accepimus, adnectemus. Altero die, qui fuit

Septembris tertia & decima, Poloniae Rex cum Electoribus binis, Duce Lotharingæ, cæterisq; ferè Generalibus illustribusque personis ducti à Stharenbergio Conservatore, obivere Urbis mœnia lustrantes obsidentium obsessorumque labores & opera: quæ omnes ceu attoniti obstupescentes, laudare uno omnes ore occipiunt Conservatoris nostri fortitudinem atq; industriam, virtutemq; omnium & singulorum, qui sub ipsius directione tam præclare se gesserint.

rint. Hoc interim certum est, nullum fuisse omnium, quin ultimam sui sanguinis guttam maluerit spargere, quàm dedendo se Turcis, famam nominis sui commaculare. Post lustrata quæ foris sunt, Rex & Elector Bavariæ, præbitis Electori Saxonix & Lotharingix Duci omnibus benevolæ amicitix signis ab his separati in Urbem processere: Et Rex quidem curabat ante se portari vexillum: quod ante Vezirij papiliones acceperat, moxq; in facellum B. V. MARIE Loretanum paucis suorum comitatus secedens, lecto Missæ officio reverenter interest, quo finito pro sua devotione Rex ipse Ambrosianum hymnum cum præsentibus, humi stratus, decantat; post hunc rhedâ unâ cum Principe filio suo, germanico habitu vestito, deportatur in Stharenbergij ædes, ubi unâ cum Electore Bavariæ, pluribusq; Polonia Magnatibus & Generalibus, Domino item Comite Schaffgotfchio (tit.) qui abs Cæsare ad Regem erat legatus, alijsq; personis illustribus pransus est dapfilitè. Post prandiû cum post alios benignè collocutus Meninskio supremo Cæsaris Interpreti, & Consiliario esset: in domiciliû Comitæ Capplirij quietis causâ divertit: cui cum per semihorulâ plus minus spatium indulisset, sub vesperam Eques in castra reversus est; in quibus negligenti militum avidius inhiantium prædæ incuriâ, centena aliquot pulveris nitrati centenaria evaporarût in altum: multis opinantibus, cuniculorû hos ignes esse, quos sub vijs suis obsidionalibus vafre fugitivi destituissent. Altero post hunc, id est,

Decimo quarto Septembris die Sacra Majestas Cæsarea, Clementissimus Princeps & Dominus noster, cum selecto comitatu secundo amne defluxit ad nos: exscendentem navigio sub terna tormentorum per mœnia Urbis, sclopetariorumque displosione exceperunt Electores ambo (nam Rex Polonia summo jam manè cum exercitibus castra promoverat) & præcipui quique Campi ac Urbis Mandritæ: quos omnes benignè vicissim & clementer acceptos admisit ad manus osculum: ductus inde per obsidionales hostium vias, & Urbis fossas, cum accuratè lustrasset singula, sub horam deinceps pomeridianam secundam per portam Hungaricam (vulgò das Stuben Thor) quæ ocyus ad hoc adaptabatur, ante euntibus Bavaro & Saxone Electoribus subeuns Urbem, rectâ in Sacram Sancti Stephani ædem deductus est: ubi sub ternâ iterum tormentorum muralium universæq; militiæ per valla dispositæ sclopetorum festivâ displosione devotas palàm DEO gratias egit, decantato

symphoniacis instrumentis & vocibus Ambrosiano Hymno, quem Episcopali paludamento circumdatus Comes à Kollonitsch repetito tertiâ vice principio solenni cantu intonuit : nam hic solus ex omni virorum ejuscemodi dignitatis Ecclesiasticæ gradu præfulgentium numero Viennæ subsistens, præstantissimæ huic manserat, pressæ diu Urbis, eliberationi superstes.

Peractis inde sic solenni ritu DEO gratijs, Emericus Viennensis Episcopus captans cum Cæsare loquendi oportunitatem recensuit Majestati, renovavitq; memoriâ historiæ ejus, quâ constat, quòd Anno 1529. Turcarum Sultanus, etiam tunc ut modò Solymanus dictus, cum & ipse ducentis, & pluribus barbarorum millibus comitatus Viennam frustra obsideret, deprecantibus incolis pepercerit S. Stephani turri, prohibueritque in eam sævire tormentis, ne artificiosè istic per circuitum è solidis petris facta toreumata elisa & fracta conciderent : Viennensibus in beneficij memoriâ ex stipulatu semilunam & stellam, Turcarum nempe insigne, cacumine turris tunc figentibus : quod quia hodie dum adhuc istic hæreret conspicuum, hostisq; nunc, contempto veteri pacto, ferociter & assiduè turrim hanc tormentis quatiens immania illi damna intulerit ; supplicari modò, ut clementissimâ Cæsaris veniâ sibi nunc Episcopo liceat, hæc impia Turcarum arma deturbare, & salvificæ Crucis signum priorum loco refigere ; quod Cæsari placitum in eo est, ut propediem executioni mandetur. Post hæc Imperator in Arcem vectus, cui Archiducali Curix nomen (nam ordinarium Cæsaris Palatium foedè tormentis laceratum hospitalitatem negabat) cum plures ad se accedentes benignè audiisset, unâ cum Electoribus binis horâ prius quintâ vespertinâ est pransus : nec cænavit ultra.

Sublatâ mensâ, cum alij alijs Viri Principes semper succederent, qui Cæsareæ Majestatis pedibus adgeniculati felicem ipsi in Sedes suas reditum gratulabantur, illa dies obsequijs ejuscemodi continuatis consumpta est. Die posterâ, id est,

Decimâ quintâ Septembris Imperator foras in campum, milliâribus minimùm duobus abs Urbe per Danubij ripas porrectum, processit coram salutaturus Poloniæ Regem, quem in eam diem ante non viderat, & lustraturus Victores exercitus.

Priùs tamen in Sacellum B.M. Virginis Loretanum concessit ut sacro Missæ sacrificio pro more, pius adesset : quo finito re-

versus in Curiam, Poloniæ Regis Legatum Joannem Gninskium, Coronæ Pro-Cancellarium gratulationis officio perfurgentem audivit sermone latio eleganter, ita fere differentem. Regem suum velocem ad Augustam Cæsareæ Majestatis vocem atque salutem, posthabitis omnibus sibi charis venisse Auspice DEO, vidisse Lechico animo, vicisse Imperante invictâ semper Majestate Augustâ, conjunctâ Generalium Majestatis Ejus, Serenissimorum Electorum, Principum, Ducum, exercituumq; fortitudine: Dexteram Domini, quæ manus armavit ad prælium, fecisse virtutem hanc: Cupere vehementer Regem suum Majestatem hanc Augustam amplecti coram; sed instare Victoriæ, atque in campo gloriæ ampliora semper à cælo pro Cæsarea Majestate expectare decreta, gratulantem interea restitutam Augusto suo suam Regiam. Cumque è spolijs suis immanissimo Christianitatis hosti detractis palmare Orientis vexillum ad SS. Apostolorum limina Romam emisserit, prosternere Sacræ Cæsareæ Majestati, Mahometici Imperij insigne. (Pertica erat longa pedes plus minus sedecim tornata in crassitiem virilis pugni supernè deaurata, toreumatibusque acupictis effulgens, à quâ coronamentum dependebat in longitudinem ulnæ, quod Turcæ suâ linguâ Tugh, nos caudam equinam vocaremus, quia ex jubeis equi marini consuitur; signum supremæ in campo potestatis, qualia ante Primum Vezirium deportari ubique, & ante tentoria ejus reverentiæ ergo figi consueverunt.) Nec descensurum equo Regem donec integra gloria, ac securitas terris utriusque præstentur, Oriensq; superbus Augustum Occidentis nostri, Bello Judice, veneretur atq; suspiciat; nec credat quod optat, esse consumptum, dum sentiet oriturum ut Luciferum Leopoldum Augustum: quem faxint superi! ut nova Imperiorum sæcula ordiatur pro Augustissima Domo sua, & à Primo Leopoldo Augusta progenies imperet ad usque sæculorum consummationem. Ita vovere Regem, Dominum suum clementissimum, ita precari, &c. Hæc fere Legatus.

Cui Cæsar disertissime ad stuporem Poloniæ gentis respondit eandem, id est, latinâ lingua; decumanum hoc cæli beneficium extollens, & Regis sospitatoris totiusque amicæ nationis Auxilia: queis optet quidem grata quævis in liberata jam Urbe præstare se posse; sed quod in campum jam Martium sit invitatus, in procinctu nunc esse, ut istic amplectatur Regem lustretque Victorem exercitum.

Moxque signo profectiōni tubarum clangore dato equisq; conscens ad castra perrectum est. Vix ad tertium ab Urbe lapidem ventum est ; cum ecce Bavariæ Electoris exercitus primus se oculis Cæsaris ingerit, mox ut busta PP. Augustinianorum post terga erant relicta : in cuius fronte super equo conspicuus Elector, strictum ensē quem Cæsar Serenitati ejus tres circiter ante annos apud B.V. Oettinganam donaverat gemmis, & unionibus pretiosissimè distinctum in dextrâ gerens , præstolabatur adventum Imperatoris : appropinquantem, profundissimâ vibrato decussatim ensē reverentiâ excepit. Cui blandè arridens Imperator, benigno Vultu, multum hunc sibi Principis Consobrini ardorem placere commonstravit. Inde se Elector comitivæ Cæsaris adjunxit : qui lustrando ultra suum & illum, quem Imperium submiserat exercitum pergens Ebersdorffium (nam eo usq; porrigebantur alæ) hinc mox in dexterum latus ultra Schwechetum semihoræ viâ declinat, ubi Poloniæ Rex cum suis castrametatus operiebat Imperatoris accessum: quem cum admoneretur in vicino, nec amplius unius aut alterius sclopeti ictus intervallo abesse, ocyus cum Principe filio suo Eques accelerat obviam, denudatisq; hinc & inde verticibus cū se invicem inclinatis in amicam salutationem corporibus excepissent ; reopertis iterum sacris verticibus Equites, prout erant, familiariter sunt collocuti, in Electoris Bavariæ aliorumq; centenorum utriusq; Aulæ Magnatum circumfusa præsentia.

Disertis imprimis verbis Cæsar Regi gratias egit, quòd tantâ is suâ suorumq; molestiâ tantum iter emensus tam fidelem assistentiam, contra communem Christianitatis Hostem præstare voluerit ; pro qua Ipse Cæsar & Christianitas Univerſa sit Ei devincta : Apud illum autem qui venturus est mundum, serosq; posteros ejus, Nominis ei famam deberi sempiternam.

Ad quæ Rex : DEO Trino & Uni insignitam hanc de truculento Christianitatis hoste deberi Victoriā asserens, se quidem aliud præstitisse nihil profitebatur, nisi quod debitum suum requisierit : omnibusque porro se animi sui ac corporis viribus daturum operam, ut plura edantur à se suisque pro Ejus Majestate, ac Christianitate Univerſa, virtutis exantlandæ specimina : & his similia, &c. Queis peractis, cum ad nutum Regis Princeps ejus Filius profundissimâ factâ Cæsareæ Majestati Reverentia ex improvise manum Augusti prehensam

hensam esset osculatus, suumq; mox Cæsar ei affectum & amorem plane paternum liberaliter repromississet; denudatis iterum sacris verticibus, cum benè invicem essent precati, retrocesserunt ab invicem: Cæsare suum iter præter Polonam gentem (præduce Exercitus ejus Generali Duce Jablohovio) civitatem versùs prosequente; Rege autem cum Aula sua paulò longiùs ad tentoria sua progrediente.

In hujus diei itinere vidit Cæsar omnia passim loca esse vastata, præter hortum Ebersdorffio & Simmiringæ pagis post Sancti Marci medium, Neugebau dictum; ubi olim Anno 1529. etiam Viennam obsidentibus Turcis, Solymanus eorum, tentoria sua tetenderat, ad quorum formam Maximilianus II. deindè Imperator hortum exstruxit turribus cupro tectis per intervalla ea distinctum & ornatum, queis olim papiliones steterant ab invicem separati. Id quia notum in hanc diem Turcis, conflagrando huic loco præ Sultani sui olim istac castrametati reverentiâ pepercerunt, & pro annonario usi sunt: unde immane quantum panis bis cocti aliarumq; humanæ vitæ utilium rerum asportaverint nostri. Hoc in loco reperti sunt pridè ex prætorianis Turcicis viri plus minus quinquaginta, qui istuc collocati fuerant, ut plurimis Christianis puerulis inibi detentis ab hoste fortè sævituro parceretur. Sed hi omnes à nostris servati sunt: prætorianis in captivitatem reductis.

Cæsar in Urbem redux, ut pignus aliquod sui in Principem Regis filium affectus statueret, Ernestum Comitem à Molart Camerarium & Architrictim suum submisit ocyus, qui tesseram Cæsareæ suæ munificentia ei detulit gladium gemmis pretiosissimè distinctum; sed & alij Exercitus Polonici Duces atque Primores benignam liberalitatem sunt experti.

Reliquis diebus, queis Viennæ adhuc substitit Sacra Majestas, defensiones Urbis intrinsecas diligenter lustravit, Elector autem Saxonix, intemperiem alvi profluentis excusans repente cum suis discessit, petita per Ministros Cæsaris veniâ. Cæterum livor sinistraq; interpretatio, aut fingendi libido causas non unas, nec generositati Electoris conformes huic redditui assignare, & rumore sparso sufflaminare gestijt. Quasi Elector Religionis Evangelicæ rationem habiturus, arma contra Hungaros stringere amplius detractasset. In Barbaros Ottomannos, eorumq; nefarios sectatores, Romana ple-

rumq; sacra profitentes non minus, quam in supposititium Principem Turcarum mancipem, ambitum suum pietatis fucō velantem exercitus erat ducendus, & ducitur hodieum, intacto Religionis cultu. Omnium profecto bonorum, nedum Christianorum odio digni sunt, & Vindice manu, quicumq; Turcas & Tartaros in Hungariæ Austriæq; perniciem sollicitarunt. Et tamen his ipsis extrema quæq; supplicia, unanimi cunctorum & sincero Judicio promeritis, Clementissima Cæsaris Pietas, deprædicataq; toto Orbe longanimitas, & mansuetudo Austriaca submittentibus se, & verè poenitentibus parcere prompta, obrectatorum ora væcordeq; tumultuantium conatus noverit coercere.

Varijs dein Consultationibus pauculi adhuc dies transacti sunt, communicatisq; hinc inde consilijs statutum, qui reportatis hisce à communi Christianitatis hoste victorijs sit insistendum, quæ sequendum, quidq; deinceps autumnō adhuc durante agendum omitterendumve: Cæsar, postquam Stharenbergium Comitem Generalem Campi Marechallum creasset, die decimâ nonâ Septembris ducto per saltum Viennensem terrestri itinere Linzium salvus & incolumis redijt: quem sospitet porrò cum terris & subditis suis in annum usq; & usq; ignoratum Nepotibus suis, ignoratum astris annum, DEUS Unus & Trinus, cui laus sit, honor & gratiarum-actio in æternum.

Hic fessum calamum figo, ut hebetatum exacuam, donec hoc campiductu finito, quæ hinc eò sint usque, præclare ultra, & alibi obfidionis tempore extrinsecus gesta, novo labore describam novo ardore legenda.

F I N I S.

Errata sic corrigenda.

- P**ag. 21. lin. 25. M. lege G.
Pag. 14. lin. 5. A lege Z.
Pag. 16. lin. 34. 4. lege D.
Pag. 17. lin. 6. fin. Polonibus mille, lege, plus minus quater mil-
le sub Lubomirio Principe Casareo ære pridem collecti.
Pag. 18. lin. 13. E. , lege G.
Pag. 21. lin. 15. fin. factuosè, lege fastuosè.
Pag. 68. lin. 13. loco dexteram, lege dexterum.
Pag. 71. lin. 16. fin. pro superat, lege supererat.
Pag. 72. lin. 6. læso, lege caso.

Errata adhuc corrigenda.

- Pag. 50. lin. 12. fin. post verbum (secuissent) adde: Generalis Comes Daunius, & Comes de Souches hîc loci tum curabant rem accuratè.
- Pag. 72. lin. ult. fin. post verbum (curantibus) adde: Dominis Generali Comite à Daun, Comite de Souches, & Barone Heistero,
- Pag. 74. lin. 13. fin. post verbum (lethalis) adde: Curabant autem rem hîc gnauiter & accuratè (uti aliàs semper) Generalis Comes Daunius, Comes Souchius, & Baro de Beck: quorum primus lapidibus, ictu tormenti hostilis, è muro exfectis, perforato pileo, secundùm caput & humeros, aliàquè corporis sui membra periculosè hîc est sauciatus. Et fuissent hæc suis semper locis descripta pro merito: si citiùs nobis innotuissent: Versio autem germanica seriùs prælo commissà recenset.
- Pag. 85. lin. 4. omittatur (ex voluntate Augustissimi Cæsaris.)

Lector.

Quam tibi promisi, ecce, nunc præsto fidem. Catalogos promisi eorum, quæ in Turcarum fugitivorum castris inventa, Armamentarijs Imperatoris cesserunt, tanquam illuc spectantia; aliaq; id genus: Quæ propterea vernaculâ Germanorum linguâ adnecto, quia verba latina me sæpe destituunt, quibus propriè singulas has rerum adscriptarum notiones possim exprimere: hinc eâ linguâ, quâ mihi sunt data, tuæ mi Lector, fidei illa restituo, quæ sic habe:

Specification,

Was über den so eylends flüchtigen Ruffbruch der Türckischen Armee von der Statt Wienn / auß dem Läger in die allhiefige Zeughäuser überbracht worden / und noch zu überbringen verbleibet.

4000. Centen Bley.

4000. Centen Pulver.

18000. Metallene Hand-Granaten.

2000. Eiserne Hand-Granaten.

10000. Krampfen und Schauffeln.

6. Centen Luntten.

2000. Brand-Kugeln.

50. Centen Pech und Harz.

10. Centen Petrolium, und Catharina Del.

500000. Pfund Leinöl.

50. Centen Salpetter.

30000. Weinen-zeug.

50. Centen Feldmacher-Leinwath.

200000. Hårene Sandsäck.

80. Centen Türckische Hueff-Eisen und Nägel.

50. Centen Battary: und Brucken-Nägel.

1100. Stuck Pechpfammen.

4000. Stuck Schaaf-Fell.
 20. Centen Bindfaden von Cammel und Ochsen-Haaren.
 2000 Heleparten.
 400. Sensen.
 500. Janitscharen-Röhr.
 50. Säck gespinnener: und ungespinnener Baumwolle.
 1000. Ungefüllte Woll-Säck.
 2000. Eiserne Platten auff Schild/und Rundtatschen.
 100. Centen Schmeer und Inslut.
 200. Janitscharen Pulfferhorn.
 20000. Lederne Pulffer-Säck.
 4. Blasbälck zu glüenden Kugeln.
 50. Centen ungearbeitetes Eisen.
 200. Hölzerne Wagenwinden.
 8000. Läre Munition-Wägen.
 1000. Grosse Bomben.
 18000. Unterschiedliche Kugeln.
 4. Ganze Carthaunen.
 106. Groß und kleine Stuck/ 10. Mörser/ 1. Haubitz.
 Ein Menge Schlepp-Sail zun Stucken.
 16. Grosse Ambosß.
 200000. Brandröhren auff groß und kleine Granatten.

Verzeichnuß/

Der bey Belägerung der Statt Wien auff die Pa-
 steyen auß denen Kayserlichen Zeughäusern auffgeführ-
 ten Stuck / Haubitzen und Pöcker. Als:

Ganze Carthaunen	=	=	=	20.
Drey viertel Carthaunen	=	=	=	4.
Doppelte Schlangen	=	=	=	4.
Dreyßig pfündige Stuck	=	=	=	1.
Halbe Carthaunen	=	=	=	23.
Kurz 24. pfündiges Stuck mit der runden Cammer	=	=	=	1.
				Ganze

Gantze Schlangen	=	=	=	=	6.
Quartir-Schlangen oder Viertel-Carthaunen	=	=	=	=	35.
Halbe Schlangen	=	=	=	=	2.
Falckhaunen	=	=	=	=	20.
Sechs pfündige Cammer-Stück	=	=	=	=	2.
Bier pfündige Schlängl/und auff Karren gefast: und ungefaste Stück	=	=	=	=	10.
Lange Feld-Schlängl	=	=	=	=	22.
Regiment-Stück	=	=	=	=	57.
Drey pfündig Eisen schiessende Stück / mit zugespitzten Cammern	=	=	=	=	2.
Regiment-Stück nach Gründls / und Prinz Roberts invention	=	=	=	=	2.
Doppelte Falckaneth / oder zwey pfündige Schlängl	=	=	=	=	8.
Haubizen	=	=	=	=	12.
Zwey hundert pfündige Pöller / von Metall	=	=	=	=	4.
Hundert und fünffzig pfündige	=	=	=	=	2.
Hundert pfündige	=	=	=	=	5.
Sechzig pfündige	=	=	=	=	10.
Acht und zwainzig pfündige	=	=	=	=	2.
Sechs und zwainzig pfündige	=	=	=	=	1.
Acht und zwainzig pfündige eisene Pöller	=	=	=	=	6.
Fünffzehen pfündige	=	=	=	=	1.

Summa in allem Stück groß und klein 262.

Specification.

Derjenigen Stück und Pöller / auß Thro Manestät Zeughäusern/so in wärender Belägerung der Statt Wienn/ von dem Feind zerschossen/ und theils sonst ruiniert worden.

Nemblich:

Gantze Carthaunen / als acht so völlig schadhafft / zwey außgebrent/ und an einer der Kopff abgeschnitten/ zusammen

2.

II.
Stem

Item ist die Türckische Carthaunen / so schon vorhero im Zeughaus vorhanden gewest / außgebrent.	1.
Doppelte Nothschlangen oder dreyviertl Carthaunen.	5.
Halbe Carthaunen/ als 13. ganz schadhaffte/ und eine außgebrent.	14.
Ganze Schlangen / darunter zwen schadhaffte / eine außgeschossen/ und an einer der Kopff abgeschnitten.	4.
Quartierschlangen / worunter 13. schadhafft / 9. außgebrent/ und an viern die Köpff abgeschnitten.	26.
Halbe Schlangen / an welcher der Kopff abgeschnitten.	1.
Falckhonetten so schadhafft/darunter an einer der Kopff abgeschnitten.	6.
Langes Feldschlängl.	1.
Kurze Regiments Stücl.	2.
Doppelts Falckhonet/ an welchem der Kopff abgeschnitten.	1.
Hundertpfündiger Pöller.	1.

Summa der Stück = = = = 72.
Pöller = = = = 1.

Lista.

Des Kraut und Loths / und dergleichen materialien mehr / so bey dieser Belägerung auß denen beeden Kayserlichen Zeughäusern hergegeben worden/ und auffgangen seynd : Wobey doch die kleinere Nebensachen / als Schauffeln/ Hacken/ Ketten/ Piquen/ Pantelier/ Pulfferflaschen und dergleichen mit Fleiß nicht annotiret worden.

Doppelhacken	212.
Lange Musqueten / oder Halbhacken	77.
Ordinari Musqueten	9337.
Carbiner	456.
Pistolen	104. Paar
Kurzwehren	1504.
Springstöck	2323.
	Curas

Curas sambt Casquet	645.
Nöckelhauben	227.
Stuck-Kugeln groß und klein	35383.
Doppelhaggen und Trad-Kugeln	48421.
Musqueten-Kugeln	1106. Centner.
Steinerne Kugeln	155.
Cartatschen	1998.
Granaten auß Mörsern/ und Haubitzen zusammen	6657.
Hand-Granaten Eiserne/ und Gläserne	80502.
Pulffer	3187. Centner.
Lunten	862. Centner.
Bley	8084. Centner.
Geleüterten Salitter	12. Centner.
Schwebel	7. Centner.
Pech	3. Centner.
Pech-Kräntz	8442.
Pechpfannen	113.
Batterie-Nägel	3700.
Sturm-Nägel	2900.
Eisen	59. Centner.
Copienstangen	1720.
Lanzen zu Morgensternen	273.
Morgenstern	600.
Cammer Spiegel	79.
Läm Eisen	9000.
Eisene Mordschlag	200.
Alte Spreng-Kugeln	80.
Reitherharnisch hinder und forder Theil	623.
Piquenier-Hauben	275.
Massadisten-Spieß	250.

Extract

Was auß dem Bürgerlichen Zeughaus von Armatura
und Munition außgeben und gebraucht worden
wie folgt:

Listlichen seynd 50. Stuck/worunter 8. Haubizen/nicht al-
lein auff die sonsten ordinari Bürgerliche Pasteyen / sondern
auch auff alle nothwendige Posten zur Defension auffgeführt und
gepflanzt worden / zu welchen 50. Stucken auff gute Vorsehung
eines Statt-Raths ein ganze Compagnia Pirenmaister 100.
Mann / ohne der zugehörigen Officir vorhanden gewesen / welche
Bürgerliche Pirenmaister auff Ihro Excellenz Herrn Generaln
Grafen und Herrn von Stharenberg / und Statt-Raths Be-
felch / auff alle nothwendige Posten sich also gebrauchen lassen/
daß deren vil die ganze Belägerung niemahlen von ihrer Post
abgelöst worden / von welchen 100. Mann 16. theils gleich todt
gebliben ; theils also blesirt, daß die hernach bald zeitliches todts
verblichen / von welchen 50. Stucken 5. ruinirt worden.

Folgen die verschossene Stuck-Kugel.

Stuck-Kugel zu 1. Pfund	=	=	=	=	579.
Zu 2. Pfund	=	=	=	=	1714.
Zu 3. Pfund	=	=	=	=	851.
Zu 6. Pfunden	=	=	=	=	989.
Zu 12. Pfunden.	=	=	=	=	1425.
Zu 18. Pfunden.	=	=	=	=	817.

Summa 6375.

Folgen die Granaten.

Eiserne Hand-Granaten	=	=	=	=	2222.
Gläserne Hand-Granaten	=	=	=	=	2681.

Summa 4903.

Folgen

Folgen die Cartatschen.

Ganze Carthausen-Cartatschen / jede 48. H.	=	=	=	221.
Dreyviertl Carthausen / jede von 36. H.	=	=	=	204.
Halbe Carthausen jede 24.	=	=	=	350.
Einfache Nothschlangen / jede 18. H.	=	=	=	112.
Viertl-Carthausen / 12. H.	=	=	=	206.
Falckhausen / jede 6. H.	=	=	=	192.
Haubitzen / jede 12. H.	=	=	=	312.

Summa = = 1597.

Folgt was von Eisen / Kugel-Schrott / und Hagel ver-
braucht worden zu denen Cartatschen.

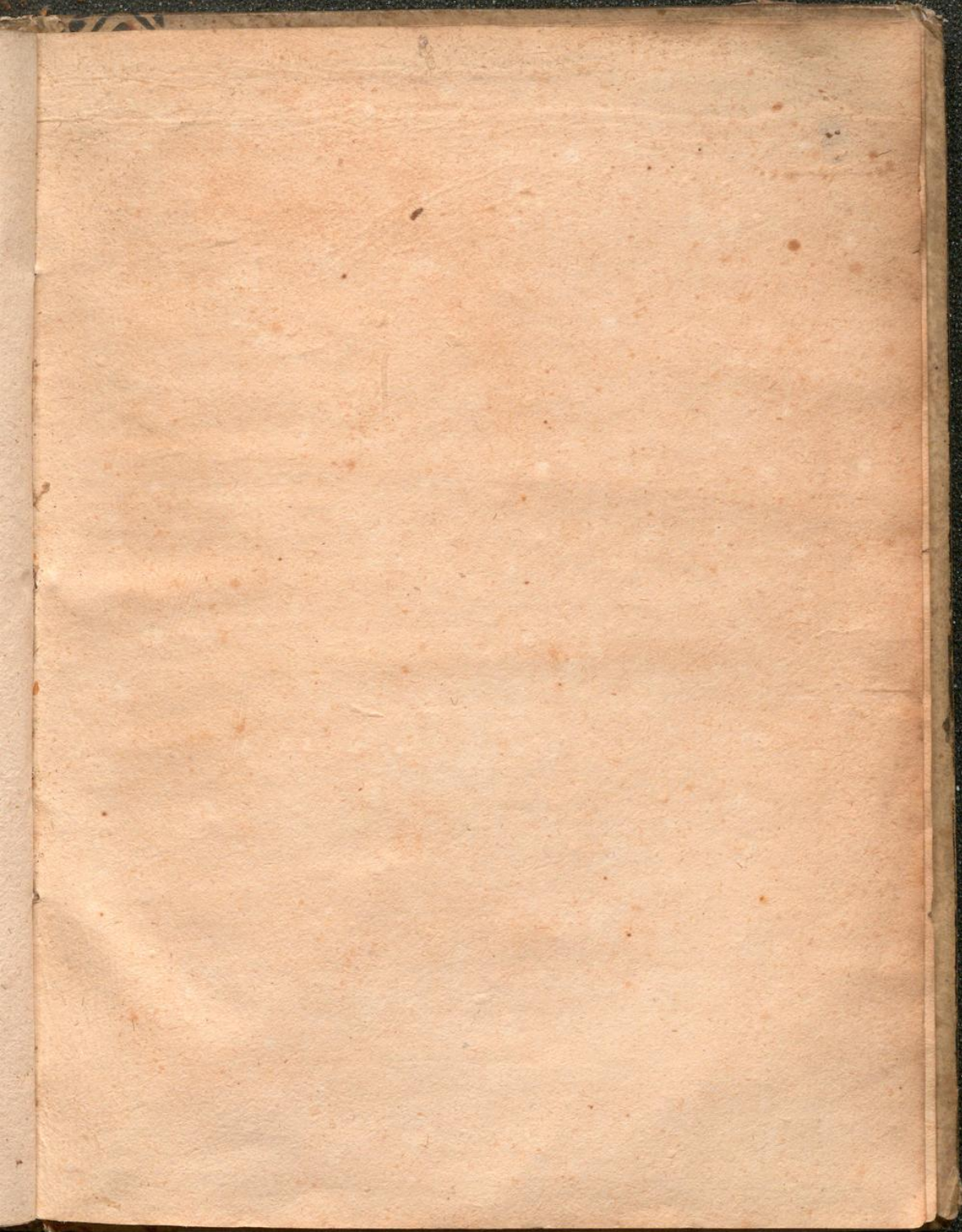
Zu Untermischung der ganzen Carthausen-Cartatschen
seyn 1190. Kugeln / jede von 1. H. gebraucht worden /
wären = = = = 11. Centen 90. H.

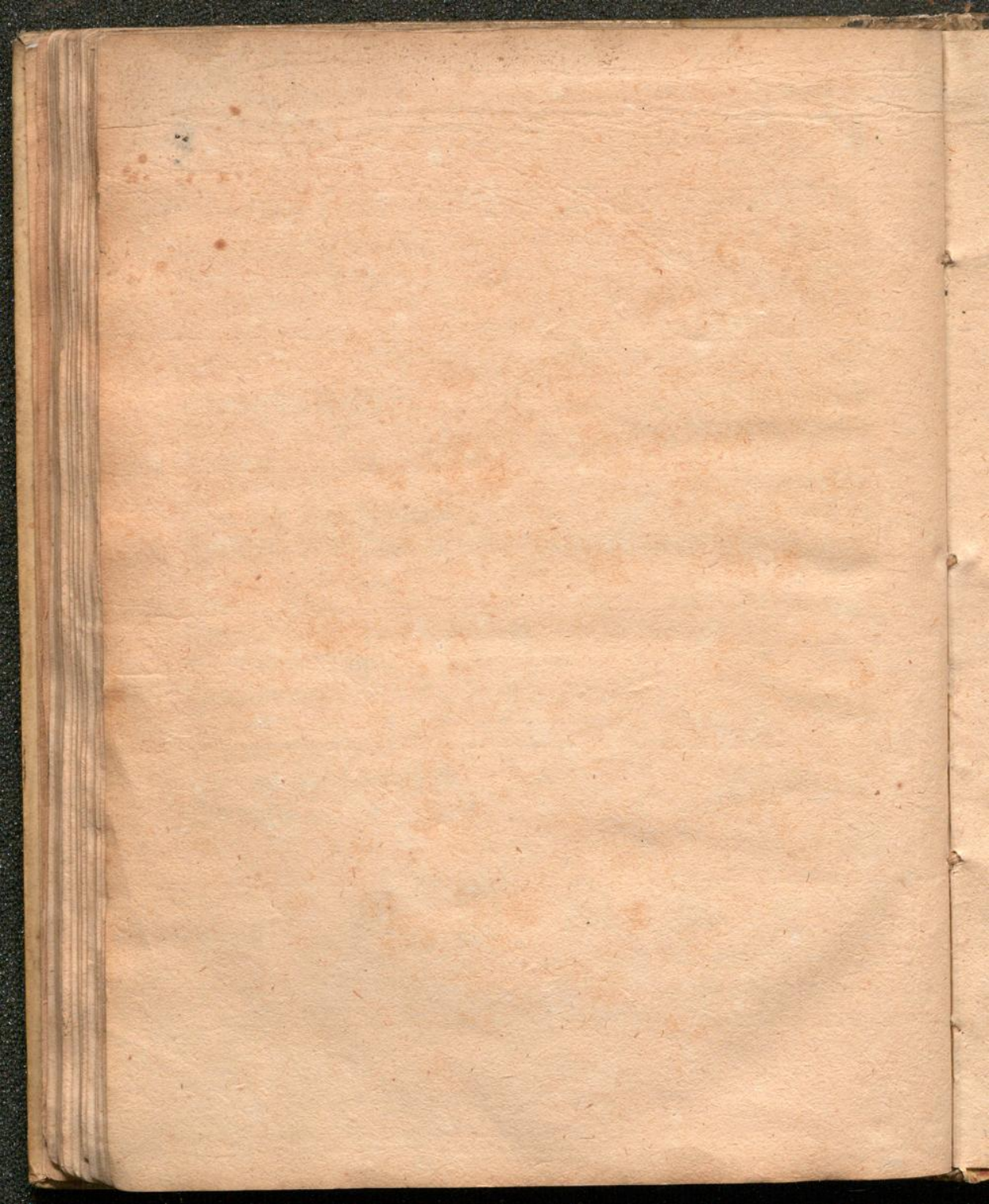
Item 116. Centen eiserne Kugeln.	=	=	=	116.
Item 225. Centen Schrott.	=	=	=	225.

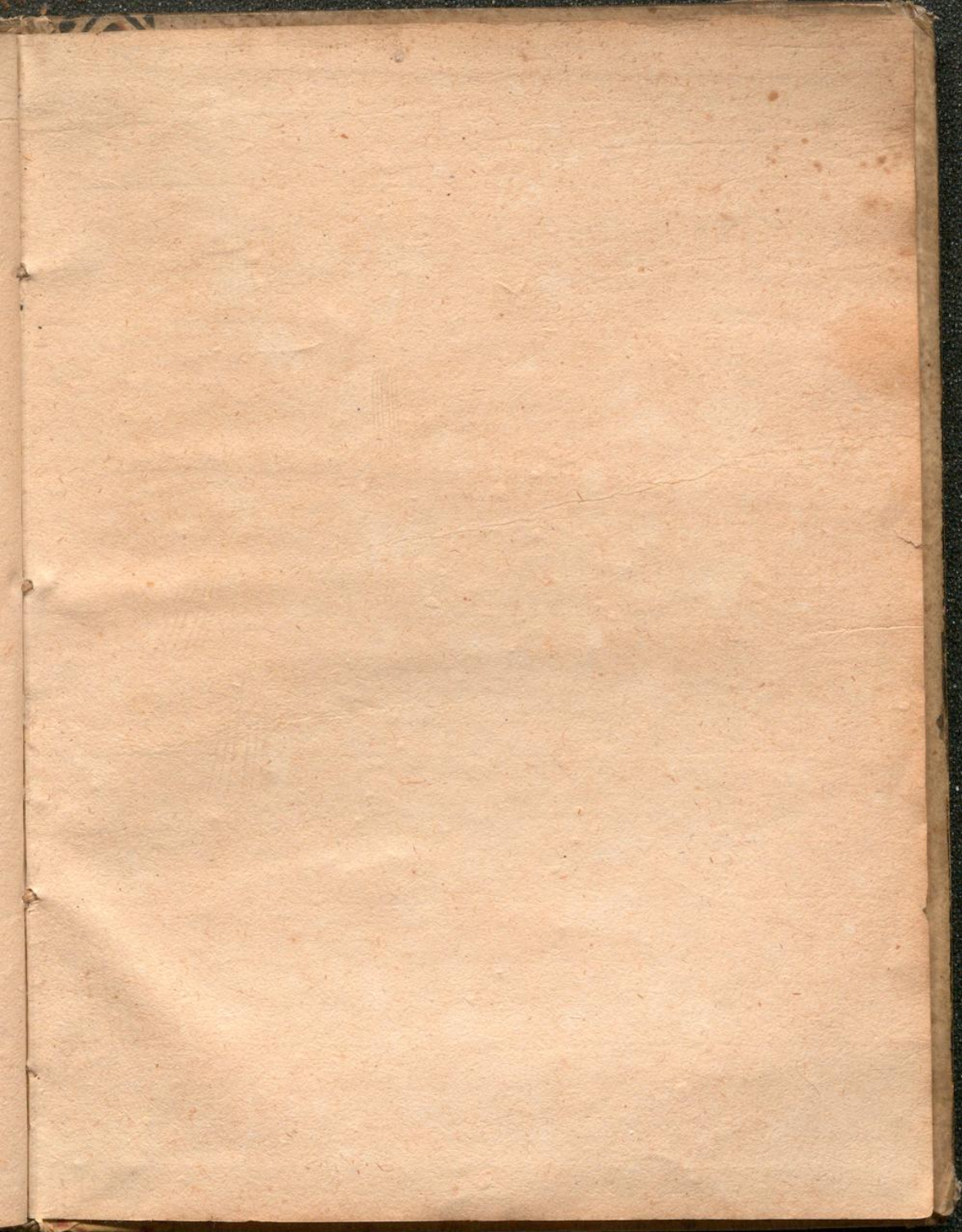
Summa = = 352. Centen 90. H.

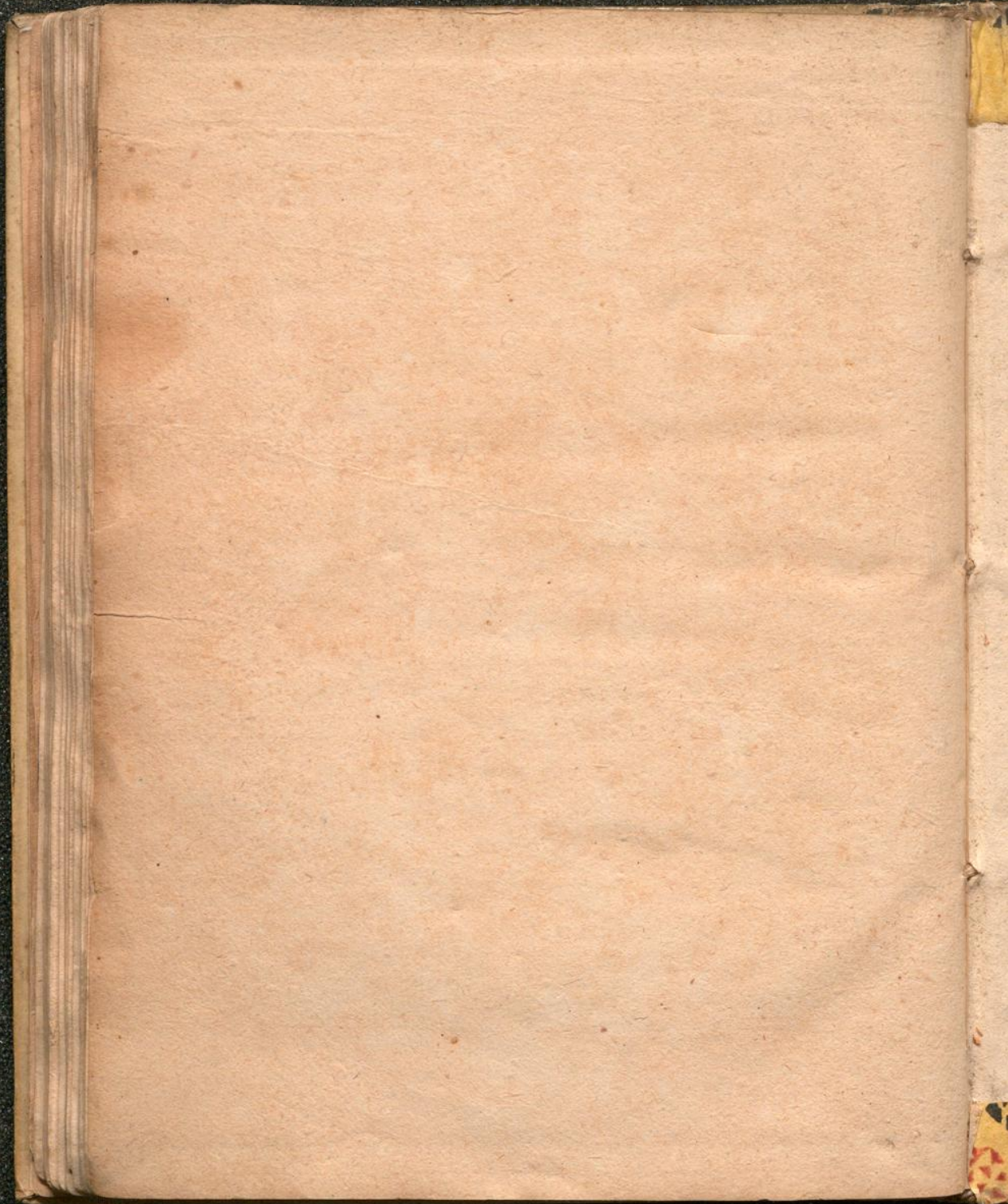
Doppelhacken sambt Pantelir.	=	=	=	612.
Musqueten sambt Pantelir.	=	=	=	2972.
Blindten sambt Taschen.	=	=	=	56.
Mordschlag.	=	=	=	25511.
Sturmhasen.	=	=	=	1000.
Kiras sambt den Caschetten.	=	=	=	460.
Helleparten und allerhand Waffen.	=	=	=	4626.
Picken und Springstecken.	=	=	=	1210.
Ledige Stangen von Picken.	=	=	=	48.
Hand-Feürspreizen.	=	=	=	521.
Lederne Feürämpfer.	=	=	=	460.
Stuck-Hacken und Musqueten-Pulffer.	=	=	=	382. Centen.

Scheiben

Line A. vi

Franklin

